

Çingiz Abdullayev MƏNTİQ QAYDALARI

I EPİZOD MONPELYEDƏ CİNAYƏTLƏR

Təxəyyül istənilən boş şeyi elə şışirdir və ona elə ağlasığmaz bir dəyər verir ki, o bizim qəlbimizi büsbütün doldurur; digər tərəfdən, öz rüsvayçı qabalığı ucbatından həqiqi böyüklüyü, məsələn, Allahın surətini öz hüdularına qədər kiçildir.

Elez Paskal

O, günorta üstü terrasda əyləşib, parlaq yay günəşindən əsl ləzzət alırdı. Bu, onun istirahəti, sərbəstliyi, dinclikdən və sakitlikdən məmnunluq duymağı özünə rəva gördüyü çox az günlərdən biriydi. Apardığı axırncı təhqiqata görə aldığı pullar bu gözəl diyara bilet almağı üçün ona tam imkan verirdi. Payızın əvvəllərində Fransanın cənubu – demək olar ki, yer üzünün cənnətinə çevrilir. O isə Fransaya yaxşı bələd olan və bu ölkəni sevən bir adam kimi bu qədim və ecazkar torpaqda olmaq fürsətini heç zaman fəvtə vermirdi.

Fransada hər şey onun xoşuna gəlirdi – nəhəng şəhərlər və möhtəşəm qalalar, sanki titrək havadan kükrəyib qalxmış qəsrlər, Luara dərəsindəki gözoşşayan düppədüz tənək sıraları, Senanın ahəngdar axışı, Normandiya sahillərindəki dəlisov coşqunluq.

O, bu ölkəni yalnız özünə bəlli olan hansısa məxsusi bir məhəbbətlə sevirdi, sanki Fransa onun əyani surətdə müşahidə edə bildiyi bir arzu, bir xəyal idi. Şampan şərabçıları və Bretan balıqçılarının, Provans fermerləri və Marsel dənizçilərinin yanında olmaq ona eyni dərəcədə xoş idi. O, möhtəşəm Lionu da sevirdi, dəbdəbəli Versalı da; özünəməxsus Tuluzanı da sevirdi, ecazkar Bordonu da. Hələ Paris! O, Parisi necə də sevirdi! Ürəyində şəhərlə elə ilk tanışlıqdan, ilk ünsiyyətdən coşub kükrəmiş bu çilgün məhəbbət, deyəsən, onun qəlbinə ömürlük həkk olunmuşdu. Havanın konsentrasiyasının son dərəcə aydın olduğu Monmartrın dar küçələrində, Senanın sahillərində, Yelisey düzündə o, sevginin

ilahi dadını az qala fiziki olaraq hiss edirdi. Bu şəhərdə havanın özü də şəhərin şöhrət və gücünü təşkil edən dünyanın ən yaxşı modelyerlərinin və ən gözəl qadınlarının ətrinə, eyni zamanda həm paytaxtın özünün, həm də onun bulvar və bağlarının, sahil və meydanlarının əsrarəngiz qoxusuna hopmuşdu.

Hər dəfə Fransaya gələndə Parisdə olmağa can atırdı; hər dəfə Parisdə olarkən Yelisey düzünə can atırdı və Paris sevgisini yenidən bir qədər dadmaqdan ötrü hər dəfə bu xiyabanlardan, bu bulvarlardan keçərkən, hökmən özünə təzə bir kafe seçib, elə birbaşa küçədə, açıq havada əyləşirdi.

Bu dəfə özünün hələ düz on gün asudə vaxtının qalmasından istifadə edərək Fransanın cənubuna – Marselə yollanmışdı.

O, Fransanın yalnız şəhər və meydanlarını, çay və qəsrlərini deyil, həm də kobud və nəzakətli, ağıllı və hazırcavab, bir qədər mühafizəkar, bir qədər liberal görünən firənglərin özlərini sevirdi; hər fransız kişisində müxtəlif konsentrasiyalarda həm Qarpaqon vardı, həm D.Artanyan; həm Danton vardı, həm Robespyer. Hər firəng qadınında Manon Leskodan, Janna D.Arkdan, madam Bovaridən mütləq nəşə var – Manon Leskodan bir qədər, Janna D.Arkdan azacıq, madam Bovaridən lap çox. O, fransız çaxırını da ürəkdən bəyənirdi, fransız mətbəxini də; fransız təsviri sənətini də xoşlayırdı, fransız ədəbiyyatını da.

O, sanki xüsusi olaraq sevgililər üçün yaradılmış səciyyəvi aspirata malik bir qədər boğuq fransız dilini xoşlayırdı.

Moskvada onun adına verilmiş sənədlər kifayət qədər ideal qaydada tərtib olunmuşdu və indi o, Marselədə uzun müddətə yaxşıca dincəlməyə hazırlanmışdı. Di gəl ki, gözlənilməz telefon zəngi bütün planlarını alt-üst elədi.

Adətən, o, bu cür bivaxt dəvətlərdən imtina edirdi. Amma bu dəfə onu dəvət edən kəs dünyanın ən yaxşı kriminalistlərindən biri – şəxsən Stiven Rossun özüydü. Onlar çoxdanın tanışydılar, hələ Cənubi Amerikada birgə fəaliyyət dövründən münasibətləri vardı. Sonradan Ross baş konsultant vəzifəsində çalışdığı BMT-nin ekspert komitəsindən getmişdi və Avropanın aparıcı ekspert-kriminoloqlarından biri olmuşdu. Stiven Rossun

statistik cədvəlləri bir çox Qərb nəşrlərində dərc edilirdi. Professor Avropanın bütün ölkələrində mühazirələr oxuyurdu.

İndi Dronqo terrasda əyləşib mister Rossu gözləyir, eyni zamanda yan-yörəsində peyda olan naməlum adamların hamısına diqqətlə göz qoyurdu. Bütün ingilislər kimi, mister Ross da çox dəqiq adam idi və o, vəd etdiyi vaxtda – düz saat üç tamamda peyda oldu.

Mister Ross bir qədər uzunsov sifətli və ağır çənəli, saçları çallaşmağa başlayan ucaboy və tarım bədənli bir centlmen idi.

Onlar çox mehriban görüşüb, bir-birinin əllərini bərk-bərk sıxdılar. Əsl peşəkarları Dronqo həmişə xoşlamışdı.

– İşlər necədir, mister e... deyəsən... deyəsən, mister Saunders, eləmi? – deyə Ross güldü. – Prezidentin həyatını xilas etdiyiniz Amerikada axırını dəfə sizin adınız beləydi, deyilmi?

– Bunlar hamısı jurnalistlərin uydurmasıdır, – Dronqo əlini yellədi. – O vaxt jurnalistlər mənim haqqımda çoxlu yalan-palan quraşdırmışdılar. Mənsə yaralanmışdım və təkzib edə bilmirdim. Onlar da bütün «xidmətləri» mənim ayağıma yazdılar.

– Gedək qəhvə içək, – Ross onu dəvət etdi və terrasdan aralanandan sonra qayğıkeşcəsinə soruşdu: – Mən eşitmişəm ki, bizim xüsusi xidmətlə sizin aranızda nəsə xoşagəlməzlik olub, bu doğrudurmu?

– Yox, bu da yalnız şayiədir. Sadəcə olaraq, bir qadının ölüm işi araşdırılırdı və təhqiqatla əlaqədar məni bir qədər saxlayası olmuşdular. – Dronqo bir qədər susandan sonra səmimi surətdə əlavə elədi: – Qadın intihar etmişdi, mənsə ona heç nəylə kömək edə bilmədim.

Kafe uzaqda deyildi, terrasdan təxminən yüz metr məsafədə yerləşirdi və çox getmək lazım gəlmədi.

– Zəhmət olmasa, iki «kapuççino», – deyə Ross ofisiantdan xahiş elədi. – Bilirsiniz sizə niyə zəng etmişəm? Parisdə mənə bildirdilər ki, siz hazırda Fransadasınız.

– Doğrusu, Fransa xüsusi xidmət orqanlarının mənim personamla maraqlandıqlarını bilmirdim, – deyə Dronqo güldü.

– Yox, onlar maraqlanmayıblar. Sadəcə, siz öz

telefonunuzu Rusiya səfirliyində qoymusunuz, mənə qəbula dəvətliydim. Təsəvvür edirsinizmi sizin gəldiyinizdən xəbər tutanda nə qədər sevindim? Biz axı sizinlə sonuncu dəfə Avstriyada, doxsan birinci ildə görüşmüşük. Yadıңызdadır, onda hələ amerikalı ekspert Natali Brey səfehçəsinə ölmüşdü.

Natalinin yada salınması onun ürəyini sıxdı; bu onun unuda bilmədiyi, heç zaman qaysaq bağlamayan sağalmaz yaralarından idi.

– Nəyə narahatçılığınız var? – Stiven Ross öz müsahibinin rənginin ağardığını görüb təşvişə düşdü.

– Yox, hər şey qaydasındadır. Sadəcə, hərdən mənim ürəyim sancır. Köhnə zədələr özünü bildirir.

– Siz mənim niyə zəng etdiyimin səbəbini bilirsiniz? – Stiven Ross bir qədər canlandı. – Sizin «xidmətləriniz» barədəki köhnə əhvalat yenidən qəzet səhifələrinə çıxıb. Siz yəqin ki, eşitmişiniz: hansısa anormal birisi Ağ evə atəş açıb. Xəbəriniz var? Onu artıq tapıblar – son həddə olan avara tipin biridir. Qəzetçilər keçmişdə baş verən bütün bu cür hadisələri təzədən eşələyib-töküblər və sizə çıxıblar. Səksən səkkizinci ildə sizin üç prezidentə qarşı sui-qəsd cəhdinin qarşısını almağa müvəffəq olduğunuzu geninəboluna yazıblar.

– Gör, bu haçan olub! – Dronqo narazılıqla dedi. – İndi bunları təzədən qurdalamaq, bu barədə təzədən yazmaq nəyə gərəkdir?

– Onda siz milli qəhrəmana çevrilmişdiniz. Dünyanın bütün qəzetləri o vaxt sizdən yazırdılar. İndisə jurnalistlər həmin yazıları bərpa edib təzədən gündəmə gətirmək qərarına gəliblər. Bir sözlə, indi sizin qəhrəmanlığınız ikinci dəfə «dövrəyə» buraxılıb – özü də bu dəfə Fransada.

– Siz buna görə mənimlə görüşmək istəyirdiniz?

– Yox, – Ross başını tərpətib ofisiyanta minnətdarlığını bildirdi və öz qaynar qəhvə fincanını əlinə götürdü. – Bilirsiniz, əgər biz işə ciddi münasibət bəsləmək istəyiriksə, onda kriminologiya sahəsindəki tədqiqatlarımızın həmişə ciddi sahibkarlara ehtiyacı olur. İngiltərədə bizim bütün fondumuzun xərcini Edvard Harrison çəkir; fond demək olar ki, onun maliyyəsi sayəsində yaşayır. Siz bəlkə, onun barəsində eşitmişiniz? Jurnalistlər mister Harrisonu Avropanın şərab kralı adlandırırdılar.

– Heç vaxt eşitməmişəm, – Dronqo əlini fincana toxundurub tez də geri çəkdi; qəhvə hələ qaynar idi, soyumamışdı. – Amma mənim bu məsələyə nə dəxlim var?

– O, sizin «igidlilikləriniz» barədə qəzetlərdən oxuyub və indi sizinlə şəxsən görüşmək istəyir. Hətta arxanızca şəxsi təyyarəsini göndərmək istəyir, – Ross çiyinlərini çəkdi. – Yəqin özünüz başa düşürsünüz, mən ona heç cür imtina edə bilməzdim.

Dronqonu gülmək tutdu.

Milyonçunun dəvətini qəbul etmək öz istirahətinin bir neçə saatını qurban vermək demək idi. Digər tərəfdən, ona naməlum olan başqa bir həyatı yaxından öyrənmək heç də maraqsız məşğuliyyət deyildi. O, bir qədər fikrə gedib, sonra bildirdi:

– Yaxşı, qoy olsun. Hər necə olsa da, mən sizin fondunuza kömək etməliyəm, ya yox? Yalnız bir şərtim var: mister Harrisonun yanına avtomobildə gedək. Onun villası hardadır – İngiltərədə?

– Yox, Fransada, burada yaxınlıqdadır, – deyə Ross sevincək bildirdi; professor elə sevinmişdi ki, az qala qəhvəni üstünə dağıdıb şalvarını bulaşdıracaqdı. – Yeri gəlmişkən, təyyarə vacib deyil, vertolyotla da gedə bilərik.

– Yox, yalnız avtomobildə. Bəs siz məni mister Harrisona hansı adla, necə təqdim edəcəksiniz?

– Siz necə istəsəniz, o cür. İstənilən adla. Mister Harrison kompleksiz adamdır.

– Onlar hamısı ingiliscə danışırlar?

– Əlbəttə, – Stiven Ross bir qədər təəccübləndi.

– Onda gəlin hansısa fransız adı götürək. Məsələn, Anri Lejivr. Uyğundurmu? Məni ona bu adla da təqdim edərsiniz.

– Yaxşı, – Ross hər şeyə razı görünürdü. – Onda mən sizin arxanızca sabah gələrəm.

Sonra o, ofisiantı çağırıb sevindiyyindən masanın üzərinə beş yüz franklıq bilet qoydu; Dronqonun bu təklifi qəbul etməyəcəyindən professor bərk narahat idi.

Onlar ertəsi gün doyunca yedikləri ləzzətli səhər yeməyindən sonra yola çıxdılar və artıq beş saatdan sonra Monpelyeyə gedən yolda onları qarşılamaq üçün göndərilmiş bahalı «Rolls-Roys»la rastlaşdılar. Onlar öz avtomobillərini yolun kənarında saxlayıb yerə düşdülər. Stiven günahkarcasına gülümsünərək

Dronqonu azazıq irəli buraxdı. Onları qarşılayan avtobomildən boyu az qala iki metrə çatan nataraz bir kişi çıxdı və gülümsünüb dərhal hər iki əlini irəli uzatdı.

– Sizi görməyimə çox şadam, Stiven! Bu isə, yəqin ki, mister Lejivrdır, eləmi? Mən sizin haqqınızda çox eşitmişəm, mister Lejivr. Dünən mister Ross mənə zəng etmişdi. Hə, belə danışırlar ki, siz dünyanın ən yaxşı xəfiyyəsisiniz. Necə deyərlər, bizim canlı komissar Meqremiz...

Kişi bu sözlərdən sonra ucaadan qəhqəhə çəkib güldü, hiss olunurdu ki, öz zarafatından bərk xoşlanıb.

– Edvard Harrison, – deyə Stiven Ross bu nəhəng adamı Dronqoya təqdim elədi.

– Mister Harrison, mən sizin barənizdə çox eşitmişəm, – deyə Dronqo sayğılı görünməyə çalışdı, – siz axı «Avropanın şərab kralı»sınız. Sizin Fransaya gəlişiniz barədə bütün qəzetlər xəbər yayıblar.

– Qəzetlər həmişə hər şeydən xəbərdardılar, – deyə mister Harrison yenə bərkədən güldü, – onlar hətta mənim cibimdə neçə santim olduğunu da bilirlər. Əyləşin maşına, – deyə o, əliylə dəvət jesti etdi.

Qonaqlar maşının arxa oturacağında yerlərini tutan kimi, «Roll-Roys» yerindən tərpəndi. Dronqo sürücüyə diqqət yetirdi: onun sifətində çənəsinə qədər uzanan əcaib bir çapıq yeri vardı. Qonağın sürücüyə necə diqqət və maraqla baxması Harrisonun gözündən yayınmadı.

– Siz Xuanın bər-bəzəyinə tamaşa edirsiniz? – deyə o, ərklə sürücünün çiyinə vurdu. – Xuan bu «hədiyyə»ni Cənubi Amerikada, kolumbiyalı bir qanqserlə mübahisə vaxtı alıb. Düzdür, Xuanın rəqibi öz qələbəsindən çox da feyziyab olmağa imkan tapmadı, dərhal öz əcdadlarının yanına göndərildi.

Mister Harrison bu sözləri deyəndən sonra yenidən qəhqəhə çəkdi. Sürücüsə onun zarafatına fikir vermədən avtomobili eyni qaydada sürməyəndəydi.

Harrisonun villasına onlar bir saatdan sonra çatdılar. Siqnal səsinə darvaza avtomatik şəkildə açıldı və maşın böyük bir həyəətə girdi. Lejivr onların gəlişinin hasarın böyründəki xüsusi şüvüllərdə quraşdırılmış televiziya kamerasında fiksə olunduğunu nəzərdən qaçırmadı, daha doğrusu,

bunu görməyə imkan tapdı.

Həyətin hər tərəfində səliqəylə vurulmuş gül və dibçək kolluqları göz oxşayırdı. Yolun kənarlarında iri qızılgül kolluğu salınmışdı. Bir dəqiqədən sonra avtomobil ikimərtəbə böyük bir binanın qarşısına çatıb dayandı. Aşağıda, pilləkənin böyründə təxminən otuz yaşlarında olan sarışın saçlı qəşəng və ucaboy bir qadın dayanmışdı. Avtomobildən çıxarkən Lejivr yaxından gördüyü qadının gözəlliyinə heyran qaldı. Fikirləşdi ki, yəqin ev sahibinin qızıdır, amma gümanı səhv idi.

– Mənim arvadımdır, – deyə mister Harrison qadını təqdim elədi, – missis Anna Harrison.

Lejivr içində bir ah çəkdi. Ərindən ən azı otuz yaş cavan olan qadın gülümsünərək əlini irəli uzatdı.

– Sizi görməyimə şadam, mister Lejivr. Bizim dostumuz mister Ross sizin barənizdə o qədər xoş sözlər söyləyib ki.

Lejivr qadının əlini öpdü. Qadının çox zərif və gözəl geyimi vardı, saçları da çox məharətlə düzəldilmişdi.

– Mister Ross, mister Lejivr, – deyə qadın qonaqlara müraciət etdi, – sizin nömrələriniz hazırdır, icazə verirsinizsə, Xuan sizin şeylərinizi yuxarı aparar.

Sonra qadın yüngülcə təzim edib, evə girdi. Xuan isə hər iki çamadanı götürüb dinməzcə yuxarı apardı, Lejivrlə Ross da onun ardınca getdilər.

– Şeylərinizi yerləşdirin, sonra da aşağı düşün, – Harrison onların arxasınca qışqırdı, – biz sizi şam yeməyində gözləyirik.

Dəhlizdə Dronqo təəccüblə Rossa baxdı, professor isə yalnız çiyinlərini çəkdi.

– Mister Harrison məndən bərk-bərk xahiş edib ki, biz bura ikilikdə gələk, – deyə Stiven Ross astadan bildirdi. – O, bizim proqramlarımızı maliyyələşdirir və mən onun təklifindən boyun qaçıra bilmədim.

– Aydınadır, – Dronqo köks ötürdü. – Elmi tədqiqatlar üçün varlı adamlardan pul qoparmaq zərurəti adi haldır.

İkinci mərtəbədə, binanın sol küncündə qonaqlar üçün eyni ölçülü iki otaq vardı. Xuan çamadanları qapıların ağzına qoyub səssizcə geri döndü və gəldiyi kimi dinməz-söyləməz çıxıb getdi. Dronqo içəri keçib öz otağını maraqla nəzərdən keçirdi. Otaqda ikiadamlıq böyük çarpayı, mizüstü

gecə lampaları və şamdanlar vardı. Otağın tavanı başdan-başa yapma naxışlarla bəzədilmişdi – ev sahiblərinin ampir üslubuna maraqları aşkar görünürdü. «Çox qəribədir, – Dronqo fikirləşdi, – mister Harrisonun arvadı kimi bir qadın gərək ətrafda gözə dəyən bütün bu köhnə dəbli şeyləri çoxdan dəyişəydi».

Sonra çamadanı açıb şeylərini çıxartmağa başladı.

Yarım saatdan sonra Stiven Ross və Anri Lejivr artıq birinci mərtəbədəki geniş qonaq otağına düşmüşdülər. Bu otaq başqa üslubdaydı, burada artıq Avropa modernizminin cizgiləri aşkar sezilirdi. Hər tərəfdən divarlarda çox məharətlə «gizlədilmiş» çiraqların işığı süzülürdü, otağın künclərində simvolistlərin gözəl heykəltaraşlıq işləri gözə çarpırdı. Mebellər pastellə çəkilmiş yumşaq çalardaydı və Avropada çox dəbdə olan «texnopolis» üslubunda hazırlanmışdı.

– Siz artıq düşmüsünüz, – əyninə ağappaq fraq geymiş və ağ köynəyin yaxalığına tünd rəngli kəpənək taxmış mister Harrison təzə gəlmiş qonaqları şən ovqatla salamladı, sonra da onları otaqdakı adamlara təqdim elədi: – İcazə verin, öz qonaqlarımızı sizə təqdim edirəm. Mister Lejivr, mister Ross.

Dronqo maraqla ətrafa göz gəzdirib, yüngülcə təzim etdi. Qonaq otağında bir neçə kişi və qadın vardı. Küncdə cavan bir cütlük dayanıb otaqdakı heykəltaraşlıq işlərinə tamaşa edirdi. Əks tərəfdə, masanın arxasında başqa bir cütlük əyləşmişdi. Bu cütlük o birindən nisbətən yaşlıydı. Kişi qadının əlini əlinə alıb ona tərəf əyilmişdi. Qonaqlar içəri girəndə onlar heç qımıldanmadılar da. Deyəsən, başları bərk söhbətə qarışmışdı – əllərində fujer tutmuş halda onlar ev sahibəsi missis Anna Harrisonla və Dronqonun tanımadığı hansısa bir kişiylə danışırdılar.

Kişi biğlydı və gödək saqqalı vardı; əyninə tvid pencək və boz şalvar geyinmişdi. Kişinin nirdaş pencəyi çox köhnəlmişdi.

– Mənim xanımla siz artıq tanışsınız, – deyə mister Harrison öz ecazkar xanımını göstərdi. – Onun yanında dayanan Bob Sleyterdir. Siz yəqin ki, onun barəsində eşitmişiniz. Deyirlər ki, onun cizmaqaralarını indi nəinki Avropada, hətta

Amerikada da alırlar. Hərçənd Anna israr edir ki, onun məhsullarını mənim də almağıma deyər, amma mən o şeylərə bir quruş da vermərəm, – deyə Edvard uca dan güldü.

Tvid pencəkli kişi Dronqoya təzim etdi; bunu diqqəti qaçırmayan Dronqo, eyni zamanda Sleyterin yaradıcılığı barədə ərinin kobud deyimindən missis Harrinsonun əsla xoşlanmadığını və üz-gözünü yüngülcə qırışdırdığını da nəzərdən qaçırmadı.

– Bunlarsa, – deyə mister Harrinson masa arxasında əyləmiş cütlüyü göstərdi, – mənim doğma adamlarımdır. Oğlum Robert və onun xanımı Klaudia. Bilmək istəsəniz, Klaudia üstəlik italyandır. Ömrümdə ağıma gəlməzdi ki, mənim ailəmdə «makaron küküsü» peyda olacaq.

Bu sözlərdən sonra Klaudianın rəngi ağardı, atasına etiraz etməyə cürəti çatmayan Robertsə üzgözünü turşutdu.

Robert eynən atasına oxşayırdı – hündürboy və enlikürək idi; amma qaşları atasının qaşları kimi qalın deyildi, çənəsi də ağırlaşmamışdı. Əksinə, nazik və zərif cizgiləri olan kübar sifəti vardı. Mənzərəni korlayan yalnız atasının gözlərinə bənzəyən bir qədər bərələ gözləriydi, bir də darağa yatamayan tünd rəngli qalın və buruq saçları. Bütün italyan qadınları kimi, Klaudianın da saçlarının rəngi tünd, burnu düz, gözləri iri və kədərli, almacıq sümükləri qabarıq idi. Balaca ağzının azacıq batıq qıraqları onun sifətinə tutqun və kədərli bir ifadə verirdi. Dronqo qadının zövqsüz geyiminə – yaşıl palıtarına və çox bahalı qəhvəyi səndəllərinə diqqət yetirdi.

– O birilər də, – deyə Harrinson öz kəskin tonunu nisbətən yumşaldaraq daha cavan olan digər cütlüyü göstərdi, – mənim qohumlarımdı, amma uzaq qohumlarım. Bu cavan qız, Marta, mənim bacım nəvəsidir, ya da nəsə belə bir qohumluğu çatır. Yanındakı avara isə – onun əridir. Harri Holdmen. Mən onu öz kompaniyamda işə götürmüşəm, amma hələ ki, elə bir xeyrini görməmişəm.

Gənc qız gülümsündü; onun açıq, səmimi baxışları Dronqonun çox xoşuna gəldi. Deyəsən, qız öz dayısının ikimənalı zarfatından heç alınmadı da. Onun əri də qonaqlara ehtiramla təzim etdi.

Cavan oğlanın da hündür boyluydu, amma o, daha qıvraq idi və eyni zamanda Harrisonun oğlundan təmkinli görünürdü.

Martada Dronqonun ən çox xoşuna gələn qızın gözləri oldu; bu gözlər necəsə yaşıla çalırdı, sanki qalın cəngəllikdə par-par alışıb-yanan dişi pələng gözləriydi. Gözlərinin gözəl quruluşunu çox səliqəylə düzəldilmiş şabalıdı saçları tamamlayırdı.

– Bax, mənim ailəm bunlardan ibarətdir, – deyə mister Harrinson sözünü tamamlayıb əllərini birbirinə sürtdü. – İndisə buyurun süfrəyə, keçin əyləşin. Yoxsa, Şarlottanın xətrinə dəymiş olarıq.

– Şarlotta kimdir ki? – Dronqo Rossdan soruşdu.

– Onun xidmətçisi. Qoca arvaddır, artıq on beş ildir ki, mister Harrisona qulluq göstərir, – Ross sakitcə cavab verdi.

Onlar masa arxasına keçdilər. Ev sahibi masanın yuxarı başında əyləşdi. Mister Harrisondan sağ tərəfdə – onun xanımı Anna Harrison, rəssam Bob Sleyter, mister Holdmen və Marta əyləşdilər. Robert və Klaudivia Harrisonlar, həmçinin mister Lejivrlə mister Ross sol tərəfdə, onlarla üzbəüz oturdular. Şam yeməyi vaxtı ev sahibi özünü bir qədər qısmış və qonaqların yanında qohumlarının şəstinə toxuna biləcək kobud zarafatlarına ara vermişdi.

«Elə bu axşam mütləq qayıdıb getmək lazımdır, – Dronqo özlüyündə düşündü, – axı, məni belə uzaq yerə dəvət etmək nəyə lazım idi?»

Sanki Harrinson onun sualına cavab verirmiş kimi dedi:

– Mister Lejivr, mən sizi bura son dərəcə qeyri-adi bir işə görə dəvət etmişəm. Bir neçə ay əvvəl çox müəmmalı bir şəraitdə mənim Londondakı kabinetimin seyfindən sənədlərim yoxa çıxıb. Mühafizəçim and-aman eləyir ki, heç nə görməyib. Lakin hər necə olsa, mən ona inanmadım və özüm onu dindirdim. Bədbəxt hələ indiyəcən də xəstəxanada yatır. Amma hərçənd biz onunla hər şeyi tez yoluna qoyduq.

Mister Harrison bu sözləri söyləyə vaxt Anna Harrison gözünü Dronqoya zilləyib düz onun gözünün içinə baxdı və Dronqo qadının mavi rəngli gözəl gözlərindəki çılğınlıqdan az qala diksindi.

– Polis heç nəyi tapıb üzə çıxara bilmədi, – deyə mister Harrison sözünə davam elədi. – Amma kriminalistlər məni inandırdılar ki, seyf hansısa ələqəyırma kilidəçanla yox, mənim öz şəxsi açarlarımla açılıb. Amma sənədlərin hansı şəkildə yoxa çıxdığını Skotlend-Yard izah edə bilmədi,

İndiyəcənlə izah edə bilmir. İş artıq üç aydır ki, davam etməkdədir, amma dalana dirənib və heç bir nəticə yoxdur. Mister Lejivr, mən sizə müraciət etməzdim, sizi narahat etmək istəməzdim, lakin o sənədlər mənə çox gərəkdir. Əgər siz həmin sənədlərin axtarışını boynunuza çəkib, bu gün işə öz razılığınızı bildirsəniz, mən sizə istənilən məbləğdə qonorar verməyə hazırım, lap qoy milyon funt sterlinq olsun.

– Təəssüf ki, – Dronqo salfeti götürüb dodaqlarını səliqəylə silərək dedi, – mən özəl praktikayla məşğul olmuram. Buna çox heyfsəlnirəm.

– Fikirləşin, mister Lejivr, – deyə mister Harrinson sağ əlinin baş barmağını yuxarı qaldırdı, – milyon funt. Bu, az pul deyil.

– Çox təəssüf edirəm ki, siz bu barədə mənə yolda bir söz demədiniz, yoxsa mən heç bura gəlməzdim, – deyə Dronqo hər sözü aydınca vurğulayaraq bildirdi. Bu sözləri söyləyərkən Robert ona tərəf döndü və bayaqdan bəri ilk dəfə maraqla qonağa baxdı. Üzbəüz oturmuş Marta isə əksinə, mütəəssircəsinə gülümsündü.

– Hə, hə, qətiyyənlə az pul deyil, əgər siz istəmirsinizsə, onda mən başqasını taparam. – Mister Harrison barışdırıcı tonda dedi, sonra da, deyəsən, şöhrətpərəstlik damarına toxunmaq qərarına gəldi: – Siz axı alimsiniz. Sizin üçün belə cinayətlər, sadəcə, bir xəzinədir. Əgər bu işi açsanız, yenə də bütün qəzetlər sizdən yazacaq.

– Bir daha xahiş edirəm ki, məni üzrlü biləsiniz, mən belə işlərlə məşğul olmuram.

– Təəssüf, – villanın sahibi köks ötürdü. – Eybi yox, neylək, onda mən başqa adam taparam. Çox təəssüf ki, Stiven özü yalnız kağız-kuğazla məşğuldur, canlı adamlarla işləmir. Yoxsa, mən ondan xahiş edərdim ki, bu işlə məşğul olsun.

Stiven Ross zorla gülümsünüb Dronqoya baxmamaya çalışdı.

– Yeri gəlmişkən, – deyə mister Harrison yenidən qızıxdı, – Rossun konqresdəki məruzəsi yadıma düşdü. Məhz elə o demişdi ki, açılması mümkün olmayan heç bir cinayət yoxdur. Yalnız pis müstəntiqlər var.

«Amma yaddaşı, deyəsən, pis deyil» – Dronqo fikirləşdi.

– Hə, – deyə o, bu dəfə mister Harrisonla

razılaşıdı, – bu barədə söhbətlər gəzir, lakin bu yalnız nəzəri cəhətdən belədir.

– Təəssüf, – mister Harrison yenə köks ötürdü, – çox təəssüf. Yoxsa, mən ailə üzvlərimdən hansının belə bir axmaq vərdişi olduğunu üzə çıxarardım, dəqiq bilərdim ki, görüm mənim seyfimə girən onlardan hansıdır.

Bu sözün qabağına söz qoyan olmadı; hamı susub qaldı, hətta miss Harrison da cıqırını çıxartmadı.

– Amma sizin Fransadakı villanız pis deyil, – Dronqo söhbətin mövzusunı dəyişmək məqsədilə dedi.

– Hə, – deyə qonağın niyyətini başa düşən Anna Harrison tələsik söhbətə qoşuldu. – Lakin təəssüf ki, biz burada hələ tam təmir işləri aparmağa macal tapmamışıq. Yalnız birinci mərtəbəyə yüngülvari əl gəzdirmişik.

– Siz bu villanı təzəlikcə almısınız? – Dronqo soruşdu.

– O, hardan bilir ki? – mister Harrison qaba təzədə arvadının sözünü kəsdi. – Anna yalnız iki ildir ki, mənim arvadımdır, bu villa isə artıq beş ildir mənədir.

Anna Harrison heç bir söz demədi, yalnız alt dodağını dişləməklə kifayətləndi. Dronqo başa düşdü ki, bu qadın mister Harrisonun ikinci, hətta ola bilsin, üçüncü arvadıdır. Amma bu elə əvvəldən, mister Harrison yaş etibarilə öz ögey anasının az qala böyük qardaşı ola biləcək oğlu Roberti təqdim edəndə aydın idi.

– Sizin çox qiyamət villanız var, – Bob Sleyter sanki aranı sakitləşdirmək məqsədilə barışdırıcı tonda dedi, – xüsusən də, bu şeytan otağı.

– Hansı otaq? – Dronqo başa düşmədi.

– Hə, bu çox qiyamət otaqdır, – mister Harrison əlüstü sözbətə qoşuldu. – Həmin otaq birinci mərtəbədə, dəhlizin lap axırındadır. Villanın əvvəlki sahibi orda «həqiqətin üzə çıxarılması» üçün nəzərdə tutulan müxtəlif cür alətlər saxlayırdı. Orda hətta kafirlərdən ötrü ispan «çəkməsi» və italyan «qayçısı» da vardı. Təəssüf ki, villanı mənə satarkən həmin alətləri də aparıb ayrı-ayrı auksionlarda satdı. İndi həmin otaq boşdur. Amma mən otağı tam əvvəlki qaydasında bərpa etmək niyyətindəyəm.

– Sizə uğurlar arzulayıram. Şübhə etmirəm ki,

siz öz istəyinizə nail olacaqsınız, – Dronqo Anna Harrisonun və Marta Holdmenin gülümsədiyini görüb zarafata keçdi. Hətta Bob Sleyter də qonağın kinayəsini anlayıb, başını vəcdlə silkələdi.

Amma mister Harrison da bunu anladı.

– Mən görürəm ki, siz zarafatçı adamsınız, mister Lejivr. Bu çox yaxşıdır. Mən özüm də həmişə yaxşı zarafatları xoşlamışam. Amma dediyim otaq, həqiqətən də, şeytan yuvasıdır. Bəzən gecələr ordan qəribə səslər eşidilir.

– Görünür, külək pəncərə taxtasının arasından keçir, – Anna Harrison ürəklənib dilləndi.

– Belə deyil, – əri hirsələ bildirib onun sözünü ağzında qoydu. – Belə fərz etmək olar ki, burada bizimlə şeytanın özü yaşayır. Mən axı onun sadıq vurğunuyam, – mister Harrison qəhqəhə çəkdi.

Masaya qulluq edən yaşlı xidmətçi qadın qorxu içində xaç çəkdi.

– Əlbəttə, – Ross tələsik sözü tutdu, – çünki sizin bütün riyakarlar üçün bu qədər ikrah doğuran və bütün kafirlər üçün bu qədər arzuedilən olan çaxır anbarlarınız belə içkilərlə doludur.

– Mənim anbarlarım, – öz sevimli mövzusunun xatırlayan Harrison sevindi. – Əgər Avropa bazarlarını belə qəfilən başına götürən ispan şərəbləri olmasaydı, mən öz kompaniyamın nə demək olduğunu bütün dünyaya göstərərdim.

– Biz axı ispanlarla dil tapa bilmədik, – Robert Harrison atasına xatırlatmağa cürət elədi.

– Və çox düz də elədik. Onlar həddindən çox istədilər, – deyə Edvard Harrison oğlunun sözünü kəsdi. – Mən ispanların və italyanların sözünə uya bilməzdim.

Öz nimçəsində çəngəllə çaşqın halda qurdalanan Dronqo ev sahibini demək olar ki, eşitmirdi. Onun bütün maraq və diqqəti masa arxasında toplaşmış bu kompaniyada idi. Edvard Harrison üçün həddindən ziyadə cavan olan arvadı öz ərindən xoşu gəlmədiyini demək olar ki, gizlətmirdi. Onun böyründə oturmuş Bob Sleytersə bu işgüzar və məqsədyönlü dəstə üzvləri arasına təməmlə təsadüfən düşmüş amorf varlıq kimi görünürdü.

Dronqo öz diqqətini Marta Holdmenin üzərində daha çox saxladı. Sözsüz ki, öz tündməzac dayısının xarakter xüsusiyyətləri haqqında bu qız o birilərdən daha yaxşı baş çıxarırdı. Edvard Harrisonun qaba

replikaları eşidiləndə istehzalı təbəssüm bu gözəl qızın dodağını azacıq qaçırtmış və Dronqo onun ağ dişlərini görmüşdü. Martanın saçları xurmayıdı və o, Anna Harrisonun tam əksiydi. Amma bütün gözəl qadınlar necə bir-birlərinə oxşayırlarsa, bu iki qadın da bir-birinə yaman çox oxşayırdı – öz qamətləri, duruşları, maneraları, üstəlik də, özlərinin nə qədər gözəl olduqlarını bilmələri və öz gücünə əminliyin doğurduğu sevinc duyğularıyla.

Martanın əri Harri Holdmensə, əksinə, təmkinli və susqun görünürdü, özü də ümumi söhbətə qətiyyən qoşulmaq istəmirdi. Deyəsən, mister Harrisonun kompaniyasında xidmət edən asılı şəxsin düşdüyü vəziyyət onun əl-qolunu bağlamış, bu cavan oğlanı utancaq, gözüqıpq və dilqısa eləmişdi. Edvard Harrisonun oğlu Robert Harrison atasına çox oxşayırdı, özünəinamı, məğrur görkəmi və mühakimələrinin qətilyiylə seçilirdi. Bununla belə, Dronqo oğulun atadan qorxduğunu, onunla hər cür mübahisədən çəkdiyini hiss edirdi. Robertin arvadı Klavdia öz qaynatasına olan nifrətini heç gizlətmirdi də, lakin onunla çənə-boğaz olmağa girişməkdən çəkinirdi. Görünür, villa sahibi bunu çox gözəl bilirdi, ona görə də imkan düşən kimi öz gəlinini daim sancırdı.

Şam yeməyindən sonra Şarlotta masaya qəhvə verdi və kişilər siqaret çəkmək üçün eyvana çıxdılar. Anna Harrison da kişilərlə birgə eyvana çıxdı və Stiven Rossun təklifini məmnuniyyətlə qəbul edib, ondan götürdüyü siqareti alışdırdı.

Mister Harrisonsa siqar çıxartdı. Harri Holdmen əlbəəl özünü yetirib alışqanla onun siqarını yandırdı. Tüstünü dərinədən içinə çəkən villa sahibi sanki nəyisə xatırlayıb qəfilədən qonaqlara tərəf döndü.

– Demək, siz şeytanın varlığına inanmırsınız?

– Bəs siz Allaha inanırsınız? – Dronqo suala sualla cavab verdi.

– Bir az inanıram, – mister Harrison dedi. – Amma siz mənim sualıma cavab vermədiniz.

– Şeytana inanmıram, – deyə Dronqo başını buladı, – bu dünyada hər şey insandan törəmədir. Yaxşı da, pis də. Onların üzərindəsə Allah adlandırılan hansısa ali qüvvə var. Mister Harrison, bu cavab sizi qane edirmi?

– Siz nəhaq yerə belə cırnayırsınız, – villa sahibi barışdırıcı tonda dedi. – Əgər mən sizin xoşunuza

gəlmirəmsə, bunu üzümə açıqca söyləyə bilərsiniz.

Mister Harrison cavab gözləmədən dönüb qonaq otağına tərəf getdi. Arvadının yanından ötürkən o, qısaca dedi:

– Bura soyuqdur, keç otağa.

Bir dəqiqədən sonra qonaq otağından onun bərk səsi gəldi, ardınca da Şarlottanın deyilməsi eşidildi. Harrison çaxır qədəhini xalçanın üstünə dağıtmışdı və xidmətçi əyilib xalçanı təmizləyirdi. Mister Harrisonun ardınca onun arvadı, sonra da Bob Sleyter və Harri Holdmen də qonaq otağına keçdilər. Ross Stivenlə ikilikdə qalan Dronqo başını buladı.

– Bu adam demək olar ki, ətrafındakıları basıb əzir; bircə Allah bilir ki, burdakıların hamısının ondan nə qədər zəhləsi gedir və onu necə də xoşlamırlar.

– Onun xasiyyəti çox tündür, – Stiven üzrxahlıqla dedi. – Amma inanın, mən onun bizi bura niyə çağırıldığını bilmirdim.

– Sizə inanıram, narahat olmayın. Bilirəm ki, Edvard Harrison kimi bir adam ona peşəkarın niyə lazım olduğunu sizə heç zaman deməzdi, – Dronqo əminliklə dedi və sonra da öz təklifini bildirdi: – Necə bilirsiniz, mən belə düşünürəm ki, bizim burdan elə bu axşam getməyimiz məsləhətdir.

– Bəlkə səhərəcən qalaq? – Stiven Ross soruşdu.

– Prinsip etibarilə mənə çox da fərqi yoxdur, amma yaxşısı bu gün axşam getməkdir. Nəsə bu evdəki ab-hava mənim heç xoşuma gəlmir, – deyə Dronqo konkret cavab verdi.

Qonaq otağına keçərkən onlar Klaudiva Harrisonun göz yaşlarını güclə boğaraq otaqdan necə çıxdığını gördülər. Onun əri qonaqlardan üzr istəyərək arvadının arxasınca getdi.

– Bu qız nəsə yaman dəyməduşər olub, – Edvard Harrison dedi. – Mən elə bir şey demədim. Sadəcə olaraq, işi nəhs gətirən bədbəxt atasını xatırladım – kompaniyası iflasa uğrayandan sonra onun atası arvadını və bir sürü uşağını kreditorların əlində qoyub özünə qəsd eləmişdi.

– Amma mənim əzizim, axı... – missis Harrison ərinə nəsə demək istədi, amma mister Harrison onun sözünü ağzında qoydu.

– Sən mumla, sənin işin deyil, – deyə mister Harrison öz arvadını kobudcasına susdurdu. – Sən öz qulluqçu pajına əmr edə bilərsən, – deyə o,

Sleyterə işarə verdi və rəngi ağarmış Anna heç bir söz deyə bilmədi; rəssam da cıncırını çıxartmadı.

– Mən gedim bir maşına baş çəkim, – deyə Harri Holdmen dodağının altında nəsə cəndərdi mızıldanıb inamsızcasına qonaq otağını tərk elədi.

– Marta, sən bu burnufırtıqlı gədəylə necə yaşayırsan? – deyə mister Harrison öz istəkli qohumundan soruşdu. – Mən sənin yerində olsaydım, çoxdan onu hansısa zəngin kişiyyə dəyişərdim.

Mister Harrison cavan qadına göz vurub, eyni vaxtda da arxa tərəfdən yanına qaba tərzdə şillə çəkib şappıldatdı; Marta narazı bir hərəkət elədi, amma cavab qaytarmayıb susdu. Anna Harrison yerindən sərt şəkildə sıçrayıb ayağa qalxdı:

– Bu günlük mənim bəsimdir, Edvard. Mən yuxarı gedirəm.

Bunu deyib Anna qətiyyətlə geri döndü və qonaq otağını tərk edib getdi.

– Hə, hamı dağılışıb aradan çıxdı, – deyə mister Harrison Dronqoya tərəf döndü. – Mənim seyfimdən sənədləri oğurlayansa onlardan biridir. Elə düşünürsünüz ki, bu işdə ailə üzvlərimdən birinin barınağı olduğunu mən bilmirəm? Onlardan başqa heç kəs bu sənədlərin həqiqi qiymətini bilmirdi.

– Siz özünüz həmin sənədləri harasa başqa bir yerə qoya bilərdiniz – Lejivr dedi.

– Ay-hay, – mister Harrison başını buladı. – Siz məni yaxşı tanımırırsınız. Mən heç vaxt heç nəyi yaddan çıxartmıram. Hətta sizin şeytani qəbul etməməyinizi də unutmamışam, – deyə o, Martaya və Sleyterə göz vurub bərkədən güldü və Rossa tərəf dönüb soruşdu: – Siz mənim evimdə qalacaqsınız?

– İcazənizlə, biz getmək istərdik – Stiven dedi.

– Buyurun, necə xətrinizdi, – deyə mister Harrison çiyinlərini çəkdi. – Xuan sizi qarajda gözləyir. Sleyter, mister Rossa gedin və ona bizim qarajımızı göstərin. Mənim adımdan Xuana tapşırın, qoy avtomobili hazırlasın.

Sleyterlə Ross qonaq otağından çıxdılar. Mister Harrison Dronqoya tərəf döndü:

– Siz də getmək istəyirsiniz?

Dronqo başını tərpətdi.

– Özünüz bilən məsləhətdir. Çox heyiflər olsun ki, mənim təklifimlə razılaşmadınız. Amma bu sizin şəxsi işinizdir. Bəlkə də siz, həqiqətən də, çox yaxşı

bir peşəkar-nəzəriyyəçisiniz, ola bilər. Amma bir praktik kimi... – mister Harrison bərkdən gülərək qonaq otağından çıxdı.

– O, həmişə belə şəndir? – Dronqo qonaq otağında tək qaldığı Marta Holdmendən soruşdu.

Qız başını tərpətdi, sonra da mülayim tonda dedi:

– Sadəcə, onun xasiyyəti belədir.

– Eləsə sizin hamınızın işiniz çətinidir, – Dronqo başını buladı.

– Eybi yoxdur, – Marta gülümsündü, – biz artıq öyrəşmişik.

Elə bu vaxt dəhlizdən bərk çığırtı səsi eşidildi:

– Kömək edin! Kömək edin!

– Aman allah, – Marta Holdmenin rəngi ağardı, – bu, mister Harrisonun səsidir.

Dronqo qulaq kəsildi. Aydın eşidilən və hər tərəfə yayılan bu qəfil çığırtı bütün evi başına götürmüşdü.

Onlar cəld dəhlizə cumdular; Marta əlində balaca bir çanta tutmuşdu.

– Səs oradan gəlir, – deyə Marta əliylə dəhlizin o biri başını göstərdi, – şeytan otağından.

Onlar var gücləriylə otağa tərəf yüyürdülər. Çığırtı getdikcə daha da güclənirdi. Dronqo otağa çatan kimi qapının dəstəyini burdu, amma qapı bağlıydı.

– Kömək edin... – Harrisonun son dəfə xırıltısı eşidildi.

– Kənara çəkilin, – Dronqo qorxudan yerindəcə donub qalmış və dəhşətdən gözləri hədəqəşindən çıxmış qadına dedi, sonra da qaçıb özünü bir neçə dəfə zərblə qapıya çırpdı. Qapı açıldı – Edvard Harrison qan içində döşəməyə sərilmişdi.

Dronqo onun üzərinə əyildi, sonra başını qaldıraraq ətrafa göz gəzdirdi. İçəriyəki toz basmış stolu və qıraqlardakı iki-üç stulu çıxmaq şərtilə, otaq demək olar ki, tamamilə boş idi. Taxta qapaqla bağlanmış hər iki pəncərədə möhkəm barmaqlıqlar vardı.

– Aman allah, – döşəmədə uzanmış Edvard Harrisonu görəndə Marta ah çəkdi, – dəhşətə bir bax...

Marta huşunu itirib yavaş-yavaş döşəməyə çökməyə başladı. Dronqo qadının üstünə cumdu.

– Lənət şeytana! – söz onun dilindən qeyri-ixtiyari qopdu. O, missis Holdmeni ehtiyatla divara

söykəyib dəhlizə çıxdı və boş, uzun dəhlizlə qonaq otağına tərəf yüyürdü; qapının ağzında Ross və Sleyterlə rastlaşdı.

– Nolub, nə baş verib? – deyə Stiven Ross tələsik ondan soruşdu. – Biz nəyə çıxırtı eşitdik...

– Orada... – Dronqo stəkanı çıxararaq əliylə dəhlizin o başını göstərdi, – deyəsən, orada qətl törədilib...

Və o, stəkanı suyla doldurub gəldiyi sürətlə də cəld geriyə, dəhlizin o başına qaçdı; hələ heç nə anlamayan Rossla Sleyter də onun arxasınca yüyürdülər.

– Qıza su verin, – deyə Dronqo stəkanı Sleyterə uzatdı, özüyə cəsədin üzərinə əyildi; Ross da onun kimi aşağı əyildi.

– Burada nə baş verib? – onların arxa tərəfində kiminsə qətiyyətli səsi eşidildi. Bu, Anna Harrisonun səsiydi.

Dronqo başını bir qədər dikəltədi. Yox, Anna Harrison ölü kimi düşüb qalmadı, huşunu da itirmədi, yalnız çaşqın halda kənara çəkildi.

– Ola bilməz, – qadın çox yavaşdan dedi, – ola bilməz.

Stiven Ross Harrisonu diqqətlə süzməyə başladı.

– O ölüb, – deyə nəhayət, ayağa qalxdı.

Və bu vaxt Anna Harrison qorxdı, özü də çox bərk qorxdı. Dəhlizdən tələsik ayaq səsləri eşidildi və bir neçə saniyədən sonra Harri Holdmenlə Robert Harrison otağa girdilər.

– Nolub, nə baş verib? – deyə Robert qışqırdı. – Aman allah, mənim atama nolub?

– Onu öldürüblər, – Stiven Ross qısaca bildirdi. – Siz bəyəm onun səsinə eşitmədiniz?

– Mən... mən... – Robertin dili topuq vurdu. – Mən nəyə hay-küy eşitdim, amma bilmədim ki, bu mənim atamın səsidir.

– Cəld polisə zəng vurun, – Dronqo göstəriş verməyə başladı. – Mister Holdmen, öz xanımınıza kömək edin. Stiven, siz sürücünü tapın və həyəti gözədən keçirin, görün orda kənar adam yoxdur ki. Mister Sleyter, sizsə missis Harrisonu otağa aparın.

Həm otağı tərk edəndən və içəridə tək qalandan sonra, Dronqo bir daha hər şeyi diqqətlə nəzərdən keçirdi. Stol və stulların üzərində qalın toz layı vardı. Məhəccərdə də heç bir iz gözə dəymirdi. Dronqo hər iki pəncərəni diqqətlə yoxladı. Pəncərə qapaqları

içəridən kip bağlanmışdı və onlara çoxdandı heç kəs toxunmamışdı. Sonra o, qapıya yaxınlaşdı. Bayaq qapını qırıb açanda qapı içəridən cəftəylə bağlıydı. Cəftəyə toxunanda o, başını anlaşılmaz şəkildə buladı. Sonra divarları diqqətlə tiqqıldadıb boşluq tapınağa çalışdı. Amma bütün səyləri əbəs idi.

Otağa baxış keçirəndən sonra, Dronqo meyitə yaxınlaşdı. Mister Harrison qollarını geniş açmış halda döşəmədə uzanmışdı. Onun sinəsində böyük qan ləkəsi görünürdü. Dronqo aşağı əyilib ölünün bədənini gözdən keçirməyə başladı. Mister Harrison yaxın məsafədən düz ürəyinə açılan güllə yarasından ölmüşdü. Atəş çox yaxın məsafədən açılmışdı, çünki yaranın böyründə atəşin təsiri altında yaranmış barıt qalıqları görünürdü. Lakin onların dağınıqlığı və kifayət qədər qalın olmaması belə güman etməyə əsas verirdi ki, qatil qətlə yetirilən adamdan təxminən beş metrlik məsafədə olub. Dronqo meyiti çevirib silahı tapınağa çalışdı, amma silah heç yerdə gözə dəymirdi. Mərhumun ciblərini yoxlamaq istərkən Robert Harrison tələsik içəri girdi.

– Mən polis çağırıdım, – o, tənəffüs halda dedi və bir qədər riyakarcasına əlavə elədi: – yazıq atam!

– Siz şübhəli heç nə görmədiniz? – Dronqo soruşdu.

– Yox, heç nə görmədim, – Robert təəccübləndi. – Qatil yəqin pul axtarırmış, indiyə çoxdan qaçıb gedib.

– Bu otaqdan necə qaça bilərdi ki? – Dronqo ətrafı göstərib gülümsündü. – Nə cür? Hansı şəkildə? Pəncərələrdə barmaqlıq var. Qapının o üzündəsə qətl baş verən vaxt mən dayanmışdım.

– Bilmirəm, – Robert qorxmuş halda dilləndi. – Mən heç nə bilmirəm.

Stiven Ross tələsik otağa girdi.

– Villanın həyətində heç bir yad adam yoxdur. Biz hər tərəfə baxdıq, hətta hasarı da yoxladıq. Heç bir iz yoxdur. Sleyterlə sürücü hələ də kolları gəzirlər. Qatil yəqin evdə gizlənib.

– Bəs o bu otaqdan necə çıxıb, Stiven? Mən axı qətl baş verən vaxt Marta Holdmenlə birgə dəhlizdə, qapının o üzündə dayanmışdım və mister Harrisonun çığirtısını, hətta içəridə gedən çarpışmanın hayküyünü şəxsən eşidirdim.

– İndi polis gələr və biz hər şeyi bilərik, – Robert Harrison əminliklə bildirdi.

– Düşünürəm, – Dronqo başını buladı. – Burada çox ciddi cinayət baş verib.

Yarım saatdan sonra komissar Pyer Dyubuanın rəhbərliyiylə iki polis maşını gəldi. Tibbi ekspert mister Harrisonun cəsədinin müayinəsinə başladı, ballistika üzrə ekspertlər və kriminalistlərsə qətlin baş verdiyi otağa ciddi baxış keçirdilər.

Stiven Rossu görən kimi komissar ona yaxınlaşdı:

– Professor, siz də burdasınız?

– Bəli, mən kimi görmək şərəfinə nail oluram?

– Cinayət polisi komissarı Pyer Dyubua. Siz Sorbonnada bizə mühazirə oxumusunuz.

– Hə, balaca Pyer? Bu sizsiniz? – deyə Stiven Ross gülümsündü. – Deyirəm axı, bayaqdan sizə baxıb düşünürəm ki, görəsən, bu sizsiniz, yoxsa siz deyilsiniz.

– Mənəm, professor. Siz axı demişdiniz ki, mən polisdə işləməliyəm, çünki hadisə yerinə çox diqqətlə baxış keçirirəm və müayinəni çox səliqəylə aparıram.

Böyükdə dayanmış Dronqo güldü. Bu, Stiven Rossun məşhur kəlamlarından biriydi. «Ən başlıcası, – professor təkrar eləməkdən yorulmurdu, – hadisə yerinin ixtisaslı, peşəkar müayinəsidir. Bu istintaq hərəkətinə düzgün riayət etməklə, siz uğurun əlli faizini təmin etmiş olursunuz. Bu isə artıq çox şey deməkdir».

– Bəs bu cənab kimdir? – deyə komissar Dyubua Dronqonu göstərərək soruşdu.

– Mister Anri Lejivr, mənim dostumdur, özü də çox peşəkar kriminalistdir, – Stiven Ross komissara əlüstü cavab verdi. – O, mərhuma kömək etməyə hamımızdan tez özünü yetirmişdi.

– Mister Lejivr, hadisə necə baş verdi? – deyə komissar Dyubua bu dəfə Dronqoya müraciət etdi.

– Düz mənim gözlərimin qarşısında. Mister Harrison qonaq otağından çıxdı və bir neçə dəqiqədən sonra qışqıraraq kömək istədi. Mən çığırtdı səsi eşidilən otağa tərəf cumdum. Marta Holdmen də mənimlə birgəydi. Qapı içəridən bağlıydı. Mən qapının qarşısında durarkən hələ içəridən gələn səsləri eşidirdim. Qapını qırandasa biz mister Harrisonun meyitini gördük, amma qatildən heç bir iz qalmamışdı. Mən, hətta qatilin atəş açdığı silahı da heç yerdə tapa bilmədim. – Dronqo bir qədər pərt halda sözünü tamamladı.

– Qəribədir, – Dyubua qaşlarını çatdı. – Pəncərələrdə dəmir barmaqlıq var, qapı da içəridən bağlı olub. Onda bəs, sizcə, qatil hara yoxa çıxıb?

– Mən bu barədə artıq yarım saatdır ki, fikirləşirəm və heç nə də ağıma batmır, – Dronqo səmimi etiraf etdi. – Bəlkə də, bu otağa hansısa gizli giriş var. Villanın əvvəlki sahibi buranı şeytan otağı adlandırılmış.

– Öyrənin ki, bu villanın əvvəlki sahibi kim olub, – deyə komissar öz köməkçisinə müraciət etdi və köməkçi dərhal başını tərpətib, qeyd dəftərinə tələsik nəşə yazdı.

Öz işini bitirən tibbi ekspert ayağa qalxıb əllərini silməyə başladı.

– O, yarım saat qabaq öldürülüb. Güllə demək olar ki, düz ürəyindən dəyib. Atəşi səsbəğucusu olan tapançadan açıblar. Təxminən beş-altı metrlik məsafədən. Hələlik başqa bir söz deyə bilmərəm. Qalan şeylər meyitin yarılmasından sonra bilinəcək.

İki polis işçisi komissara yaxınlaşdı.

– Cənab komissar, həyətdə heç bir iz yoxdur. Otaqda da şübhəli heç nə aşkar olunmadı. Biz bütün divarları yoxladıq – qeyri-adi, qəribə heç nə yoxdur, daş-kərpiclə tikilmiş adi hörgüdü.

– Yaxşı, – deyə komissar Dyubua başını tərpətdi, – sabah səhər davam edirik. Villanın sahibəsi hardadır?

– O yəqin yuxarı, öz otağına qalxıb, – Robert dedi. – Mən mərhumun oğluyam, Robert Harrison.

– Siz bizimlə gedəcəksiniz. Bir neçə rəsmiyyət qaydalarını yerinə yetirmək lazım olacaq.

– Yaxşı, – deyə Robert Harrison razılaştı, – mən bu dəqiqə xanımımı xəbərdar edib gəlirəm.

– Sizin bu işdən nə ağılınız kəsir, Stiven? – Dronqo öz həmkarından soruşdu.

– Yaxşı heç bir şey. Adi həyatdan daha çox kriminalistika dərslərinə yaraşan bu cür müəmmalı qətlər mənim qətiyyəyə xoşuma gəlmir.

– Mən səhər gələcəm, – komissar Dyubua gedərkən başını tərpətib bildirdi, – mənim adamlarımdan ikisi burada qalacaq.

Komissarla Robert Harrison otaqdan çıxdılar. Onların ardınca hamı dağılışıb getdi. Dronqo və Ross bir-birlərinə baxdılar.

– Hə, biz heç də pis dincəlmədik. Mister Ross, yoxsa siz başqa cür düşünürsünüz? – deyə Dronqo öz

həmkarından soruşdu.

Gecə yarısı Dronqo aşağı, qonaq otağına düşdü. Burada işıqlar gur yanırdı. Yaxşı qızdırılmış sobanın yanındakı kreslolarda Harri Holdmenlə Stiven Ross əyləşmişdilər.

– Xanımınızın vəziyyəti necədir? – Dronqo divanda yerini rahatlayıb soruşdu.

– İndi yatıb. Bu onunçün əsl şokdur. Bərk sarsıntı keçirib, – Holdmen dodaqaltı mızıldandı. – Mister Harrisonu öldürülmüş vəziyyətdə görmək...

– O, nəyə bir söz dedi?

– Yox, heç nə demədi. Sadəcə, bir-iki anlaşılmaz söz dedi.

– Başa düşürəm, axı qatil bu otaqda nə cür peyda ola bilərdi? Və necə, hansı cür inümkün idi ki, nəzərə çarpmadan ordan çıxıb getsin? – Stiven Ross sanki özüylə danışmış kimi fikirli halda soruşdu.

– Mən bütün vaxt ərzində məhz elə bu barədə düşünürəm, – deyə Dronqo başını tərpətdi. – Qatilin mənimlə toqquşmaqdan, üz-üzə gəlməkdən başqa ayrı çıxış yolu yox idi. Mənsə onu görmədim.

– Hələ yaxşı ki, siz orda tək olmamısınız, – Stiven Ross köks ötürdü. – Məni bağışlayın, deyəsən, mən sizi əməlli-başlı cəncələ salmışam. Hər halda, bu çox xoşagəlməz bir işdir.

– Eybi yoxdur, – Dronqo onu sakitləşdirdi, – mən çalışaram ki, öz alibimi sübut edim.

– Siz Martayla ikiniz bir yerdə olmusunuz, – Harri Holdmen başını tərpətdi. – Sizdən şübhələnmək səfehlikdir.

– Əlbəttə, səfehlikdir, – Dronqo razılaşdı, – əgər nəzərə almasaq ki, mənim adım heç də Anri Lejivr deyil; mən fransızca danışa bilmirəm və mənim bu evə gəlişimin elə birinci günü ev sahibi təsadüfən qətlə yetirilir, üstəlik əsas şahid qisminə yenə də təsadüfən mən oluram. Siz nəyə içirsiniz?

O üstü şüşələrlə dolu olan balaca mizə yaxınlaşdı və özünə «Amaretto» şüşəsini seçdi.

– Bəs siz qorxmursunuz? – Harri Holdmen bir qədər çəşqin halda soruşdu.

– İçki şüşəsinin zəhərli ola biləcəyindən? – Dronqo güldü. – Yox, qorxmuram. Mənim məhz «Amaretto» xoşladığımı qatil hardan bilə bilər ki? Burada əlliyəcən şüşə var. Hamısına zəhər tökmək iqtisadi cəhətdən sərfəsizdir.

O, stəkana bir qədər kəhrəba rəngli maye töküb

təzədən divanda əyləşdi.

– Dyubua sabah səhər gələcək, – Ross başını buladı, – yaxşı ki, qabaqlar o, Sorbonnada mənəin mühazirələrimi dinləyib.

– Bəyəni bu bizi şübhələrdən azad edir? – Dronqo şən halda soruşdu.

– Hər halda, mən ona hər şeyi başa salmağa çalışaram.

– Düşünürəm ki, bu düzgün hərəkət olardı, – Dronqo onunla razılaşmadı. – Sizin qeyri-iradi olaraq etdiyiniz müdafiə polis komissarının xoşuna gəlməyə bilər. Biqrafiyamın təfərrüatlarını öyrənəndəsə, ümumiyyətlə, o, mənə dəmir barmaqlıqlar arasında saxlaya bilər. Başqa ad altında gizlənən şərqdən gəlmiş casus Avropanın ən tanınmış adamlarından birini qətlə yetirir – casus romanları üçün necə antiqə mövzudur.

– Siz həmişə zarafat edirsiniz, – Ross köks ötürüb ayağa qalxdı, – Pyer Dyubua isə sabah ilk növbədə elə sizinlə maraqlana bilər. Gecəniz xeyrə qalsın. Əgər bu gecədən hər hansı bir xeyir gözləmək olarsa.

Bu sözləri deyib Ross qonaq otağından çıxdı. Onun ardınca Harri Holdmen də qalxıb otağı tərk elədi.

– Mən də gedirəm. Sağlıqla qalın, mister Lejivr. Amma siz, həqiqətən də Şərq casususunuz? – deyə o maraqla soruşdu.

– Hə. Mən, sadəcə, BMT-nin keçmiş ekspertiyəm.

– Onda vəziyyət qorxulu deyil, – Holdmen gülümsündü, – sizin diplomatik toxunulmazlığınız olmalıdır.

Tək qalan Dronqo hələ bir xeyli müddət sobanın qırağında oturdu.

Səhər təzədən Pyer Dyubua qızgın fəaliyyətə başladı. Onun əmrinə əsasən komissarla gələn polis işçiləri Edvard Harrisonun qətlə yetirildiyi otağı ələk-vələk eləməyə, divarları tıqqıldatmağa, dəşməyə, uçurub tökməyə başladılar.

Komissar haqlı olaraq əsas şahid saydığı Dronqonu istintaqa birinci çağırdı. Otaqda Dronqodan başqa baş verənlərdən bərk narahatlıq və həyəcan keçirən Stiven Ross da vardı. Gözəl alim və mütəxəssis olan Stiven Ross üçün bu amansız qətl çox sarsıdıcı bir hadisəydi.

İstintaqın işinə buraxılan professor bir küncdə sakitcə oturmuşdu və çalışırdı ki, prosesə müdaxilə edib komissar Dyubuaya mane olmasın.

– Siz özünüzlə sənədlər gətirməmişiniz? – komissarın Dronqoya ilk sualı bu oldu. – Mən sizə hələ dünən fikir vermişdim, qəribədir ki, fransız soyadlı olsanız da, siz fransız dilini bilmirsiniz.

– Mən, həqiqətən də, sizin gözəl fransız dilinizi kifayət qədər yaxşı bilmirəm, amma bu mənim günahım yox, daha çox bədbəxtliyimdir, – deyə Dronqo cavab verdi.

– Siz bura mister Harrisonun xahişiylə gəlmisiniz?

– Bəli. Bu barədə məndən mister Ross xahiş edib.

Küncdə oturmuş Stiven Ross istintaq prosesini qırmağa ürək emədən Dronqonun sözlərini yalnız başını tərپətməklə təsdiqlədi.

– Siz başa düşürsünüzmü ki, bu çox da yaxşı görsənmir? – deyə Pyer Dyubua öz xırda və sirayətəddici gözlərini Dronqonun üzünə zilləyib təmkinlə soruşdu. – Siz fransız dilini bilmirsiniz, amma özünüzü fransız kimi qələmə verirsiniz; ilk dəfə bu villaya qədəm qoyursunuz və elə həmin andaca burada qətl hadisəsi baş verir; siz dünən ilk dəfə olaraq mister Harrisonu görmüsünüz və tanış olduğunuz adamı dərhal qətlə yetiriblər. Razılaşın ki, çox xoşagəlməz təsadüfdür. Bağışlayın, mister... Lejivr, amma mən sizin barənizdə BMT-yə və İnterpolə sorğu göndərməli oldum. Ümid edirəm ki, siz mənim motivimi düzgün anlayırsınız?

– Mister Dyubua, siz qətiyyən narahat olmayın. Mən hər şeyi düzgün başa düşürəm. Ona görə də, sizin istənilən sualınıza cavab verəcəm.

– Situasiyanı düzgün anladığınıza görə sizə təşəkkürümü bildirirəm, – komissar köks ötürdü. – Mən çox istərdim ki, bu incə işdə, bu həssas məsələdə biz bir-birimizi düzgün anlayaq.

– Mən bu işdə şahidəm, özü də əsas şahid. Qətl hadisəsində şübhə doğuran heç nəyi, hətta ən xırda, ən inanılmaz şeyləri də istisna etmək olmaz.

– Siz Harrisonun çığirtısını, həqiqətən, eşitmişdiniz? – Dyubua soruşdu.

– Əlbəttə, mən onun səsini tanıdım.

– Və siz dərhal dəhlizə qaçdınız?

– Bəli, demək olar ki, dərhal, elə həmin dəqiqə.

Həmin vaxt Marta Harrison mənimlə otaqda idi. Biz çığırta eşitdik və dərhal da dəhlizə cumduq və səs gələn qapıya tərəf yüyürdük, burdasa, lap dəqiq xatırlayıram ki, biz onun səsinə bir də eşitdik. Bax, onda mən qapını sındırmağa qərar verdim.

– Bəs siz otağa girəndə mister Harrison artıq ölmüşdü?

– Bəli, mister Harrison al qan içində döşəməyə sərilmişdi, üzündə heç bir həyat əlaməti yox idi. Bu vaxt Marta Holdmenin halı pisləşdi və mən qonaq otağına qaçdım ki, köməyə adam çağırım, həm də xanım üçün bir stəkan su gətirim. Qonaq otağına təzəcə çatmışdım ki, burada Stiven Rossu və Bob Sleyteri gördüm.

– Bəs Sleyter barədə nə deyə bilərsiniz? Bu adam sizdə necə təəssürat oyadır?

– O, rəssamdır, yaradıcı şəxsiyyətdir. Görünür, xəlvəti olaraq Anna Harrisona meylidir. Amma yəqin ki, aralarında ciddi bir şey yoxdur. Çünki Sleyter çox yumşaq və qətiyyətsiz adamdır, Anna Harrisonsa belə bir sevgiliyə qoşulmaqla öz vəziyyətini risk altında qoymağa razı olmaz.

– Bəs sizin dostunuz Stiven Ross? – deyə komissar öz müəlliminə tələsik göz gəzdirdi.

Dronqo başını buladı:

– Biz artıq on ildir ki, tanışıq. Bu, birmənalı şəkildə istisnadır.

– Belə olan təqdirdə, – Pyer Dyuba əsəbi halda dedi, – mənə yalnız qatilin heç bir iz qoymadan havaya buxarlandığını fərz etmək qalır. Daha onu, həqiqətən də, şeytan öz qanadlarına alıb apara bilməzdi ki.

– Əlbəttə ki, apara bilməzdi, – Dronqo razılaşdı. – Fikirləşmək lazımdır. Burada hansısa sirr gizlənilib.

– Axı, bu lənətə gəlmiş qatilin atəş açması necə mümkün idi və silahı hara gizlədə bilərdi? – komissar hiddətlə soruşdu. – Bəlkə o, atəşi pəncərədən açıb?

– Yox, alınmır, – Dronqo başını buladı. – Mən dərhal hər iki pəncərəni gözdən keçirib, yaxşı-yaxşı yoxladım. Siz nəhaq yerə belə narahat olursunuz. Hətta bağlı otaqdan da gözəçarpmadan çıxıb getməyin bir çox üsulları mövcuddur. Əgər otağın qapısı içəri tərəfdən bağlı olmasaydı, mən belə güman edə bilərdim ki, mister Harrisonun səsi də, çığırtsı da sadəcə olaraq, maqnitofon lentinə yazılıb. Fərz edin ki, qatil əvvəlcə mister Harrisona atəş açır,

sonrasa otaqdan çıxaraq maqnitofonu işə salır. Və biz qaçıb özümüzü yetirəndə, artıq orda heç kəsi görmürük.

– Əladır, – Dyubua özünü saxlaya bilmədi, – mən bu variant barədə heç düşünməmişdim də.

– İntəhası, bu variant tam istisnadır. Əvvəla ona görə ki, mən mister Harrisonun səsinə lap aydın eşitdim, məhz, səsinə. Hətta çarpışmanın hayküyünü də aydınca eşitdim. İkincisi, qapı içəridən bağlıydı. Deməli, qatil ya pəncərədən gedib, ya da həmin otaqda hansısa başqa bir giriş də var.

– Mənim adamlarım orda səhərdən bəri özlərini həlak eləyiblər. Onlar hansısa bir xəlvəti giriş-çixış aşkar etsələr, bu barədə sizə dərhal xəbər verərəm, – komissar söz verdi.

– Hər halda, cənab komissar, mən istəyirəm ki, siz biləsiniz – mərhumun arvadı və oğlu istisna olmaqla, bu evdəkilərin heç biri mister Harrisonu sevmirdilər. Onlardan hər birinin potensial qatil olması mümkündür. Belə götürəndə hətta mənim özümün də, neyçün ki, bir neçə saatlıq tanışlığımız ərzində mister Harrison artıq mənə də özünə qarşı ikrah oymağa macal tapmışdı. Yəni, onu biləsiniz ki, biz hamımız şübhəli qismindəyik.

– Mən bilirəm, – polis komissarı dərinləndən köks ötürdü. – Siz azadsınız.

İstintaqa ikinci çağırılan Robert Harrison oldu. Mərhumun oğlu artıq özünü kifayət qədər inamlı hiss edirdi; görünür, bu ölümün nəticəsində atasından ona hansı miras çatacağını dərk etmişdi və bunun fərqləndiydi. Onun sifətində dününə qorxudan artıq heç bir əsər-ələmət yox idi.

– Cənab Harrison, deyən görüm, qətl baş verən vaxt siz hardaydınız? – deyə Pyer Dyubua ondan soruşdu.

– Güman edirəm ki, siz məndən şübhələnmirsiniz, – Robert bir az inciyən kimi oldu. – Mənim xanımım özünü bir qədər pis hiss edirdi, ona görə də mən onu yuxarı, bizim otağımıza aparmalı olmuşdum.

– Siz öz atanızın çığırtısını eşitmişdiniz?

– O qədər də yaxşı eşitməmişdim. Daha doğrusu, mən elə fikirləşinişdim ki, o adət etdiyi qaydada bərkədən gülür. Amma Klavdia qəflətən səksəndi və məni inandırmağa başladı ki, bəs bu səs kiminsə köməyə çağıran çığırtısıdır.

– Siz dərhal aşağı düşdünüz?

– Bəli, daha doğrusu, yox, – deyə Robert Harrison bir qədər tərəddüdlə cavab verdi. – Mənin arvadım çox bərk qorxmuşdu, elə qorxmuşdu ki, məni heç cür özündən buraxmırdı. Mən onu dilə tutmalı oldum, lazım gəldi ki, əvvəlcə bir neçə təsəlliverici sözlə onu sakitləşdirim. Yalnız bundan sonra aşağı düşdüm.

– Bəs şübhəli bir şey görmədiniz?

– Yox, cənab komissar. Mən aşağı düşəndə artıq bizim bütün qonaqlarımız həmin otaqdaydılar. Mən atamın meyitini görən kimi, dərhal polisə zəng vurmaq üçün qaçdım.

– Siz əvvəllər bu villada istirahət etmişiniz?

– Bir dəfə burada yolüstü olmuşduq. Atam xoşlamırdı ki, biz onun yanına tez-tez gələk, ona tez-tez baş çəkək. Belə şeylərdən, ümumiyyətlə, xoşu gəlmirdi, – deyə Robert əllərini yellədi.

– Mən sizin arvadınızla danışmaq istərdim – Dyubua dedi.

– Cənab komissar, o indi özünü çox pis hiss edir və yəqin ki, sizinlə danışa bilməyəcək. Amma mənim arvadım sizə, onsuz da, yeni heç nə deyə bilməyəcək, – deyə Robert başını buladı.

– Hər necə olsa da, lütfən qoy aşağı düşsün, – komissar xahiş etdi.

– Yaxşı, – Robert Harrison könülsüz dilləndi. – Mən ondan xahiş edərdəm ki, aşağı düşsün.

O gedəndən sonra Stiven Ross başını buladı:

– Burada hansısa sirr gizlənilib, Pyer. Mən hiss edirəm ki, burada hansısa mənasızlıq, hansısa cəfəng bir şey var. Bu cinayət adi insan təsəvvürünün həddullarına sığışmır. Qatil özbaşına yoxa çıxa bilməzdi ki. Biz nədəsə səhvə yol veririk.

– Mənim adamlarım artıq üç saatdır ki, otağı yoxlayırlar, ən adicə bir lağım tapınağa da ümid edirlər. Amma hələ ki, heç bir nəticə yoxdur, – komissar yenə dərindən köks ötürdü. – Deyəsən, bu otağa yalnız elə qapıdan girmək mümkün idi.

Komissarın növbəti müsahibi Klavdia Harrison oldu.

Qorxmuş qadın demək olar ki, ərinin dediklərini sözbəsöz təkrar elədi, yalnız bircə şeyi əlavə etdi ki, qadın Allah Edvard Harrisonu öz günahlarına görə cəzalandırıb, vəssalam. Qadının axırncı sözləri komissarı bərk maraqlandırdı və o, dərhal

Klaudiadan soruşdu:

– Siz öz qaynatanızı xoşlamırdınız?

– Axı, onu nəyinə görə xoşlayasan? – deyə qadın da öz növbəsində komissardan soruşdu. – O, həmişə hamıya lağ edirdi, bütün yaxınlarını, doğmalarını məsxərəyə qoyurdu, açıq-aşkar ələ salıb gülürdü. Mister Ross yalnız birçə axşam onu yaxından görüb, amma yəqin o da mənim sözlərimi təsdiq edə bilər. Yox, onun cəzasını verən Allah özüdür, – deyə Klaudia Harrison qətiyyətlə bildirdi.

– Bəs sizcə, bizim qatili tapınağa heç bir şansımız yoxdur? – Dyubua soruşdu.

– Yoxdur! Heç bir şansınız yoxdur, – deyə Klaudia yenə də inamla bildirdi. – Ya Allah, ya da şeytan onun cəzacını verib və indi artıq mister Harrisonu heç bir qüvvə bizim dünyamıza qaytara bilməz. Mən onun yaxın qohumu kimi, Allaha dua edirəm ki, qoy o, mister Harrisonun günahlarını bağışlasın.

– Təşəkkür edirəm sizə, missis Harrison, – deyə komissar istintaqı tələsik yekunlaşdırdı, – siz azadsınız.

Qadın qapıdan çıxan kimi, Pyer Dyubua səksəkəyə düşdü.

– Mister Ross, bu qadın həqiqətən bu qədər dindardır, yoxsa bunlar hamısı, sadəcə, öz qaynatasına olan nifrətini pərdələmək üçündür?

– Yəqin hər ikisi, – Stiven Ross ehtiyatla dedi.

Professorun qənaətini komissar yalnız başını tərpətməklə təsdiqləyib, növbəti adamı içəri çağırdı. Sıra etibarilə dördüncü olan – Harri Holdmen idi.

– Qətl törədilən vaxt siz hardaydınız və nə işlə məşğul idiniz? – komissar ondan soruşdu.

– Mən aşığı düşmüşdüm, evdən çıxıb qaraja getmişdim. Yolda yadıma düşdü ki, açarları yuxarıda, öz otağım da qoymuşam, ona görə də geri qayıtdım ki, açarları götürüm. Yuxarıda olanda mən səs eşitdim, kimsə köməyə çağırırdı.

– Siz səsi yaxşı eşitdiniz?

– Əlbəttə, çox aydın eşitdim. Həmin vaxt mən paltarımı dəyişirdim. Köynəyimi, pencəyimi geyinib cəld aşağı düşdüm və o xatalı otaqda öldürülmüş Edvard Harrisonun cəsədini gördüm.

– Gözünüzə şübhəli bir şey sataşmadı?

– Yox, heç nə görmədim. Mister Harrisonun öldürüldüyünü, mənim arvadımın huşunu itirdiyini

saymasa, ayrı heç bir qəribə şeylə rastlaşmadım. Arvadıma kömək eləyib, onu birtəhər yuxarı, öz otağımıza apardım. Bundan sonra təzədən aşağı düşdüm, həyətdə nəşə axtaran Sleyterə və Xuana kömək elədim. Düzü, mən heç bilmirdim onlar nə axtarırlar, amma onlara qoşulub mən də hər tərəfi vicdanla axtardım, hər kol-kosa nəzər yetirdim. On dəqiqədən sonra da siz gəldiniz. Vəssalam, mənim görüb bildiyim bax, bu qədərdir.

– Sizin arvadınız özünü necə hiss edir? – komissar soruşdu.

– Əlbəttə ki, pis, – deyə Holdmen mızıldandı, – deyəsən, mister Harrisonun ölüsünü görəndə o, bərk sarsıntı keçirib, əməlli-başlı şoka düşüb. Əgər siz ondan nəşə soruşmaq istəyirsinizsə, onda zəhmət olmasa, yuxarı, onun otağına qalxarsınız.

– Buna hələlik elə bir ehtiyac yoxdur, – Dyubua dedi, – qoy bir az dincəlib özünə gəlsin.

Sonra komissar başını tərpətib, söhbətin bitdiyinə işarə verdi və Harri Holdmen otaqdan çıxdı; onun ardınca əynində tünd rəngli paltar olan Anna Harrison içəri girdi.

– Mənim başsağlığımı qəbul edin, – deyə komissar ehtiramla sözə başladı.

– Sağ olun, – Anna Harrison başını tərpətdi.

– Xanım, mən sizin dərdinizin nə qədər böyük olduğunu başa düşürəm, lakin üzrlü bilin ki, vəzifə borcumla əlaqədar mən sizi bir neçə sualla narahat etməyə məcburam, – polis komissarı mərhumun xanımıyla son dərəcə nəzakətlə davranırdı.

– Əgər mən sizə kömək edə bilsəydim, – qadın sakitcə dedi.

– Siz çoxdan bu villanın sahibisiniz?

– Bilmirəm, ərim bu villanı hələ bizim toyumuzdan qabaq almışdı. Biz burada cəmi iki dəfə olmuşduq.

– Nəyə görə dəhlizin axırındakı həmin otaq şeytan otağı adlanır?

– Orda həmişə küləyin dəhşətli viyılması eşidilir, – Anna Harrison köks ötürdü. – Bundan başqa, villanın əvvəlki sahibi guya orda adamlara işgəncə vermək üçün lazım olan cürbəcür alətlərin kolleksiyasını yığıbmış – mənim eşitdiyimə görə, otaqda müxtəlif cür maşalar, kəlbətinlər, qandallar, qamçılar, qırmanclar, bir sözlə, belə axmaq, iyrenc şeylər olub. Şeytan otağı adı da ordan qalmadır. Ərim

həmin kolleksiyanı əldə etmək üçün imkan tapmadığına bərk təəssüflənirdi.

– Üzr istəyirəm, siz onun ikinci arvadısınız?

– Yox, üçüncü, – Anna Harrison dəqiqləşdirdi. – Birinci arvadı iyirmi il qabaq vəfat edib. İkinci arvadıyla mister Harrison hələ səkkiz il qabaq ayrılıb. Ümumiyyətlə, ikinci arvadıyla onlar cəmi beş il bir yerdə yaşamışdılar. Birinci arvadından ərimin bir oğlu var – Robert. İkinci arvadındansa uşağı olmayıb. Biz onunla üç il əvvəl Londonda tanış olmuşduq. Mən onda maneken işləyirdim. Mister Harrison məni görən kimi, dərhal vurulmuşdu. Amma, – Anna ah çəkdi, – onun vurulması çox tez-tez olurdu.

– Ərinizin məşuqələri vardı?

– Yəqin ki, vardı. Özü də bir deyildi. Ümumiyyətlə, onun gözəl qadınlardan, müxtəlif növ eyş-işrət məclislərindən, əyləncələrdən xoşu gəlirdi. Hətta Misirdə timsah da ovlayırdı. İçməyi, zarafat eləməyi xoşlayan adam idi.

– Görünür, kəskin hisslər, qeyri-adi sarsıntılar həvəskarı olub – Dyubua əlavə etdi.

– Hə, beləydi, – deyə cavan qadın razılıqla başını tərpətdi, – məhz belələrindən idi. Di gəl, bütün bunlarla yanaşı, çox ağıllı, düşüncəli, ciddi adam idi. Ədəbiyyatdan, incəsənətdən də yaxşı baş çıxarırdı; bir neçə Avropa dilində danışır, qadınların xoşuna gəlməyi bacarırdı.

Stiven Ross ah çəkdi – bax, bu xüsusiyyətləri o neyçünsə mister Harrisonda tuta bilməmişdi.

– Dünən axşam siz şam yeməyindən sonra dərhal yuxarı qalxmışdınız? – komissar soruşdu.

– Demək olar ki, hə. Robertlə arvadı otaqdan çıxandan dərhal sonra mən də öz otağıma getdim. Bilirsiniz, dünən axşam ərim yenə ağzını boş qoyub, növbəti iyirənc sözlər demişdi, yersiz zarafatlar eləmişdi, bu isə mənə xoş gəlməmişdi. Mən də dönüb otaqdan çıxmışdım, yuxarı qalxmışdım.

– Missis Harrison, siz dəhlizdə təsadüfən nəşə şübhəli bir şeyə rast gəlməmişdiniz ki? Gözünüzdə dəyən bir şey olmamışdı ki? – bu dəfə Stiven Ross özü qadımdan soruşdu.

– Yox, siz ki özünüz hər şeyi yaxşı xatırlayırsınız. Mən öz otağıma qalxdım, bu vəhşi çığırtilar eşidiləndə yatağa elə təzəcə uzanmışdım. Xalatımı cəld çiynimə atıb aşağı endim, düşüb bu

dəhşəti gördüm. Sonra da hamı qaçmağa, qışqırışmağa başladı. Polis gəldi, Şarlotta da məni yuxarı aparıb sakitləşdirici dərman verdi.

– Şarlotta, deyəsən, sizin qulluqçunuzdur. Həmin vaxt bəs o, harda olub? – Dyubua dəqiqləşdirmək istədi.

– Hə, o mənim qulluqçumdur, çox yaxşı, dilsizağızsız fağır bir qarıdır, – Anna Harrison başını tərpətib razılıqla bildirdi. – Şarlotta dəhlizin o biri başında, mətbəxdə olub, çıxırtını heç eşitməyib də.

– Qəribədir, – komissar təəccübləndi, – hamı eşidib, o isə eşitməyib.

– Bilirsiniz, Şarlottanın qulağı bir az ağır eşidir, – Anna əllərini yellədi, – arvadın bir az karlığı var. Çox şeyi adamın dodağının tərpənişindən oxuyur. Belə bir xidmətçi nəyə görə mənim ərimə sərf edirdi. Necə ki, Xuan – onun əcaib sürücüsü. Ərim onu hardasa Latin Amerikasında tapıb. Deyirlər, qabaqlar Xuan quldur olub. Hər halda, onun sirsifəti də bunu deyir.

– Siz heç kimdən şübhələnmirsiniz? – komissar birbaşa soruşdu.

– Kimdən şübhələnə bilərəm ki? – Anna köks ötürdü. – Heç kimdən. Hərçənd, çox gözəl bilirəm ki, bu evdə onu xoşlamırdılar. Hələ bu sənədlərin itməsi məsələsi də üstəlik.

– Nə sənəd? – Dyubua təəccübləndi. – Xanım, siz hansı sənədlərdən danışırırsınız?

– Onun sənədləri bir neçə ay qabaq itib. Ərim onda bərk hirsələnmişdi, öz mühafizəçisini də o ki var əzizdirmişdi. Düzdür, sonra ona iyirmi beş min dollar verib işdən qovmuşdu. Skotlend-Yard bu iş üzrə təhqiqat apardı, amma heç nə ortaya çıxara bilmədilər. Düzünə qalsa, Edvard mister Lejivri də məhz elə buna görə bizim villaya dəvət etmişdi ki, sənədləri oğurlayanları tapsın. Amma mister Lejivr bu işdən imtina elədi.

Stiven Ross başını tərpətib razılaşdığını bildirdi.

Anna Harrison gedəndən sonra komissar Stiven Rossdan soruşdu:

– Bəs Lejivr niyə işdən imtina etdi ki?

– Özgənin sandığında qurdalanmaqdan mister Lejivrin xoşu gəlmir, – deyə Stiven Ross əsəbi halda bildirdi. – Mənim başa düşdüyümə görə, sənədləri mister Harrisonun yaxın adamlarından biri götürüb, mister Lejivr də ailə münafiqəsində təşəbbüskar

olmaq istəmədi. Amma düşünürəm ki, siz İngiltərəyə bu oğurluq işiylə bağlı sorğu göndərməlisiniz. Bəlkə onlar bizimçün maraqlı ola biləcək nəşə bildirəcəklər.

Növbəti on beş dəqiqəni Pyer Dyubua çığıraçığıra danışmalı oldu; bu müəmmalı qətlin necə törədilməsini bilmək üçün əsəbi və ümitsiz halda qışqırmağa, Şarlottanı eşitdirməyə çalışdı. Amma yaşlı qulluqçu qadın heç nə eşitməmişdi və heç nə də görməmişdi. Başa düşəndə ki, istintaqı davam etdirmək mənasızdır, komissar artıq mətbəxə getmək üçün tələsən qarını buraxmalı oldu.

Sorğu-sual üçün dəvət edilən Bob Sleyter özünü möhkəm saxlamışdı, hətta bir qədər qaba aparırdı. Ev sahibinin dünənki ölümü sanki onu daimi təhqir və alçalma qorxusundan biryolluq azad etmişdi.

– Siz qışqırtını eşitməmişdiniz? – komissar ondan soruşdu.

– Əlbəttə eşitmişdim. Biz mister Rossla təzəcə çıxmışdıq ki, çığırtı eşidildi, – deyə Sleyter əliylə Stiveni göstərdi.

– Siz mister Rossla bir yerdə idiniz? – komissar dəqiqləşdirdi.

– Bəli, bir yerdəydik. Çığırtı səsi gələndə mən təzəcə siqaret çıxartmışdım. Və biz dəhlizlə otağa tərəf qaçdıq, qonaq otağının qapısı ağzında mister Lejivrlə rastlaşdıq, deyəsən, onun adı belədir. Onun əlində suyla dolu stəkan vardı. Dəhlizdə heç kəs yox idi. Biz qaçıb şeytan otağına çatanda... – o, boğazını arıtlayıb xaç çəkdi, – bir sözlə, həmin otağa çatanda mister Harrisonun meyitini gördük.

– Bəs orda missis Holdmeni görmədiniz? – Dyubua tələsik soruşub dəqiqləşdirdi.

– Onu da gördük. Missis Holdmen bir az kənarında, divarın dibindəydi. Mister Lejivr ona su verirdi, bu vaxt Anna da gəldi. Sonra Harri və Robert gəldilər.

– Qətl baş verəndən sonra siz həyətə qaçmısınız. Bilmək olarmı niyə? – Dyubua soruşdu.

– Çox sadə. Qatil nəzərə çarpmadan dəhlizdən keçib gedə bilməzdi, – Sleyter dedi, – deməli, o, pəncərədən çıxmışdı və bağdan keçib getmişdi. Ona görə də bağı diqqətlə yoxlamaq lazım gəldi. Mən Xuandan və Harri Holdmendən xahiş etdim ki, bu işdə mənə kömək eləsinlər.

– Sən bir bəsirətə fikir ver, – deyə Pyer Dyubua

bir qədər istehzayla vurğuladı. – Siz elə gəlmirmi ki, həddindən ziyadə qəti hərəkət etmişiniz? Sizin peşənizin adamı üçün...

– Bu elə, məhz, mənim peşəmdən olan adam üçündür, – Sleyter çox sakit tərzdə komissarın istehzasına dəm tutdu. – Məni müxtəlif növ fokus və tryuklar həmişə maraqlandırır. Siz Böyük Qudini barəsində eşitmisinizmi? O, bağlı kameradan yoxa çıxmışdı. Burdası olan yalnız bu otaqdır, üstəlik də bağa açılan pəncərələri var. Burada hansısa sirr vardı, sənət adamınasa sirr bizim Kainatı dərk etməyimiz üçün mövcud olan üsullardan biri kimi görünür. Məhz sirr vasitəsilə. Bəyəni, bu maraqlı deyil?

– Siz həyətdə heç nə tapmadınız? – Dyubuanın lirik ricətlərlə arası yox idi, reallıqdan kənar şeyləri xoşlamırdı.

– Heç bir iz yox idi, – Sleyter təsdiqlədi. – Hərçənd, mənə elə gəlir ki, Xuan hər necə olsa, pəncərəyə kifayət qədər yaxın yerdəydi.

– Qətl baş verən vaxt? – Dyubua tələsik soruşdu.

– Ondan xeyli qabaq, – Sleyter bir qədər fikirləşib dedi. – Qətl baş verən vaxt evin yanında, daha doğrusu, pəncərələri bağa açılan həmin otağın yanında heç kəs yox idi, heç kim olmayıb. Mən bu məsələlərdən yaxşı baş çıxarıram – əks təqdirdə, izlər hələ təzə olmalıydı.

– Siz bu şeyləri hardan belə yaxşı bilirsiniz?

– Mən rəssamam və təsviri sənətdən başqa, hərdən heykəltaraşlıqla da, memarlıqla da məşğul oluram. Bu işləsə gili, torpağı, suyu yaxşı hiss etməlisən. Ona görə də mən əminəm – qətl baş verən vaxt həmin otağın pəncərələrinin yanında heç kəs olmayıb.

– Sizcə, bu qətli kim törədə bilərdi? – komissar birbaşa soruşdu.

– İstənilən adam, – Sleyter sakitcə cavab verdi. – Mərhumun xasiyyəti çox pis idi. Ondan oğlunun da, gəlininin də, dostlarının da zəhləsi gedirdi. Məncə, onun zarafatlarına bircə qohumu Marta birtəhər dözə bilirdi.

– Bəs arvadı necə? Siz onun xanımı barəsində heç bir söz demədiniz. Yoxsa, arvadı onu digərlərindən çox sevirdi?

Sleyter çaşmadı.

– Anna Harrison barədə danışmaq istəmirəm. Bu mənim işim deyil. Amma ərinin ölümündən çox da

yasa batmadığını başa düşmək olar.

– Siz missis Harrisonla çoxdan tanışsınız?

– Kifayət qədər çoxdan. Onda o hələ mister Harrisona ərə getməmişdi. Yeri gəlmişkən, müttəhim rolunda qadın və onun məşuqu – bu versiyanı yoxlamaya bilərsiniz. Biz missis Harrisonla sevgili deyilik, sadəcə, dostuq. Mister Harrison mənim rəsmlərimi bəyənmirdi, onları alınırdı, burası doğrudur. Amma o, sərgilərin keçirilməsini maliyyələşdirirdi, bu isə çox böyük köməkdir. Mən özüm təkbəşinə bu işin öhdəsindən gələ bilməzdim.

– Təşəkkür edirəm, mister Sleyter. Zəhmət olmasa, bizim bu söhbətimizi başqalarından gizli saxlayın.

– Başa düşürəm, – deyə Sleyter ayağa qalxdı, – mən gedə bilərəmmi? Təşəkkür edirəm.

O, əlavə heç bir söz demədən otaqdan çıxdı.

– Qaldı iki nəfər – mən və Xuan. Amma Xuan bağda olub və çətin ki, nəşə eşitmiş olsun. Məniinsə Sleyter deyənlərə heç bir əlavəm yoxdur, – deyə Stiven Ross bildirdi.

– Siz mister Lejivr barədə nə düşünürsünüz?

– Siz allah, lazım deyil, – Ross həтта bir qədər qorxdu da. – Onu bura mən dəvət etmişəm. Mister Lejivr dünənəcən Edvard Harrisonun heç adını da eşitməmişdi. Bütün digər şeylərdən başqa, o, yeganə adamdır ki, bu işdə onun heç bir motivi yoxdur. Yerdə qalanları mən hələ hardasa başa düşə bilərəm – pul, miras, inciklik, paxıllıq. Anma burada o şeylər yoxdur. Sizi əmin edirəm ki, mister Lejivr bütün şübhələrdən kənarıdır. Bu versiyanı mütləq qaydada istisna edin, atın bir kənara.

– Bacarmaram, – Pyer Dyubua etiraf etdi. – O, qətlə yetirilmiş mister Harrisonu görən birinci adam olub. Qadın hesabdan deyil, Marta Holdmen dərhal huşunu itirib özündən getmişdi.

– Amma mister Harrison öldürüləndən sonra. Deməli, istənilən halda mister Lejivrin alibisi tutarlıdır, – deyə Stiven Ross xatırlatdı.

– Burada siz haqlısınız, – Dyubua razılaşmaya bilmədi. – Bəlkə, hər necə olsa, mister Harrisonu pəncərədən vurublar?

– Yox, – deyə Ross qəti etirazını bildirdi. – Mən meyiti görmüşdüm. Yaranın üstündə barıtın izləri qalmışdı. Atəş çox yaxın məsafədən açılıb – burası şübhəsizdir. Bəlkə, mister Harrison pəncərəyə

yaxınlaşıb, burada ona güllə atıblar, sonrasa o, yaralı vəziyyətdə qapıya tərəf qaçıb və köməyə səsləyib. Bax bu, daha çox həqiqətə oxşayır.

– Onda bəs niyə pəncərəni bağlayıb? – Dyubua soruşdu. – Bu axı məntiqlə düz gəlmir. Siz belə düşünmürsünüz?

– Şok vəziyyətində olan bir adamın bunu qeyrişüuri şəkildə edə biləcəyi mümkündür, – Stiven Ross növbəti fərziyyəsini söylədi. – İstənilən halda, bu cinayət olduqca müəmmalıdır, dedikcə qərribə, qeyriadi bir cinayətdir. Sizə qətiyyəən həsəd aparmıram, Pyer Dyuba, sizin işiniz, həqiqətən, çox mürəkkəbdir. Çalışın ki, daha az müqavimətli olan yolla getməyəsınız, çünki bu heç də həmişə doğru yol olmur. Axtarın, fikirləşin, bizzə mister Lejivrlə çalışarıq ki, sizə kömək edək. Belə baxanda, sizin hələ bəxtiniz də gətirib. Zarafat deyil, dünən təsadüfən burada BMT-nin cinayətkarlıq problemləri üzrə ən yaxşı mütəxəssislərindən biri olub. Cəsarətlə deyə bilərəm ki, o, Avropanın ən məşhur kriminoloq alimlərindən biridir. Üçlükdə biz nəsə fikirləşib taparıq.

– Ümidimizi üzməyək, – Pyer Dyubua razılaşdı, – yoxsa, mənə şeytana inanmaq lazım gələr.

– Yaxşısı Allaha inanmaqdır, – Stiven Ross tam ciddiyətlə dedi, – bu daha perspektivli işdir. Siz bilmirsiniz nəyə görə bu fransızların hamısı dəhşətli dərəcədə materialistdirlər?

– Biz inqilablar ölkəsiyik, – deyə Pyer Dyubua gülərək ayağa qalxdı. – Gedirəm şəhərə. Gedim göndərdiyim sorğuların cavabını öyrənim. Sizin Xuani da özümlə apararam. Mister Harrisonun kağızkuğazlarını toplamaqda onun mənə köməyi dəyər.

– Siz ondan da şübhələnirsiniz?

– Mən hamıdan şübhələnməliyəm. Deyəsən, məşhur Avropa kriminoloqu Stiven Ross haçansa bizi məhız belə öyrətmişdi.

– Mən təslim, – deyə professor əllərini yuxarı qaldırdı, – nə lazımdırsa, onu da eləyin. Mən bütünlüklə sizin ixtiyarınızdayam.

Komissar gedəndən sonra Dronqo xeyli müddət tək oturdu. Beynində son günün hadisələrini götürqoy edərək, o, bu qətlin mürəkkəb mexanizmini dərk etməyə çalışırdı. Amma xüsusi bir şey ağına batmadı. O, qəti şəkildə ayağa qalxıb həyəətə tərəf

getdi. Liondan ekspertlər gələnə qədər orda Dyubuanın saxladığı polis keşik çəkirdi. Şəkkak Pyer yoxa çıxan cinayətkar barədə quraşdırılan hekayələrə çox da inanmırdı – komissar təpədən-dırnağa materialist bir adam idi və şeytan haqqında nağıllar heç cür onun beyninə batmırdı. Dronqo pəncərəyə yaxınlaşmadan evin ətrafındakı torpağı diqqətlə yoxlamağa başladı. Bu işə o, düz iki saat vaxt sərf elədi. Amma hamısı nahaq idi. Diqqət çəkəsi şübhəli heç bir iz gözə dəymirdi və nəhayət, nahar vaxtı Dronqo evə qayıtdı.

Nahar tam sükut içində keçdi. Ev sahibinin oturduğu yer boş qalmışdı, belə ki, Anna Harrison mərhum ərinin yerini tutmağa ürək eləməmişdi. Masa arxasında əyləşənlər hamısı qısa ifadələrlə danışır və bir-birinin üzünə baxmamağa çalışırdılar. Xidmətçi qarı yeməkləri ağır-ağır, tələsmədən gətirirdi; Şarlotta evdə yeganə adam idi ki, ev sahibinin ölümü onu qətiyyənlə karıxdırmamışdı.

Dronqo Klaudiaya diqqət yetirdi. Qadın nədənsə narahat idi, amma öz vəziyyətini, həyəcanını büruzə verməməyə çalışırdı. Amma nahar uzandıqca mərhumun gəlini özünü daha çox narahat hiss edir və getdikcə gərginləşirdi.

Əksinə, Marta kifayət qədər sakit görünürdü, baxmayaraq ki, bu sakitliyin ona hansı çətinliklər bahasına başa gəldiyini Dronqo yaxşı anlayırdı. Dayısının dəhşətli ölüm mənzərəsi, heç şübhəsiz ki, Martanın gözləri qarşısında idi, bununla belə cavan qadın özünü babat saxlamışdı.

– Polisləri yemləmək lazımdır, – Stiven Ross xatırlatdı.

– Hə, hə, əlbəttə, – Anna Harrison dərhal əlayağa düşdü. – Şarlotta, – deyə o, qulluqçuya üz tutdu, – zəhmət olmasa, onlara Xuanla bir yerdə yemək verin.

– Xuan polislə getdi, – qarı demək olar ki, eşidilməz pıçıltıyla ev sahibəsinə bildirdi.

– Haçan? – Robert Harrison təəccübləndi. – Mən polislərin onu aparmasını görmədim.

– Xuandan mən xahiş elədim ki, getsin, – Anna Harrison dərhal ona cavab verdi, – amma elə bilirdim qayıdıb. Şəhərdə hansısa kağızların formal tərtibi lazımdır, ərimin bu işlərini, adətən, Xuan görürdü, yaxşısını o bilir.

– Hər halda, mənə demək lazım idi, – Robert

incik halda etirazını bildirdi, – necə olsa, onun oğlu mənəm və mənim də getməyim lazım idi.

– Nəsə ağlıma gəlmədi, – Anna yüngülcə gülümsədi, – amma orda ciddi bir məsələ yoxdur. Sadəcə, morqda... olmaq lazımdır, – qadının səsi titrədi, – orda hansısa formal şeylər tələb olunur. Bağışlayın...

Anna Harrison cəld ayağa qalxıb otaqdan çıxdı. Qalanlar sükut içində, pərt vəziyyətdə oturmuşdular.

– Sən nəhaq elə dedin, – Marta mümkün qədər mülayim tonda dedi.

– Bəsdir, – Robert Harrison hirsləndi. – Belə baxanda, onun oğlu mənəm. Mənim çılğın atam çox tez-tez eşqə düşürdü. Elə bunun ucbatından da öz vəsiyyətnaməsini bir neçə dəfə dəyişməli olmuşdu. Hələ öz tanışlarına nə qədər pul xərcləmişdi!

– Sən atana qarşı münasibətdə haqlı deyilsən, Robert, – Marta etiraz elədi, – atan səni çox sevirdi.

– Özünü daha çox sevirdi, – Robert onun sözünü narazılıqla kəsdi. – Bir neçə gün qabaq atam öz vəsiyyətnaməsini təzədən dəyişib. Elə bilirdi ki, mən xəbər tutmayacam. Mirasın böyük hissəsi ögey anamıza vəsiyyət edilib. Nəyə görə o, elə hesab edirdi ki, sənədləri məhz mən götürmüşəm. Mənsə heç indiyəcən də bilmirəm ki, hansı sənədlərdən söhbət gedir.

– O, həmin sənədlərin oğurlanmasından danışırdı, – deyə əlinə girəvə düşmüş Bob Sleyter söhbətə qoşuldu. – Anna bu sənədlər barəsində mənə danışdı. Məncə, Anna onun işlərindən xəbərdar idi. Bu, Cənubi Afrikada almaz çıxarmaqla məşğul olan hansısa kompaniyaya aid sənədlərdir. Mənim bildiyimə görə, kupçi kağızlarıdır, ya da nəsə buna bənzər sənədlər...

– Bəyənı, mister Harrison öz işgüzar əməliyyatları barədə arvadına danışırdı? – Stiven Ross təəccüblə soruşdu.

– Yox, danışmırdı. Amma Anna mister Harrisonun hansısa kompaniyanın nümayəndələriylə telefon danışığını eşitmişdi. Mən dəqiq bilmirəm, amma deyəsən, həmin kompaniyanın adını Anna təsadüfən eşidib.

– Bədbəxt qadın, – Harri Holdmen dedi, – bu yaşda belə bir zəngin kişini itirmək necə böyük zərbədir.

Klaudia gülümsündü:

– Əvəzində, indi Anna Harrison dul qalmış çox varlı bir qadına çevrilib. İndi bu sərvətin ovuna çıxanlar çox olacaq.

– Bəsdir, – Robert Harrison əsəbi halda masa arxasından qalxdı.

Onun ardınca qalanlar da ayağa durub masadan aralandılar.

Nahardan sonra Stiven Ross Dronqonu kənara çəkib soruşdu:

– Siz burada daha bir gün də qalmağa hazırlaşırınsınız? Məncə, burada gördükləriniz bizə tam kifayətdir. Biz təcili olaraq burdan çıxıb gedə bilərik.

– Bəs bu qətl hadisəsi? – Dronqo soruşdu. – Siz bu cür parlaq işi, bu cür qeyri-adi bir hadisəni qoyub getmək istəyirsiniz? Bir baxın – qatilin heç bir izi qalmayan qətl. Bu ki, klassik bir təsadüfdür. Yox, biz bu tapmacanın sirrini tapmamış mən dünyasında burdan getməyəm. Belə qətlər bəlkə yüz ildə bir dəfə olur. Mən hiss edirəm ki, bu qətl hadisəsi bütün kriminalistika dərslərinə düşəcək. Qətl kimin törətdiyini, qatilin kim olduğunu mən hələ bilmirəm, amma kimliyindən asılı olmayaraq, həmin adam dahidir. Dahiyənə bir cinayətdir və burdan çıxıb getmək bağışlanılmaz bir səfehlik olardı.

– Siz yenə öz həmişəki ampluanızdasınız, – Stiven Ross başını buladı. – Yaxşı, nə deyirəm, bir gecə də qalaq. Onsuz da, sabah hamı burdan çıxıb gedəcək. Pyer Dyubua hamıdan yalnız bir gecəni qalmağı xahiş edib. Hamı gedəndən sonra daha biz burada tək qalıb neyləyəcəyik?

– Baxarıq, hər halda, komissara onun təhqiqat işlərində kömək edirik. O, axşama qayıtmalıdır.

Onlar qonaq otağından eyvana çıxdılar. Həyətdə dayanmış polis işçisi Rossu görüb, uzaqdan ona əl elədi. Görünür, o, professoru şəxsən tanıyırdı. Dronqo buna təəccüblənmədi.

Qarışıq işlərin əksəriyyətinin təhqiqatı Stiven Rossun iştirakıyla aparılırdı, bunun nəticəsində də polis işçilərinin əksəriyyəti onu üzdən tanıyırdı. Bütün digər şeylərdən başqa, professorun şəkli qəzetlərin polis xəbərləri bölməsində də tez-tez dərc edilirdi.

Qonaq otağına qayıdılandan sonra, Dronqo otaqdan dəhlizə çıxdı. Dəhlizin axırına qədər gedib mister Harrisonun öldürüldüyü otağa çatdı. Sonra geri qayıdıb həmin məsafəni daha bir neçə dəfə

yenidən addımladı. Qəribə heç nə üzə çıxartmaq mümkün olmadı. Dronqo otağa girmək istədi, ancaq otaq bağlıydı. Dronqo otağın bağlı olduğunu qəfildən gördü, üstəlik də, otaq komissar Pyer Dyubuanın şəxsi möhürüylə möhürlənmişdi. Dronqo qapıya və dəhlizə bir daha diqqətlə nəzər salıb yenidən qonaq otağına qayıtdı. Stiven Ross artıq burdaydı – o, paltarını dəyişib, əyninə idman şalvarı və gödəkçə geymişdi.

– Düşüb bir az həyət-bacanı, bağ-bağçanı gəzib dolaşmaq istəyirəm, – o, Dronqoya dedi. – Sizin dəhlizi necə addımlayıb ölçdüyünüzü gördüm, düşündüm ki, yaxşısı budur, sizi burada gözləyim. Mister Harrisonun zövqü pis deyilmiş, burada yaxşı bir bağ var. Bəlkə birlikdə gedib gəzək?

– Gedək, – Dronqo razılaşdı. – Amma əvvəlcə mən yuxarı qalxıb paltarımı dəyişməliyəm.

Dronqo ikinci mərtəbəyə qalxıb öz otağına keçdi. Qonşu otaqda Stiven Ross qalırdı. Binanın ikinci mərtəbəsində, sol tərəfdəki bu iki otaqdan başqa sağ tərəfdə villa sahiblərinin yataq otaqları yerləşmişdi. Mərkəzdə, pilləkanın düz üstündə müvafiq olaraq Holdmenlərin və gənc Harrisonların otaqlarıydı. Bob Sleyterin otağına sağ tərəfə yaxın yerdə, ev sahibəsinin apartamentiylə böyür-böyürəydi.

– Maraqlıdır, – Dronqo paltarını dəyişərkən düşündü, – nəyə görə Sleyteri ev sahibəsinin yataq otağına bu qədər yaxın yerdə yerləşdiriblər? Bəlkə Sleyter, hər necə olsa da, Anna Harrisonun məşuqudur? Hərçəndə yox, oxşamır. Onda bəs niyə onu divarın o üzündə yerləşdiriblər?» Sırayla sonra Holdmenlərin otağı gəlirdi və yalnız ondan sonra – Robert və Klavdia Harrisonların otağı.

Qapı döyüldü.

– Buyurun! – Dronqo köynəyinin düyməsini bağlayıb səsləndi.

Harri Holdmen içəri girdi.

– Bağışlayın, mister Lejivr, – içəri girən gənc nəzakətlə üzr istədi, – siz bilmirsiniz, biz konkret olaraq bu villanı nə vaxt tərk edə bilərik? Marta elə bir ruh düşgünlüyü içərisindədir ki, gəl görəsən. O, çox əzab çəkir.

– Təsəvvür edirəm, – Dronqo başını tərpətdi, – əlbəttə, onun gördüyü mənzərə heç də qadın gözləri üçün deyildi. Düşünürəm ki, sabah səhər bütün formal məsələlər həll olunacaq və siz gedə

biləcəksiniz.

– Sabah səhər, – Harri Holdmen sevinən kimi oldu, – nə yaxşı! Onda mən indi Martaya dəyərəm şeylərini yığırsın. Anna Harrisondan açarları götürmək lazımdır. Mənim məşq kostyumum və inventarım kortdadır.

– Necə bəyəm, burda tennis kortu da var? – Dronqo təəccübləndi.

– Hə, evin arxasında. Adətən, nahardan sonra biz Sleyterlə tennis oynayırıq. Mərhum Harrisonun çox pis adəti vardı – hər yeri bağlı saxlayırdı. O, hətta tennis kortunun qapısını da kilidləyirdi, elə bil ordan nəsə oğurlayacaqdılar. Açarlar indi yəqin ki, Annadadır. Necə bilirsiniz, mister Lejivr, ondan açarları istəmək pis çıxmaz ki? Mən yalnız idman formamı götürmək istəyirəm.

– Düşünürəm ki, pis çıxmaz. Siz ki tennis oynamağa hazırlaşmamısınız. Edvard Harrison bəyəm belə adam idi?

– Yox, amma son vaxtlar heç kəsə etibar eləmir.

– Sənədlər oğurlanandan sonra, – Dronqo dəqiqləşdirdi.

– Elədir, – Holdmen sakitcə təsdiqlədi, – oğurluqdan sonra. O elə həmişə ehtiyatlı adam olub. Təbiəti beləydi.

– Siz çoxdan onunla işləyirsiniz? – Dronqo maraqlandı.

– Artıq iki ildir. Onunla işləmək maraqlıydı. Mister Harrison həmişə qarşısına təzə məqsədlər qoyurdu, nəsə orijinal bir şey fikirləşib tapınağa çalışırdı. Deyirlər, onun sərvəti yarım milyard dollardır. Amma mən buna inanmıram, heç kəs dəqiq rəqəm söyləyə bilməz. Hətta onun arvadı və oğlu da.

– Bəs siz?

– Elə mən də, – Harri Holdmen ilk dəfə olaraq gülümsədi. – Mən axı dedim: heç kəs.

Dronqo pencəyini geyindi və onlar dəhlizə çıxdılar.

– Qoy mən gedim açarları götürüm, sonra aşağı düşərik, – Harri Holdmen dedi. – Siz məni bir dəqiqə gözləyin.

Dronqo başını tərpətdi və pilləkənin üstündə durub gözləməyə başladı. Holdmen Anna Harrisonun yataq otağına yaxınlaşıb qapını döydü.

– Kimdir? – içəridən qadın səsi eşidildi.

– Bu mənəm, missis Harrison. Bağışlayın ki, sizi narahat edirəm, mənə tennis kortunun açarları lazımdır. İdman paltarlarım orda qalıb, onları götürmək istəyirəm. Bir daha üzr istəyirəm, siz açarları mənə verə bilməzdiniz?

– Yaxşı, – qapı arxasından səs gəldi.

Holdmen Dronqoya baxıb, şən halda ona göz vurdu. Bir neçə saniyədən sonra qapı aralandı və bayıra çıxan qadın əli açarları ona uzatdı.

– Götürün.

– Təşəkkür edirəm, missis Harrison, – Harri tələsik dedi. – Bir daha xahiş edirəm ki, narahat etdiyim üçün məni bağışlayasınız.

O, açarları cibinə qoyub Dronqoya yaxınlaşdı və onlar pilləkənlə aşağı tələsdi. Stiven Ross onları qonaq otağında gözləyirdi.

– Axır ki, gəlib çıxdınız, – onlar qonaq otağına girəndə Stiven Ross başını yırğaladı. – Mən düşündüm ki, siz yəqin fikrinizi dəyişmişsiniz.

– Heç demə, burada tennis kortu da varmış, – Dronqo dedi. – Gəlin bir yerdə ora gedək, sonra da bağı gəzərik.

Onlar bağa düşdülər və həyətdə dayanmış polis işçisi dərhal onlara yaxınlaşdı.

– Günaydın, cənab Ross.

– Günaydın, Mişel, – professor polis işçisini tanıdı, – sizdə hər şey qaydasındadır?

– Sağ olun, hər şey yaxşıdır. Cənab Dyubua axşam saat altıda gələcəyini bildirib.

– Mən düşünürəm ki...

Dronqo nəsə demək istədi, amma sözünü tamamlamağa macal tapmadı – yuxarıdan eşidilən qışqırıq səsi onun sözünü ağzında qoydu. Bu, Bob Sleyterin çığırtısıydı; o, bərk qorxmuş halda Anna Harrisonun otağının eyvanından onları səsleyirdi:

– Bura gəlin, burada qətl baş verib!

Dronqo, Stiven Ross, Harri Holdmen və polis işçisi dərhal yuxarı cumdular. İkinci mərtəbəyə qalxıb otağa girəndə onlar villa sahibəsini yataqda uzanmış vəziyyətdə gördülər. Dronqo cəld onun üzərinə əyildi.

– Nəfəs almır, – deyə o, bir neçə andan sonra dikəlib bildirdi, – Anna Harrison artıq ölüb.

İki saatdan sonra bərk hiddətlənmiş Pyer Dyubua villaya gəldi. Bu dəfə polislər bütün həyəti ələk-vələk elədilər, bütün otaqları bitdə-bitdə

yoxladılar və axırda villada yaşayanların hamısını qonaqlarla bahəm qonaq otağına yığdılar. Komissar özünü güclə ələ almışdı və təmkinini zorla saxlayırdı.

– Dünən mister Harrison öldürüləndə, qatilin sizin aranızda olduğuna mən demək olar ki, tam əmin idim, cənablar, amma bu gün, onun arvadının ölümündən sonra mənim əminliyim artıq təkzibolunmaz faktlara qədər artıb. Evdə də, həyətdə də, darvazanın qarşısında da mənim adamlarım keşik çəkib. Heç kəs nəzərəcarpmadan burdan çıxıb gedə bilməzdi. Bununla belə, qətl hadisəsinin baş verməsi faktdır, qətl baş verib. Deməli, qatil həmin vaxt evdə olanlardan biridir. Evdəsə sizdən başqa kənar adam olmayıb. Xuan mənimlə birgə getmişdi və bütün vaxt ərzində polis sahəsində olub. Deməli, səkkiz adam qalır: Robert Harrison, Klavdia Harrison, Harri Holdmen, Marta Holdmen, Stiven Ross, Bob Sleyter, Şarlotta və... – Dyubuanın dili bir qədər dolaşdı, – və mister Lejivr. Mən istəyirəm ki, siz hamınız qətl baş verməzdən qabaq harda olduğunuzu, nə iş gördüyünüzü mənə danışasınız. Özü də dəqiqəsinəcən.

– Siz buna necə cürət edirsiniz? – Robert özündən çıxdı. – Siz məni və xanımı şübhəli qisminde görürsünüz?

– Mən hamınızı şübhəli qisminde görürəm, – deyə komissar hiddətlə bildirdi, – burada, bu qonaq otağındakı hər bir kəsi! Ən çox da sizdən şübhələnirəm, mister Harrison. Axı, ögey ananız öldüyü təqdirdə mirasın böyük hissəsi sizə çatır, düz deyil?

Robertin sözü ağzında qaldı və daha nəsə bir söz deməyə cəhd göstərmədi.

– Mister Sleyter, siz Anna Harrisonun otağına girməzdən qabaq heç nə eşitmədiniz? – komissar soruşdu.

– Yox, heç nə eşitmədim. Mənim otağım onun otağının düz böyründədir, amma mən heç nə eşitməmişəm. Mən duş qəbul edirdim, bəlkə ona görə səs eşidilməyib, bilmirəm.

– Duş qəbul edəndən sonra sizin geyinməyiniz nə qədər çəkdi?

– İki-üç dəqiqə.

– Sonrasa dərhal Anna Harrisonun yanına getmək qərarına gəldiniz? – Dyubua sərt şəkildə soruşdu.

– Hə də, – Sleyter başını tərpətdi, – əvvəlcə qapını döydüm, amma mənə heç kəs cavab vermədi. Onda mən qapını bərkədən döydüm. Yenə içəridən səs gəlmədi. Məcbur qalib qapını bir qədər araladım və Annanı çarpayıda uzanmış gördüm. Mən bərk qorxdum və eyvana çıxıb adamları köməyə çağırdım.

– Siz heç nəyə toxunmadınız ki?

– Yox, əlbəttə. Mən bilirəm ki, belə hallarda heç nəyə toxunmaq olmaz. Bundan başqa, mən həm də bərk qorxmuşdum. Fikirləşirdim ki, bu ölümə görə məndən şübhələyə bilərlər.

– Siz nəyə görə Anna Harrisonun yanına məhz həmin vaxt getməyə qərar vermişdiniz?

– Elə-belə, – Sleyter çiyinlərini çəkdi.

– Bəs nə əcəb qapını döyəndən sonra çıxıb getmədiniz; niyə içəri girməyi qərara aldınız? – Dyubua soruşdu.

– Bilirsiniz, Anna çox vaxt eyvanda oturmağı xoşlayırdı və qapının döyülməsini eşitmirdi. Fikirləşdim ki, yəqin Anna yenə eyvandadır, – rəssam bir qədər pərt halda bildirdi.

– Deməli, onu sonuncu dəfə sağ görən mister Harrisonla onun arvadı olub, – deyə komissar Robertə üz tutdu. – Siz axı Anna Harrisonun otağında olmusunuz, düzdürmü?

– Siz hardan bilirsiniz? – Robert qorxdu. – Mən, həqiqətən, arvadımla birgə onun otağında olmuşam.

– Missis Harrisonun otağındakı külqabıda mən Havana siqarının külünü aşkar etdim. Evdəsə siqar çəkən yalnız sizsiniz. Bundan başqa, masanın üstündə üç qədəh vardı, qədəhlərin birindəsə sizin arvadınızın dodaq pomadasının izi aydın görünür. Şarlotta dodaqlarını boyamır, missis Holdmenin dodaq boyasının rəngisə bir qədər açıqdır.

«Pis işləmir», – Dronqo fikirləşdi.

– Hə, – Klavdia Harrison tələsik dedi, – biz mirasla əlaqədar məsələləri Annayla müzakirə etmək üçün onun otağına gəlmişdik. Notarial qaydada tərtib olunmuş və qeydiyyatdan keçmiş sonuncu vəsiyyətnaməni notariusə təqdim etmək lazımdır. Amma biz onun yanında az olduq – təxminən iyirmi, iyirmi beş dəqiqə.

– Biz tez çıxıb getdik, – Robert təsdiqlədi, – ikimiz də bir yerdə otaqdan çıxdıq və daha onun yanına qayıtmadıq.

– Sizin alibiniz yoxdur, – komissar quru tərzdə

bildirdi, – mən tamamilə ehtimal edə bilərəm ki, missis Harrisonu məhz siz boğmusunuz.

– Məni təhdid etməyə cəsaret etməyin, – Robert qışqırdı, – mən Anna Harrisonu öldürməmişəm. Öldürməmişəm!

– Siz missis Harrisonun yanından çıxanda dəhlizdə şübhəli bir şey görmədiniz? – Dyubua çox yavaşdan soruşdu.

– Yox, – Robert də astadan cavab verdi. – heç nə görmədik.

– Deyəsən, Anna Harrisonu sonuncu dəfə sağ görən biz olmuşuq: mən və mister Lejivr, – Harri Holdmen qəfildən bildirdi.

Dronqo heç nə demədən maraqla ona baxdı.

– Necə? – Dyubua bərk maraqlandı. – Siz missis Harrisonu harda gördünüz?

– Onu öldürməzdən... bir sözlə, Sleyter eyvana çıxıb qışqırmazdan bir neçə dəqiqə qabaq biz ondan açarları götürmək üçün gəlmişdik, Anna da tennis kortunun açarlarını mənə vermişdi.

– Siz bir yerdə idiniz? – Dyubua tələsik soruşdu.

– Bəli, amma mən içəri girmədim. Anna otağın qapısını açdı və içəridən açarı mənə uzatdı.

– Bəlkə onun otağında kimsə varmış, – komissar zəndlə onun üzünə baxdı, – bu mümkündürmü?

– Bilmirəm, – Harri Holdmen səmimi bildirdi. – Amma niyə də mümkün olmasın, tamamilə mümkündür. Neyçün ki Anna Harrison qapını lap azacıq araladı və əlini çölə çıxarıb açarı mənə uzatdı. Mən demək olar ki, otağın içini görmədim.

– Hamısı bu cür olub? – komissar sınaqçı nəzərlə Dronqonun üzünə baxdı.

– Bəli, – Dronqo təsdiqlədi, – hər şey məhz bu cür olub.

– Missis Holdmen, bəs siz bu vaxt hardaydınız? – komissar cavan qadından soruşdu.

– Yataqda. Ərim otaqdan çıxanda mən yatmışdım, – Marta astadan dedi, – ona görə də heç nə eşitməmişəm.

– Şarlotta, siz hardaydınız? – deyə Dyubua qoca xidmətçidən qışqıra-qışqıra soruşdu.

– Mən mətbəxdə olmuşam, – deyə qadın döşlüyün qırağıyla gözlərini silib cavab verdi. – Orda albalı piroqu hazırlayırdım. Yazıq Anna albalı piroqunu çox xoşlayırdı. Mister Harrison da çox xoşlayırdı. Xüsusən də, içinə albalı salınmış arağı. O

həmişə gecələr onu öz otağına götürürdü.

Dronqo nəşə soruşmaq istədi, amma susdu.

Dyubua bu dəfə Stiven Rossa müraciət etdi:

– Mister Ross, siz hardaydınız?

– Qonaq otağında. Mən orda oturub mister Lejivri gözləyirdim. Onlar Holdmenlə birgə aşağı endilər. Bob Sleyter qışqıranda biz təzəcə küçəyə düşmüşdük.

– Beləliklə, – deyə Dyubua söhbəti yekunlaşdırdı, siz yenə də heç biriniz heç nə bilmirsiniz və heç nə eşitməmişsiniz. Baş verən cinayətsə yenə o cür törədilib ki, qatil harasa yoxa çıxıb. Məlum deyil hara. Müttəhimsiz artıq ikinci cinayətdir. Mən belə şeyə ömrümdə rast gəlməmişəm. Cənablar, indi qonşu otaqda sizin hamınıza kağız verəcəklər və siz hər biriniz nahardan sonra nə işlə məşğul olduğunuzu, hara gedib-gəldiyinizi ətrafı şəkildə, tam təfəsilatıyla yazacaqsınız.

Hamı ayağa durub qapıya tərəf getdi, təkcə Stiven Ross yerindən tərpənmədi, eləcə stulda əyləşib qaldı. İçəridəkilərin hamısı otaqdan çıxandan sonra o, Dyubuaya müraciət etdi:

– Siz konkret kimdənsə şübhələnirsiniz?

– Burada artıq fal açmağa dəyməz. Ya Robert Harrisondur, ya da Bob Sleyter. Düzdür, Robert Harrisonun hər cür motivi var, amma miss Harrisonu qətlə yetirmək bu Alfonsun nəyinə lazımdır, burasını başa düşə bilmirəm.

– Niyə yalnız bu ikisi? – Ross təəccübləndi.

– İstisna metoduna əsasən. Siz qonaq otağında olmusunuz, düzdürmü? Mister Lejivr də mister Holdmenlə bir yerdəydi və onlar missis Harrisona baş çəkəndə qadın hələ sağ olub. Sizin üçünüzdən başqa evdə daha iki kişi və üç qadın vardı. Qadınları mən avtomatik olaraq siyahıdan çıxarıram, neyçün ki, onlar bunu bacarmazdılar. Missis Harrisonu bəlişlə boğublar – burada kişi dəsti-xətti şübhəsizdir. Şarlotta istəsəydi belə öz sahibəsini boğa bilməzdi, qarının buna, sadəcə, gücü çatmazdı. Marta, yaxud Klaudiasa bu işi bu dərəcədə sakit və cəld görə bilməzdilər. Deməli, qatil ya Robertdir, ya da Bob. Digər şübhəli yoxdur.

– Hə, – Ross fikirli-fikirli dedi, – kifayət qədər inandırıcıdır. Ancaq onda bəs birinci qətli kim törədib? Bəs qatil birinci halda hara yoxa çıxmışdı?

– Bilmirəm, – Dyubua səmimi şəkildə bilirdi, –

bilmirəm. Mən istehkamçıları çağırmışam, onlar işləyirlər, nəşə axtarırlar. Əgər heç nə tapmasalar, göstəriş verəcəm divarları uçurtsunlar, amma bu qərribə tapmacanı açacam, bu sirrin axırına çıxacam. Həyatda, təbiətdə yoxa çıxmış qatillər olmur, bu mümkün deyil.

– Amma bu otaq şeytan otağıdır, – Ross gülümsündü.

– Siz buna inanırsınız? – Dyubua da güldü. – Axı bunu deyən siz özünüz idiniz ki, hətta öz gözlərinizə də inanmadan bütün şübhəli faktları təkrar-təkrar yoxlamaq çox vacibdir.

– Elədir, – Ross razılaşdı, – qatilin yoxa çıxması barədəki versiyaya heç mən də inanmıram. Siz haqlısınız, qatil – bayaq bu otaqda iştirak edən adamlardan biridir. Amma məhz hansı? Tərədilmiş iki qətlin konkret icraçısı mövcuddur. Cinayət müqəssir olmadan baş vermir. Cinayət varsa, müqəssir də olmalıdır. Onu tapmaq lazımdır. Mən ha baş sındırıb anlamağa çalışıram ki, qatil Anna Harrisonu aradan götürməklə niyə bu cür riskə getsin; axı o başa düşürdü ki, ikinci qətdən sonra şübhəli qismində olanların çevrəsi daha da daralacaq. Buna baxmayaraq, o, bu qətli törətdi. Deməli, qatil cəzasız qalacağına, şəxsi alibisinin möhkəmliyinə tam əmindir. Burada nəşə ayrı şey var, məsələ ayrı cürdür. Bizə bəlli olmayan bu naməlum qatil son dərəcə hiyləgərdir. Mən Anna Harrisonun nə səbəbdən öldürüldüyünü, deyəsən, bilirəm. Nahar vaxtı söhbət onun ərinin itmiş sənədlərindən düşmüşdü və kimsə dedi ki, o kağızların məzmunundan Anna Harrison xəbərdar imiş. Deyəsən, bunu Bob Sleyter xatırladı. Missis Harrisonun mərhum ərisə bizi bu villaya məhz elə o sənədlərə görə dəvət etmişdi. Deməli, qatil də, bu sənədləri oğurlayan da eyni adamdır. Mənə elə gəlir ki, burada birbaşa əlaqə, birbaşa bağlılıq var. Əgər biz birinci qətlin necə törətdiyini müəyyənləşdirə bilsək, onda ikinci cinayəti də açə bilərik. Hər iki halda qatil yalnız onun özünə bəlli olan hansısa məxfi cinayətkarlıq metodunu tətbiq edib. Bu sirrin, bu tapmacanın açarını tapmaq lazımdır və nə qədər tez tapsaq, işimiz bir o qədər asanlaşar.

– Amma nə cür? – Dyubua qaşqabağını töküb soruşdu.

– Bilmirəm, – Ross səmimi etiraf etdi, –

fikirləşmək lazımdır, axtarmaq lazımdır. Harrisonların otağını bir dəfə də gözdən keçirməyə bizə icazə verin. Lap istəyirsiniz polis də təyin edin ki, bizim arxamızca göz qoysun. Yeri gəlmişkən, əgər biz büsbütün sizin məntiqinizə əsaslansaq, onda belə çıxır ki, birinci qətli mister Lejivrdən başqa heç kəs törədə bilməzdi. O, Marta Holdmenlə birgə həmin otağa hamıdan birinci daxil olmuşdu. Marta huşunu itirmişdi, Lejivrsə su dalınca və köməyə adam çağırmaq üçün qaçmışdı. Bəlkə Harrisonu o güllələmişdi, sonra da geri qayıdıb silahı hardasa gizlətmişdi. Hamısı beləcə sadədir.

– Bir məqam istisna olmaqla – axı, qapı içəridən bağlıdı, – Dyubua xatırladı.

– Hə, elədir. İndi məni ən çox maraqlandıran da elə budur. Hələ ki, o birilər yazırlar, gəlin biz yuxarı qalxaq, bəlkə maraqlı nəşə tapa bildik. Yeri gəlmişkən, meyitin müayinə protokolu artıq hazırdırmı?

– Hə, mənim maşınımdadır, – Lyubua canlandı.

– Zəhmət olmasa, deyin onu gətirsinlər. Bəlkə orda nəşə bir ipucu tapdıq. Mister Harrisonun ciblərindən heç nə tapılmayıb ki?

– Dişə dəyən xüsusi bir şey yoxdur, – komissar çiyinlərini çəkdi. – İndi deyərəm, gətirərlər. – O, həyətdəki polisi səslədi: – Mənim portfelimi cəld bura gətirin!

Bir dəqiqədən sonra polislər komissarın portfelini qonaq otağına gətirdilər. Pyer Dyubuadan kağızları alan Stiven Ross orda yazılanlardan bircə sözü, bircə sətiri də nəzərdən qaçdırmamağa çalışaraq, hamısını diqqətlə gözdən keçirib dərindən öyrənməyə başladı. Meyitin müayinəsi zamanı heç bir qeyri-adi hal qeyd olunmamışdı. Güllə Harrisonun demək olar ki, düz ürəyinə yerilmişdi. Onun bədəninə digər heç bir zədə yeri yox idi. Professorun diqqətini mərhumun əşyalarının müayinə protokolu cəlb elədi. Digər əşyaların cərgəsində balaca rezin dərmanqabı da göstərilmişdi. Ekspertlərin rəyinə görə, onun içində əvvəllər albalı arağı saxlanılıbmış. Edvard Harrisonun ciblərində həmişinin bir cüt cib dəsmalı, başağrısından ötrü bir neçə həb, açarlar və bir də hansısa cavan bir qadının fotosu aşkar edilmişdi.

Ross protokollarla diqqətlə tanış olandan sonra komissardan Lejivri bura dəvət etmək üçün icazə

istədi. Dyubua üz-gözünü turşutsa da, lakin buna icazə verdi və özü başa düşdü.

Sonrakı on dəqiqə ərzində Dronqo protokollarla tanış olub bu qədr müəmmalı qətlərin nə səbəbdən baş verdiyini anlamağa çalışırdı.

Geri qayıdan komissar Dyubua mister Lejivrlə Stiven Rossu Harrisonlar ailəsi üzvlərinin yazdıqları şahid ifadələrini oxuduqları yerdə gördü. Lakin komissar bu dəfə də güzəştə getdi və səbrini basıb heç bir söz demədi.

– Siz nəhaq yerə belə narahat olursunuz, – Dronqo hər ehtimala qarşı komissara dedi. – Mənim bu cinayətlərə, həqiqətən də, heç bir aidiyyətim yoxdur. Yeri gəlmişkən, İnterpoldan sizin sorğunuza cavab gəldimi?

– Gəldi, – deyə Dyubua narazılıqla təsdiqlədi. – Sizi orda elə xarakterizə edəblər ki, sanki mən sizin simanızda Şerlok Holmsla, yaxud komissar Meqreylə tanış olmuşam.

– Bu bəyəni pisdir ki?

– Şəxsən mənə heç nə vermir. Sadəcə, bundan sonra mən sizdən az şübhələnməyə başladım, vəssalam.

– Açıq danışdığınıza görə təşəkkür edirəm. Cənab Dyubua, mən sizi yaxşı başa düşürəm. Çalışaram ki, sizə bu müəmmalı cinayətlərin açılmasında kömək edim.

– Kömək etmək lazım deyil, – komissar əlini yellədi, – praktiki olaraq artıq hər şey aydındır. Missis Harrisonu qətlə yetirən ya Bob Sleyter ola bilərdi, ya da Robert Harrison. Ya aşnası, ya da ögey oğlu. Situasiya son dərəcə sadədir.

– Bilmək olarmı bu dərəcədə qəti mühakimələr məhz nəyə əsaslanır? – Dronqo soruşdu.

– Qətl baş verən vaxt həyətdə mənim iki adamım vardı. Stiven Ross sizi qonaq otağında gözləyirdi, polislər onu görüblər. Siz mister Holdmenlə bir yerdə olmusunuz və missis Harrisonun qapısını döyəndə qadın hələ sağ imiş. Sonra siz Harri Holdmenlə birlikdə aşağı düşmüşünüz, təxminən bir dəqiqədən sonrasa missis Harrison artıq öldürülür. Bəlkə də, siz mister Holdmenlə danışmağa macal tapmısınız və bədbəxt qadını bir yerdə boğmusunuz. Belə baxanda, bu da bir variantdır, intəhası mən burada motiv görmürəm. O ki qaldı aşnaya ögey oğula – bax burada motiv kefin

istəyən qədərdir. Puldan tutmuş cavabsız münasibətə qədər yüz cür səbəb.

– Siz nəyə görə elə hesab edirsiniz ki, Sleyter ev sahibəsinin aşnasıdır? – Dronqo soruşdu.

– Sleyter özü etiraf etdi ki, o, missis Harrisonun dostu olub. Fransadasa ailənin dostu olmaq – hətta aşnadan da artıq şey deməkdir.

– İngiltərədəsə – bu, sadəcə, dost deməkdir, – Dronqo etiraz edib komissarla razılaşmadı. – Mister Dyubua, mənə elə gəlir ki, siz səhvə yol verirsiniz. Üstəlik də, sizin əlinizdə heç bir əsaslı dəlil-sübut yoxdur.

– Mən üzləşmə aparacam və hökminən sübut əldə edəcəm, – deyə Dyubua qətiyyətlə bildirdi.

– Bəs əgər belə olmasa? Əgər heç bir sübut əldə edə bilməsəniz? Bu, çıxış yolu deyil, komissar. Gəlin əyləşib bütün bu yazılı ifadələri təzədən oxuyaq. Bizim tanışlarımızdan kimsə yalan danışır. Yalnız Sleyterdən, yaxud gənc Harrisonlardan yapışmaq lazım deyil. Burada başqa üç kişi də olub.

– Həmin o üç kişidən ikisi hazırda bu otaqda əyləşib, – deyə komissar başını tərpətdi. – Sizcə, indi mən sizin hansınızdan şübhələnəliyəm?

– Hər ikimizdən, – Dronqo istehzayla gülümsündü. – Sizə elə gəlmirmi ki, keçmiş müəlliminiz necə ideal bir qatil ola bilərdi? Fikir verin: mən öz otağıma qalxdığım vaxt mister Ross tezbazar Anna Harrisonun otağına girib orda qadını boğar və tez də qonaq otağına qayıda bilərdi. Polislər yəqin ki, onu heç də həmişə göz qoymayıblar. Onun gözdən yayınması tamamilə mümkündür.

– Siz nə danışırırsınız? – mister Ross özündən çıxdı. – Bu zavalı qadını öldürmək axı mənə nəyimə lazımdır?

– Məhz ona görə ki, siz şübhədən kənardasınız. Hamı bilir ki, siz komissar Dyubuanın keçmiş müəllimisiniz, bu isə o deməkdir ki, bütün şübhələrdən kənardasınız. Amma elə məhz buna görə də, sizə pul verməklə naməlum qatil özünə mütləq alibi təmin edir və arzu etdiyi məqsədinə nail olur.

– Siz bunu ciddi deyirsiniz? – heyrətə gəlmiş Stiven Ross handan-hana dilləndi.

– Əlbəttə ki, yox. Mən bu versiyanı bizim hörmətli komissar üçün nümunə qismində gətirirəm. Öz haqlılığına bu qədər əmin olmaq olmaz. Həmişə

şübhə eləmək, hər şeyə şübhəylə yanaşmaq lazımdır. Amma ciddi danışsaq, hər iki halda başlıca şübhə doğuran adam mən özüm olmalıyam – mister Edvard Harrisonu və onun xanımını son dəfə görə, yaxud səsinə eşidən məhz elə mən olmuşam. Yeri gəlmişkən, zəhmət olmasa, o protokolları bir dəfə də mənə verin. Orda maraqlı məqamlar var. Sonrasa gedib öldürülmüş ər-arvadın otağına baxarıq.

Dronqo qətlə yetirilmiş Edvard Harrisonun ciblərindən tapılan əşyaların siyahısına təzədən diqqətlə göz yetirməyə başladı.

– Onun cibindəki açarlar nə açarlardı belə? – Dronqo nəyisə yadına sala-sala komissardan soruşdu.

– Adi açarlardır. Qarajın açarıdır, bir də, deyəsən, avtomobilin açarı, – Dyubua təəccüblə Dronqoya baxdı.

– Bəs nəyə görə avtomobilin açarı sürücüdə deyil? – Dronqo siyahıdan gözünü çəkmədən soruşdu. – Siz bunu Xuandan xəbər almısınız?

– Bilmirəm, – komissar çiyinlərini çəkdi, – amma bunun nə fərqi var ki? Orda bir dəstə açar vardı.

– Yadınıza salın, komissar, – Dronqo canlandı, – yaxşı-yaxşı yadınıza salın: orda boz rəngli xırda bir açar yox idi ki? Təxminən, bax bu boyda, – deyə Dronqo barmağıyla göstərdi, – lap balaca.

– Yox, dəqiq bilirəm ki, yox idi, – komissarın təəccübü daha da böyüdü. – Siz bunu niyə soruşursunuz ki?

– Sadəcə, maraqlıdır, – Dronqo bir qədər fikirləşib dedi. – Deyəsən, burada çox maraqlı bir məqam var. Gəlin, bayıra çıxıb bir az gəzişək.

– Siz axı Harrisonların otağına baxmaq istəyirsiniz, – komissar ona xatırlatdı.

– Sonra baxarıq, – Dronqo əlini yeilədi, – əvvəlcə gəzişək.

– Yaxşı, – komissar cəndərdi razılaşdı, – necə istəyirsiniz. Mən bilirəm ki, siz tez-tez qeyri-standart qərarlar çıxarırsınız, amma başa düşürəm ki, niyə biz əvvəl bağı gəzməliyik, Harrisonların otağına baxmağisa sonraya saxlamalıyıq.

– Belə lazımdır, – Dronqo müəmmalı tərzdə dedi, – mən sonra hamısını sizə izah edəyəm, getdik.

Onlar üçlükdə həyətdə düşüb bağa getdilər. Burada artıq bir neçə polis eksperti işləyirdi. İstehkamçılarla

minaaxtaranlar torpağın hər qarışını diqqətlə yoxlayırdılar. Dronqo bağıın dərinliyinə getdi. Heç nə başa düşməyən komissar Dyubua və professor Stiven Ross onun arxasınca düşmüşdülər.

– Siz bu cür nəyisə tapacağınızı düşünürsünüz?

– Dronqo istehkamçıları göstərib komissardan soruşdu.

– Bilmirəm, hər ehtimala qarşı qoy yoxlasınlar, – komissar cavab verdi.

Onlar binanın arxa tərəfinə keçdilər. Dronqo ayaq saxladı, evə yaxınlaşıb ikinci mərtəbənin pəncərəsinə baxdı, aşağı əyilib pəncərənin tuşundakı torpaq sahəni diqqətlə gözdən keçirdi, sonra qəfildən dikəlib qalxdı.

– Burada sizin o qədər adamlarınız olub ki, – deyə o, narazılıqla söyləyib, tennis kortunun göründüyü bağıın dərinliyinə tərəf addımladı. Dinməzəcə daha iyirmi addım irəliləyəndən sonra kortun qapısına lap yaxın gəldi. Qapını bir az aralayıb, sonra təzədən bağladı və komissara tərəf dönüb gülümsündü:

– Mən təcili olaraq mərhum Harrisonun otağına baxmalıyam, sizsə hamını qonaq otağına yığın. Deyəsən, mən bu müəmmalı qətlərdən nəsə anlamağa başlayıram. Hər halda, mən müqəssiri tapmaqda sizə kömək edəcəm.

– Siz nəsə başa düşmüsünüz? – Dyubua həyəcanla soruşdu.

– Hələ hamısını axıradək başa düşməmişəm, amma narahat olmayın. Siz hamını qonaq otağına toplayın və zəhmət olmasa, Şarlottanı yuxarı, mənim yanıma göndərin. Bu çox vacibdir, komissar.

Arxa tərəfdə dayanmış Stiven Ross başını tərpəlib Dronqonun qərarını təsdiqlədi və heç nə anlamayan Dyubua artıq neçənci dəfə razılaşmaq məcburiyyətində qaldı.

Adamların hamısını qonaq otağına yığandan sonra komissar otaqda səbrsizliklə var-gəl etməyə başladı. Sol tərəfdəki yumşaq kreslolarda ər-arvad Holdmenlər rahatca əyləşmişdilər. Masanın böyründə Robert Harrisonla onun arvadı Klavdia oturmuşdular. Bob Sleyter stulunu bir qədər aralı, heykəltaraşlıq abidəsinin böyrünə qoyub əyləşmişdi. Stiven Rosssa masa arxasında oturmuşdu. Qəfildən qonaq otağına Şarlotta girdi. Hamı diksindi. Şarlotta heç kəsə heç nə demədən masaya yaxınlaşdı və keçib

Stiven Rossun böyründə oturdu. Daha bir neçə dəqiqə ötəndən sonra nəhayət, Dronqo peyda oldu – çox səliqəli geyinmiş, üzü tərtəmiz qırılmış tarım qamətli mister Lejivr bu gün ilk dəfə öz yaşından xeyli cavan görsənirdi. Otaqdakıların hamısını təmkinlə nəzərdən keçirəndən sonra o, yüngülcə gülümsünüb sözə başladı.

– Mən sizin hamınızı görməyimə çox şadam, cənablar! Etiraf edirəm ki, burada qonaq olduğum bu iki gün mənimçün çox gərgin keçdi. Mən həyatımda ilk dəfədir ki, hadisə yerində heç bir iz qoymadan bir neçə saniyənin ərzində yoxa çıxan qatilin törətdiyi cinayətlərlə rastlaşmışam. Bu, çox maraqlı iş idi.

– Cənab Lejivr, siz demək istəyirsiniz ki, həmin iş artıq başa çatıb? – komissar özünü saxlaya bilməyib soruşdu.

– Praktiki olaraq, bəli. – Effektiv pauzadan sonra Dronqo masaya yaxınlaşdı, böyürdəki boş stullardan birini götürüb sakitcə oturdu və təzədən gülümsündü. – Amma sizə deyim ki, bu mənim xidməti karyeramdakı təhqiqatlardan ən çətiniydi. İstənilən halda, bu bütün kriminalistika dərslərinə düşəcək.

– Tez danışın! – Pyer Dyuba yenə səbrini basa bilməyib dedi.

– Siz demək istəyirsiniz ki, baş vermiş hər iki cinayətin üstünü açmısınız? – Stiven Ross təəccüblə soruşdu.

Dronqo ayağa qalxdı, əlini arxasına qoyub qonaq otağında aramla gəzişməyə başladı.

– Bir dəqiqə səbr edin, – o dedi. – Deməli, mən bütün vaxt ərzində özümdən soruşurdum: mister Harrison nə cür öldürülüb? Axı, qatil qapısı içəri tərəfdən bağlanmış otaqdan heç cür yoxa çıxa bilməzdi. Mən lap əvvəldən heç bir xəlvəti girişə, heç bir şeytan otağına-filana inanmırdım. Hərçəndə, bizim dostumuz Pyer Dyubua da bu lənətə gəlmiş şeytana inanmırdı, bununla belə, hörmətli komissar otaqdakı hansısa xəlvəti girişi ciddi-cəhdlə axtarmağa davam edirdi. Mənə ilk baxışda inanılmaz görünə biləcək bir gümandan, fərziyyədən çıxış etmək lazım gəldi ki, həmin otaqda mister Harrisondan başqa heç kəs ola bilməzdi. Amma onda sual doğurdu: bəs qapını içəridən kim balamışdı və Edvard Harrisonu kim öldürmüşdü? Axı, biz missis Holdmenlə birlikdə villa sahibinin çığirtısını çox

aydın eşitmişdik. Deməli, biz həmin otağa girməzdən bir an öncə orda kimsə olmuşdu. Mən bunun üzərində çox baş sındırdım. Və yalnız baş verən ikinci müəmmalı cinayətin sirrini açmaq məni birinci cinayətin sirrindən agah olmağa yönəltdi. Axı, missis Harrisonun qətlinə də zahirən hər şey təkrarlanmışdı. Axırını dəfə onu görən mister Holdmenlə biz ikimiz olmuşduq. Aşağıda bizi Stiven gözləyirdi. Bir neçə dəqiqədən sonrasa qadın öldürülmüşdü. Əlbəttə, belə olan halda ən böyük şübhə Bob Sleyterin üzərinə düşürdü.

Bu sözlər rəssamı hiss olunacaq dərəcədə diksindirirdi.

– Lakin birinci halda baş vermiş belə bir virtuoz qətdən sonra mən heç təsəvvürünə də gətirə bilməzdim ki, əgər qatil Sleyter olmuş olsaydı, o? bu cür primitiv bir tryuka əl atmağa qərar versin. Missis Harrisonu öz əllərinlə boğasan, sonra da onun otağının eyvanına çıxıb köməyə haraylayasan – bu, çox primitivdir. Amma mən bu versiyanı da kənara atmamışdım. Lakin yuxarı qalxanda mən dərhal gördüm ki, bədbəxt missis Harrisonun cəsədi artıq soyumağa başlayıb və Bob Sleyter lap əgər istəsəydi də, onu bizim gəlişimizdən bir neçə dəqiqə öncə öldürə bilməzdi. Məhz, onda mənim ilk şübhəm yaranmağa başladı ki, missis Harrison biz otağa girməzdən iyirmi-otuz dəqiqə qabaq öldürülüb. Amma mən onun açarları mister Holdmenə necə verdiyini görmüşdün axı! Bax, bu tapmaca mənimçün tapmaca olaraq da qalmışdı, ta o vaxtacan ki, bu gün mən mərhum mister Harrisonun ciblərindən çıxan əşyaların protokoluyla tanış oldum. Həmin açarların içindən tennis kortunun açarı çıxarılmışdı.

Lejiv bu vaxt diqqətlə Harri Holdmenə baxdı və onun sifətinin dəyişdiyini hiss etdi.

– Mən qəsdən cənab komissar Dyubuayla tennis kortunun qapısına qədər getdim və qəfilən aşkar etdim ki, qapı açıqdır. Bunu ikinci mərtəbənin pəncərəsindən görmək, əlbəttə ki, mümkün deyildi, amma görünür, tennis kortuna düşməsi zəruri olan mister Holdmen çox tələsmişdi.

Bu dəfə Holdmenlərin – həm Harrinin, həm də Martanın – necə diksindiğini hamı gördü. Amma onlar ikisi də susurdu. Dronqo sözünə davam elədi:

– Beləliklə, mən aşkar elədim ki, mərhum mister

Harrisondan götürülən açarların içində tennis kortunun qapısının açarı yoxdur. Üstəlik də, kortun qapısı açıq idi. Lakin missis Harrisondan açarları götürmək mister Holdmen üçün vacib idi, özü də bunu elə etmək lazım idi ki, mən bunu görüm. Axı, mən Annanı, yəni missis Harrisonun özünü görməmişdim. Mən yalnız bu qadının qısaca söylədiyi cavabı və qapıdan çölə uzatdığı əlini görmüşdüm. Həmin vaxt missis Harrison, heç şübhəsiz ki, artıq öldürülmüşdü; bəli, missis Harrison sağ deyildi. Amma həmin əl Marta Holdmenin də əli ola bilərdi, Klaudia Harrisonun da əli ola bilərdi.

Klaudia özünü saxlaya bilməyib qışqırdı:

– Bu, sayıqlamadır! Bu, büsbütün cəfəngiyyatdır!

Marta dişlərini bir-birinə sıxıb susurdu. Robert Harrison öz arvadını güclə sakitləşdirə bildi.

– Sakit olun, missis Harrison, – bir qədər həyəcanlanmış Dronqo dedi. – Siz öz ərinizlə otaqda olmusunuz və orda çoxlu iz qoymusunuz. İzlər o qədər aydındır ki, səhv etmək çox çətindir. Sizin ərinizdən başqa burada heç kəs siqar çəkmir, o isə missis Harrisonun otağında olub. Amma məni daha çox məşğul edən başqa şey idi. Nəyə görə açarların verilməsi zamanı Harri Holdmenə məhz mənim iştiraklığım, məhz mənim şahidliyim lazım idi? Və nə əcəb mənim otağıma gəlib bağda gəzməyi təklif etməzdən qabaq o həтта korta baş çəkməmişdi? Görünür, mister Holdmenin vaxtı çox az olmuşdu.

– Siz hardan bilirsiniz ki, mən evdən çıxmamışdım? – mister Holdmen boğuq səsle soruşdu.

– Mən aşağıda, qonaq otağındaydım, paltarımı dəyişmək üçün yuxarı qalxandasa Stiven orda qalmışdı. Mən sizin aşağı düşmədiyinizi dəqiq bilirəm.

– Yaxşı, bu nəyi sübut edir ki? – deyə Harri Holdmen kobud tərzdə və bir qədər təhdidlə soruşdu.

– Hələlik heç nəyi. Bu yalnız onu təsdiq edir ki, siz evdən çıxmamışdınız və tennis kortuna getməmişdiniz. Mən peşəkar kriminalistəm və heç patalojianatomik tədqiqatın köməyi olmadan da qadının bir neçə dəqiqə qabaq ölməsiylə yarın saat qabaq ölməsini dəqiq fərqləndirə bilirəm. Mən sizə

qəti şəkildə və tam əminliklə deyə bilərəm ki, missis Harrison heç bir halda bizimlə danışa bilməzdi. Çünki həmin vaxt o artıq ölmüşdü.

Və yenə də hamının diqqəti Marta Holdmenin öz ərinin əlini necə sıxmasına yönəldi.

– Mister Holdmen, mənim əlimdə bu hipotezanın heç bir konkret dəlil-sübutu yox idi, indisə mən artıq dəqiq bilirəm ki, bu sizin arvadınız missis Holdmen idi.

Ər-arvad Holdmenlər zahirən heç bir reaksiya göstərmədən, bu həmləni dəinək olar ki, çox sakit qəbul elədilər.

– İfadələrinizə fikir verin, mister Lejivr, – Harri Holdmen aşkar təhdidlə bildirdi, – sizin dediklərinizin heç biri sübut olunmayıb.

– Səhviniz var, – Dronqo gəlib onların qarşısında dayandı, – mən indi, hətta birinci qətlində necə baş verdiyini bilirəm. Mərhum Edvard Harrison qonaqlarla zarafat etməyi çox xoşlayırdı. Mən itmiş sənədlərin axtarışında ona kömək etməkdən imtina edəndən və həmin bu şeytan otağı barədəki əfsanəyə inanmadığımı qəti surətdə bildirəndən sonra mister Harrison mənimlə zarafat etməyə qərar vermişdi, bir dəqiqəliyə mətbəxə keçib Şarlottadan xahiş etmişdi ki, onun balaca dərmanqabısına albalı arağı süzsün. Bundan sonra mister Harrison şeytan yuvası deyilən həmin otağa girib qapını içəridən bağlamış və bərkədən qışqırmağa, köməyə adam çağırmağa başlamışdı. Biz missis Holdmeninlə ora qaçıb qapını sındırmağa məcbur olanda o, dərmanqabındakı arağı cəld üstünə tökərək özünü ölülyə vurmuşdu. Bədbəxt mister Harrison, sadəcə, mənimlə zarafat etmək istəmişdi. Yəqin bu zarafatı o çoxdan fikirləşibiniş. Hər halda, missis Holdmen heç də nahaq yerə «huşunu itirməmişdi». Missis Holdmen, mən sizinçün su gətirməkdən ötrü dəhlizlə qonaq otağına tərəf qaçanda siz öz balaca əl çantanızdan qadın «brauning»ini çıxarıb dayınıza atəş açmışdınız, sonra da tapançanı çantanızda gizlədərək yenidən «huşunuzu itirmişdiniz». Beləliklə, mən əlimdəki su stəkanıyla geri qaçanda, özümü təzədən həmin otağa yetirəndə mister Harrison artıq ölmüşdü, missis Holdmenininsə dəmir alibisi vardı. Şarlotta təsdiq edir ki, ölümündən bir neçə dəqiqə qabaq o öz sahibinin dərmanqabısını albalı arağıyla doldurub. Yeri

gəlmişkən, mən sizin dəhlizə çantayla çıxmağınıza hələ onda diqqət yetirmişdim. Siz «huşunuzu itirəndə» və əriniz sizə getməyə kömək edərkən də çanta sizin əlinizdəydi. Amma burada siz balaca bir səhvə yol vermişdiniz – silahı döşəməyə atmaq və atəş açmazdan qabaq «brauning»in lüləsini mərhumun bədəninə dayamaq lazım idi. Onda biz heç olmasa mister Harrisonun özünə qəsd etməsi versiyasını düşünə bilərdik. Lakin siz peşəkar qatil deyilsiniz və buna görə də çaşmışdınız.

Marta nəse deməyə cəhd göstərmədən Dronqoya qorxudan bərələrək hədəqəsinədən çıxmış gözlərlə baxırdı.

– Cinayət çox gözəl düşünülmüş bir cinayətdir və bizim bu cinayəti açmağa praktiki olaraq heç bir şansımız yox idi, – deyə Dronqo sözünə davam elədi, – amma bizə tennis kortunun açıq qalmış qapısı və albalı arağı süzölmüş boş dərmanqabı kömək elədi.

– Sizin başınıza hava gəlib, siz aqlınızı itirmisiniz, – Harri Holdmen yalnız bunları deyə bildi.

– Yox, belə deyil! – Dronqo sərt şəkildə onun sözünü kəsdi. – Biz bundan başqa, sizin arvadınızın atəş açdığı silahı da tapmışıq. Silahı gətirin! – deyə Dronqo bərkədən qışqırdı.

Qapı arxasından addım səsləri eşidildi. Amma bu dəfə gənc qadının əsəbləri tab gətirmədi.

– La-a-a-a-zım deyil! – missis Holdmen var gücüylə çığırdı. – Lazım deyil!

Komissar Pyer Dyubua gənc ər-arvada yaxınlaşıb, ucadan elan etdi:

– Siz həbs olunursunuz, cənablar!

Marta Dronqoya baxdı və Dronqo bayaqdan bəri ilk dəfə səksəndi, sanki qadından sərt bir şillə aldı – artıq qəfəsə salınmış dişi pələng gözləri düz onun gözlərinin içinə zillənmişdi; pələng ona toxunmuş adama yalnız bu cür dəhşətli və yırtıcı baxışlarla nüfuz edə bilərdi.

...Üç saatdan sonra Dronqo elə həmin otaqdaca komissar Dyubua və professor Stiven Rossla bir yerdə əyləşinişdi. Vəcdə gəlmiş polis komissarı bayaqdan bəri Stiven Rossun unudulmaz mühazirələrindən, tələbələrin professorla heyrətamiz sevgisindən danışırdı.

– Bir sözlə, nəyini deyim, bu fənn bizim ən çox xoşladığımız fənn idi, – deyə komissar öz təntənəli

nitqini yekunlaşdırdı, – çünki həmin fənni bizə sizin dostunuz professor Ross keçirdi.

– Lazım deyil, – professor əlini yellədi, – mən xüsusi bir şey eləməmişəm, sadəcə, öz fənnimi tədris etmişəm. Mən artıq həmin fənni iyirmi ildir tədris edirəm və təbii ki, bu müddətdə nəyisə öyrənmişəm. Bax əgər, mən qətl hadisələrinin təhqiqatını mister Lejivr kimi bu cür parlaq şəkildə apara bilsəydim, onda hesab edərdim ki, nəzəriyyəni praktikaya tətbiq etmişəm. Amma görünür, hərənin öz sahəsi var. Mən sizi təbrik edirəm, əziz həmkarım. Siz hər iki cinayətin üstünü, sadəcə, heyramizcəsinə açdınız. Bu demək olar ki, kriminalistikanın və məntiqi təfəkkürün nümunəvi dərsiydi. Hələ insan psixologiyasını bu dərəcədə bilmək!

– Bu yalnız başlanğıcda çətin idi. Mən Harri Holdmendən hələ missis Harrisonun meyitini görərkən şübhələnməyə başlamışdım. Çünki o, mənim otağıma qəsdən – alibi əldə etmək, əlavə şahidə malik olmaq üçün gəlmişdi. Əlbəttə, o, Annanı mənim otağıma gəlməzdən öncə boğmuşdu. Bundan sonra onun arvadı sakitcə Annanın otağına girmişdi və biz mənim otağımdan çıxanda, Marta artıq həmin otaqdaydı, Harriyə içəridən cavab verən də elə öz arvadıydı. Biz aşağı düşəndən sonra isə, Marta əlüstü öz otağına qayıtmışdı. Bax, bu da bu müəmmalı cinayətin bütün mexanikası.

– Yaxşı, bəs o bunu neyçün etmişdi? – Stiven Ross təəccüblə soruşdu.

– Mən artıq Martayla danışmışdım, – Dronqo tələsik dedi. – Motiv adi motivdir – pul. Sənədləri mister Harrisondan Martanın əri – Harri Holdmen oğurlayıb. Bu, Edvard Harrisonun başqa şəxslərin vasitəsilə Cənubi Afrikada aldığı torpağın kağızlarıdır. Həmin sahələrin birində zəngin almaz yataqları aşkar edilib. Harri Holdmen sənədləri oğurlamaqla, görünür, Edvard Harrisonu şantaj etməyə, ya da həmin torpağa olan hüquqları ələ keçirməyə hazırlaşır. Görünür, mister Harrisonun qətli çoxdan planlaşdırılmışdı və qatillər münasib məqamın yetişməsini gözləmişdilər. Mən hətta güman edirəm ki, Edvard Harrison öz zarafatı barədə oğlundan daha çox rəğbət bəslədiyi Martaya qabaqcadan söyləmişdi. Amma dayısının ölümündən sonra onun arvadı missis Harrison bütün kartları alt-üst edə bilirdi. Nahar vaxtı Bob Sleyter təsadüfən

ağzından qaçırılmışdı ki, məhz hansı kompaniyalardan söhbət gətirdiyini Anna Harrison bilir. Bax, onda gənc Holdmenlər birincidən heç də az müəmmalı olmayan ikinci qətli törətməyi fikirləşmişdilər. Amma xırda şeylər – adətən, cinayətkarları ələ verən çox cüzi şeylər onları da ələ verdi. Hərçənd xalis dahiyənə şəkildə düşünülmüş cinayətlər idi. Bu, müqəssiri olmayan iki cinayət hadisəsiydi – hamının alibisi var, qatilsə heç bir iz buraxmadan yoxa çıxıb.

– Fikirləşirəm ki, əgər siz olmasaydınız, biz nə edərdik, mister Lejivr? – komissar Pyer Dyubua gülümsünərək dedi.

– İstənilən halda, sizin bəxtiniz gətirdi, – deyə Stiven Ross əlavə elədi. Və onlar hər ikisi mehribancasına gülüşdülər. Dronqo isə fikirli halda başını buladı:

– Çox təəssüf ki, bu cavanlar öz parlaq istedadlarını şər işlərə həsr edəblər. Bax, ən dəhşətlisi, ən acınacaqlısı budur.

O, yenə də yay günortasının parlaq günəşindən ləzzət ala-ala terrasda oturmuşdu. Bu onun istirahəti, sərbəstliyi, dinclikdən və sakitlikdən məmnunluq duymağı özünə rəva gördüyü çox az günlərdən biriydi.

Yüngül meh qəzeti onun əlindən uçurub apardı. Qəzetdə böyük bir məqalə dərc olunmuşdu: «Monpelyədə törədilmiş iki qətlin təhqiqatı. Edvard Harrisonun və onun xanımın ölümlərinin sirri».

II EPİZOD

CAVAB ZƏRBƏSİ

Getməyə cəmisi üçcə gün qalmışdı.

Dronqo bilirdi ki, artıq bir neçə gündən sonra bu sakit sahili tərk edəcək və yenidən sui-qəsdlərin, qiyamların, ardı-arası kəsilməyən savaqların, bitmək bilməyən müharibələrin ab-havasına düşəcək; çox yaxşı bilirdi ki, yenidən hərbi əməliyyatlar aparılan zolaqların demək olar ki, bir addımlığında yaşamaq, bir qrup adamın hakimiyyəti digər qrupun əlindən necə qoparmasını müşahidə etməli olacaq.

Vətəndaşı olduğu imperiyanın dağılmasından sonra, onun bu imperiyanın balaca bir əyaləti olmuş doğma ölkəsi artıq müstəqillik qazanaraq, demək olar ki, banan dövlətinə çevrilmişdi. Düzdür, ingilis qəzetləri bir dəfə yazmışdılar ki, onun cirdən dövlətində, əslində, banan yox, badımcın bitir. Amma bundan xəcalət hissi və acı təəssüf duyğuları azalmırdı ki, artırdı.

Amma həmin müddətə onun qarşıda hələ düz üç sutka vaxtı vardı və o, yerdə qalan hər saatdan maksimum istifadə etməyə çalışırdı.

Bu qoca qadın onun ilk baxışdan xoşuna gəlməmişdi.

Hərçənd Fransada «qoca» anlayışı mövcud deyil, buna baxmayaraq, qadın Balzakin göstərdiyi yaş həddini artıq çoxdan ötüb keçmişdi. Ən xoşagəlməz isə bu idi ki, qadın onu görəndə kimi, artıq öz istiqamətini dəyişmədən daha qətiyyətli addımlarla yeriməyə və düz onun üstünə gəlməyə başlamışdı. Hə, bu qoca kaftar məhz onu axtarırdı.

Qadın kifayət qədər ucaboy idi, əynində tünd rəngli paltar, başında hansısa çox yekə bir şlyapa vardı. Dronqo qadının sifətinə baxmamışdı, yalnız hiddətlə sıxılmış dodaqlarını görmüşdü.

Qaçıb aradan çıxmaq artıq gec idi. Dronqo qadına kifayət qədər yaxınlaşmağa imkan verdi və yalnız bu vaxt başını ona tərəf döndərdi. Lakin onun soyuq baxışları qadını heç çaşdırmadı da; o, açıqşkar öz məqsədinə çatmaq fikrindəydi.

Dronqoya öz rahat kreslosundan qalxmaq lazım gəldi.

– Günaydın, madam...

– Polonskaya, – deyə qadın qətiyyətlə sızıntı hiss

etmədən keçib onunla üz-büz əyləşdi və artıq onlara tərəf «şığımağa» hazırlanmış ofisiyanta əlinin işarəsilə «yox» jesti verdi.

Dronqo başa düşdü ki, çox ciddi gözləri olan bu kədərli qarıdan yaxa qurtarmaq elə də asan olmayacaq, odur ki, əlacsız qalıb əyləşdi.

– Bu gün gözəl hava var, madam Polonskaya, – deyə o gülümsünərək bu çağırılmamış qonaqda özünə rəğbət doğurmağa çalışdı.

– Siz müsyö Lejivrsiniz? – qadın fransızca soruşdu; halbuki buna qədər ingiliscə danışmışdılar.

Dronqo qadının dediyini başa düşdü.

– Bağışlayın, madam, mən fransızca pis danışırım, əgər istəyirsinizsə, biz ingiliscə danışardıq.

– Bəs rusca necə? – qadın qəfilən rus dilinə keçdi. – Siz axı keçmiş Sovetlərin vətəndaşısınız, bu dili bilməlisiniz.

Rus dilində o, aşkar fransız ləhcəsiylə danışdı, amma sözləri tamamilə düzgün ifadə edirdi.

– Siz mənim keçmiş həmvətənimsiniz? – Dronqo soruşdu.

– Allah eləməsin, – deyə qadın bir qədər dartındı. – Mən artıq yarım əsrdir ki, Fransa təbəəsiyəm. Valideynlərim bura hələ on doqquzda qaçıb gəliblər. fikirləşirdim ki, siz yəqin, bizim məşhur soyadımızı eşitmişsiniz. Polonskilər. Mənim dayım Nikolay Polonski əlahəzrət Kiril Petroviçin kamerlineri olub.

«Qoca sarsaq, – Dronqo əsəbi halda düşündü, – indi oturub bitə-bitə öz nəslinin tarixini danışmağa başlayacaq. Bircə bu çatmırdı».

– Üzr istəyirəm, madam, sizin məhz həmin Polonskilərdən olduğunuz mənim ağıma gəlməmişdi, – deyə yenə gülümsəməyə çalışdı. – Mən sizə nəylə kömək edə bilərəm?

– Siz Harrisonların villasında təhqiqat aparmış həmin müsyö Lejivrsiniz, deyilmi?

Belə də bilirdi. Amma onun axı cəmisi üçcə gün vaxtı qalmışdı. Danmaq, boyun qaçirtmaq mənasız idi, müxbirlərdən hansısa həttə qəzetdə onun çox yekə bir şəklini də dərc eləmişdi.

– Mən təhqiqat aparmamışam, – Dronqo mümkün qədər ciddi şəkildə cavab verdi, – araşdırmanı məşhur alim-kriminoloq Stiven Ross aparıb. Mən, sadəcə olaraq, ona kömək etmişəm.

Əgər sizə hər hansı kömək lazımdırsa, ona müraciət edin. Mən hətta onun Londondakı telefon nömrəsini də sizə verə bilərəm, – deyə Dronqo cəldən əlavə elədi.

– Yox, mənə siz lazımsınız, – inadkar qarı razılaşmadı.

– Madam, mənim vizamın vaxtı üç gündən sonra başa çatır və mən üç gündən sonra daha Fransada qala bilmərəm, – Dronqo çalışdı ki, bu sözləri mümkün qədər sakit söyləsin.

– Siz mənə cəmi bir neçə günlüyə lazımsınız.

«Görüm səni lənətə gələsən! – Dronqo fikirləşdi.

– Yox, bu qarı belə asanlıqla əl çəkən deyil».

– Mən sizə nəylə kömək edə bilərəm?

– Mənim nəvəm yoxa çıxıb.

Dronqo gülməkdən özünü güclə saxladı.

Əlbəttə, o belə bir cavabı qabaqcadan gözləyə bilərdi.

– Çoxdan yoxa çıxıb? – Dronqo artıq naümid bir səslə soruşdu.

– Beş il qabaq, – madam Polonskaya təmkinlə bildirdi.

O, yenə az qala güləcəkdə, hətta gülməmək üçün özünü xeyli sıxmalı oldu.

– Və siz onu məhz indi axtarmaq fikrinə düşmüşsünüz? Üzr istəyirəm, madam, sizə elə gəlmirmi ki, axtarış üçün vaxtı bir az gecikdirmisiniz?

– Mən dəli deyiləm, – deyə qadın öz xırıltılı səsiylə cavab verdi; hər necə olsa, görünür, Dronqonun səsindeki istehzanı tuta bilmişdi. – Mənim nəvəm Serj Polonski düz beş il bundan qabaq itib. Əvvəlcə biz elə fikirləşmişdik ki, o sadəcə, özü evdən gedib, bu səbəbdən də polisə müraciət eləmədik. Üstəlik də, tezliklə biz ondan məktub aldığımız. Sonrasa daha heç bir səs-soraq olmadı. Biz narahatlıq keçirməyə başladığımız, hətta xüsusi detektivlər də tutduq. Amma uşağı tapa bilmədik. Artıq öz nəvəmi son dəfə gördüyüm vaxtdan beş il keçir. Buna görə də sizdən kömək istəyirəm.

– Siz, doğrudan da, belə hesab edirsiniz ki, mən beş il qabaq yoxa çıxmış adamı bir günün içində tapa bilərəm? – Dronqo bir qədər təəccüb və heyrətlə soruşdu. – Hətta xüsusi detektivlərin və polislərin də tapa bilmədiyini nəvənizi mən axı necə tapa bilərəm? Axı bu, real məsələ deyil, madam Polonskaya.

Deyəsən, haqqımdakı qəzet məqalələrindən sonra sizdə mənim barəmdə son dərəcə şişirdilmiş bir təsəvvür yaranıb.

– Məndə qarabasma olub, – qadın tələsik dedi, – mən bilirəm ki, siz mənə kömək edə bilərsiniz.

– Bu, ümumiyyətlə, mənim sahəmə aid deyil. Qarabasma mənim sahəm deyil, madam Polonskaya.

– Onlar sabah mənim evimdə yığışacaqlar, – qadın heç nə olmamış kimi sakitcə sözünə davam elədi. – Hamısı yığışacaq. Siz onların arasında qatili tapa bilərsiniz. Mən də təmiz vicdanla rahat ölə bilirəm. Bilirsiniz, Serj bu dünyada sonuncu Polonskiydi. Onun valideynləri təyyarə qəzasında həlak olublar. Mister Lejivr, mənə kömək edin.

Qadın demək olar ki, trans vəziyyətindəydi.

Beş il qabaq törədilən cinayətin təhqiqatıyla məşğul olmaq – Dronqoya bu fikrin heç özü xoş deyildi.

– Onlar kimdir? – o soruşdu. – Sizin dostlarınız, tanışlarınız, yoxsa tanışlarınızın ruhları?

– Məni ələ salmayın, – madam Polonskayanın gözləri hiddətlə parladı. – O nəhs axşam bizim evdə olanların hamısı sabah bizdə yığışacaq. Sizə yalnız seçmək qalır. Mən bilmək istəyirəm ki, Serji onlardan hansı və nəyə görə öldürə bilər.

– Madam Polonskaya, üzr istəyirəm. Amma mənə elə gəlir ki, siz ardıcılığı pozursunuz. Elə indicə, söhbətin əvvəlində siz mənə bildirdiniz ki, nəvəniz özü harasa gedib, bundan sonra siz həтта onun məktubunu da almısınız. İndisə təsdiqləyirsiniz ki, bəs onu öldürüblər. Mənim bu qəribəliyə diqqət yetirməyim sizə nəzakətsiz görünməz ki?

– Onu öldürüblər. İndi mən bunu dəqiq bilirəm. Biz məktubu ekspertə göndərdik. Məktub saxtadır. Qətl barədəsə ona görə bilirəm ki, Serj sinəsində müqəddəs Andrey Pervozvannı xaçı gəzdirirdi. Bu xaç Faberje şirkətinin işidir; xaçın üzərində çox xırda, amma məharətlə seçilmiş rubin və brilyant qaşlar var. Hamısı on beş ədəddir. Bu mənim oğlumun xaçıydı. Mən onu tanımaya, başqasıyla səhv sala bilməzdim. Daşlardan birinin üstündə balaca bir cızıq da vardı, bir az zədələnmişdi.

Madam Polonskaya başını yuxarı qaldırdı.

«Bu qadın cavanlıqda çox gözəl olub» – Dronqo bayaqdan bəri ilk dəfə beynindən keçirtədi.

Qadının əlində xaç parıldadı.

– Siz onu hardan almısınız? – Dronqo sakitcə soruşdu; iş maraqlı olmağa başlayırdı.

– Mağazadan almışam. Marseldə. Təsadüfən mağazaya girmişdim, bu xaçı da orda gördüm.

– Nə vaxt, təzəlikcə?

– Yarım il qabaq.

– Bəs polisə demədiniz!

– Onlar özlərini indi siz özünüzü apardığınız kimi apardılar. Söz verdilər ki, ağılı itirmiş qadına kömək edəcəklər. Vəssalam, bundan sonra daha heç kəs maraqlanmadı, heç bir dəfə zəng də vurmədilər.

– Bağışlayın. Siz bu əşyanın mağazaya necə düşdüyünü öyrəndinizmi?

– Onu mağazaya üç il qabaq təhvil vermişdilər. Heç kim heç nə xatırlamırdı. Mağazanın qoca sahibkarı da ölmüşdü.

– Siz dediniz ki, «biz məktubu yoxladıq». «Biz» deyəndə, siz kimi nəzərdə tutursunuz?

– Mən... – hər necə olsa, qadın tərəddüd elədi, – ...və mənim dostum. Qəlb sirdaşım. Biz çox illər qabaqdan tanışıq, o, mənə həmişə kömək edib.

– Onun adı necədir?

– Mən istəməzdim ki...

– Mən soruşdum ki, onun adı necədir?

– O, fransızdır. Qraf Jorj de Ruvrua.

– Necə yəni, bəyəm o, Hersoq Sen-Simonanın qohumudur, yoxsa onun nəslindəndir?

– Bunu nədən deyirsiniz? – madam Polonskaya təəccüblə soruşdu.

– Lui de Ruvrua, hersoq de Sen-Simona on səkkizinci əsrin ən tanınmış fransız yazıçılarından biridir.

– Mən bu barədə eşitməmişəm. Amma siz fransız aristokratlarının şəcərəsini necə də yaxşı bilirsiniz. Doğrudan da, sizi mənə Allah özü göndərib.

– Mənə onların şəcərəsi məlum deyil. Sadəcə, mən fransız ədəbiyyatını xoşlayıram. Qayıdaq bizim problemlərin üzərinə. Məktubda nə yazılmışdı? Məktub üstünüzdədir?

– Əlbəttə.

Madam Polonskaya artıq saralmış olan köhnə kağızı çıxarıb Dronqoya uzatdı.

– Məktub sizə hardan gəlmişdi?

– Cənubi Amerikadan. Argentinadan.

– Məktubu göndərən şəxs, əlbəttə ki, məlum deyil.

Qadın kədərlə susdu.

Dronqo dörd qatlanmış kağızı açıb məktubu oxudu.

«Əziz Ket!

Məndə hər şey qaydasındadır.

Narahat qalma. Bir az Argentinada, Braziliyada olacam.

Hələ ki, pulum var.

Özündən muğayat ol.

Sənin Serjin».

– Nəvəniz məktubu kimə yazmışdı?

– Mənə, – deyə qadın dərindən ah çəkdi, – Nəvəmin mənə Ket dediyini evdə hamı bilirdi. Mənim adım Yekaterina Qriqoryevnadır.

– Çox şadam. – Dronqo yüngülcə qalxıb qadının əlini öpdü; hər necə olsa, bu zavallı qarıya belə bir müsibət üz vermişdi. – Madam Polonskaya, gəlin sizinlə qabaqcadan dərhal belə danışmaq ki, mən cadugər deyiləm və məndə qarabasma-filan olmur. Bir sözlə, möcüzə göstərməyi bacarmıram. Siz mənə deyən görüm, beş il qabaq evinizdə kimlər olmuşdu və sabah sizə kimlər yığışacaq. Mən sizin dəvətinizi qəbul edəyəm və sabah şam yeməyinə gələrəm. Amma xəbərdar etməyə borcluyam: mən demək olar ki, heç bir uğura əmin deyiləm. Sizin nəvəniz harda istəsən itə bilərdi.

– Bəs xaç? – madam Polonskaya razılaşmadı. – Bəs saxta məktub?

– Ona görə də sabah sizə gəlməyə hazırlaşırım. Sizin eviniz şəxsi evdir? Siz harda yaşayırsınız?

– Yaşadığım ev mənim valideynlərimin evidir hələ onların vaxtında, rəhmətlik anamın Rusiyadan çıxarmağa nail olduğu qiymətli şeylərin bir hissəsinə alınıb. Salernanın yaxınlığında yerləşir, orda bütöv bir mülk var.

– Böyükdür? – Dronqo dəqiqləşdirdi.

– On hektara yaxın ərazidir.

«Deyəsən, iş qəlizləşir, – Dronqo düşündü. – Bu boyda ərazidə nəşə tapmaq demək olar ki, inümkün deyil».

– Xaç barədə sizin sirdaşınızdan başqa kimsə nəşə bilirmi?

– Başqa heç kəs bilmir. Mən qabaqcadan heç kəsə demək istəmədim. Özü də biz ildə yalnız bir neçə dəfə görüşürük.

– Deməli, əgər mən sizi düzgün başa düşdümsə,

sabah sizin evinizdə beş il qabaqkı adamlar eyni tərkibdə yığısacaqlar, eləmi?

– Demək olar ki, hə.

– Bəs niyə «demək olar ki»?

– Aşpazımız iştirak etməyəcək, o, ötən il ölüb.

Bir də bizim qulluqçulardan biri dəyişib.

– Evdə, ümumiyyətlə, neçə qulluqçu var?

– Cəmisi beş nəfər. Sürücü, gözətçi, aşpaz, iki də xidmətçi.

– Bəs sizin gözətçiniz o vaxt Serjin getdiyini görməmişdi? Yeri gəlmişkən, nəvəniz maşınla getmişdi, yoxsa ayaqla?

– Məsələ də elə ondadır. Getməyinə maşınla gedib, amma elə birinci yanacaqoldurma stansiyasında avtomobili xarab olub. Maşın sıradan çıxıb, işləməyib. Düzdür, fəhlələr onun necə taksi saxlatdığını görüblər, amma taksinin nömrəsini yadda saxlamayıblar.

– O, şəhər istiqamətində gedib?

– Hə, amma onu daha görən olmayıb. Maşınisa iki gündən sonra sürüyüb evə gətirilər.

– Maşın indi də sizin həyətdədir?

– Qarajdadır. Serj yoxa çıxandan sonra daha o maşını sürən olmayıb.

– Hansı avtomobiləndir?

– Deyəsən, «Şevrole»dir. Mənim maşın modellərindən başım yaxşı çıxmır.

– Madam Polonskaya, indisə, cavab verməzdən qabaq yaxşı-yaxşı fikirləşin: sizin nəvəniz malikanəyə gözəçarpmadan qayıda bilərdimi?

– Əlbəttə qayıda bilərdi, – qadın bunu deyib dəsmalını çıxartdı və üzünü sildi. – Bizim hasarlarımız lap hündür deyil. Serj xoşlayırdı ki, hasarın hansı yerindən kefinə düşsə, ordan da dırmaşıb keçsin.

– İndisə, sabah axşam sizin evinizdə yığısacaq qonaqların hamısını bir-bir mənə sadalayın.

– Bayaq sizə dediyim köhnə dostum olacaq. Biz onunla çoxdan tanışıq. O, bizim ailəmizin bütün sirlərindən xəbərdardır.

– Onun neçə yaşı var?

– Çox, – deyə madam Polonskaya yüngülcə qızardı, – mənim yaşım qədər. Biz demək olar ki, eyni yaşdayıq.

– Sonra?

– Sonra mənim böyük qızım Mariya. O,

botanikdir. Parisdə elmi mərkəzdə işləyir. Qızımın əri – Mixail Dolski. O, sahibkardır, tanınmış Dolskilər ailəsindəndir. Onun anası...

– Madam Polonskaya, gəlin başlanğıc üçün, iştirak edəcək adamların, sadəcə, adlarını sadalayaq, – Dronqo kifayət qədər nəzakətlə qadının sözünü kəsdi.

– Hə, hə, əlbəttə. Bağışlayın. Bizim beş il qabaqki o məclismizdə qonşumuz Moris Lepelye və onun arvadı Tereza da iştirak eləmişdi. Onlar bizim yaxınlığımızda yaşayırlar, çoxdan dostluq eləyirik.

– Onların neçə yaşları var?

– Moris əllini adlayıb, Tereza ondan on yaş cavandır. Siz niyə onların yaşlarını soruşursunuz ki?

– Əgər mən sizin işinizi boynuma götürürəmsə və sabah sizin evinizdəki şanı yeməyinə gəlirəmsə, onda mənə maraqlandıran detalları qabaqcadan bilməliyəm. Buna görə də soruşuram. Davam edin.

– Mənim bacım oğlu da olmuşdu. Onun yaşı otuza yaxındır. Onlar mənim nəvəmlə bərk dost idilər, demək olar ki, elə bir yerdə böyüyüblər. Onun anası – mənim kiçik bacım idi. İki il qabaq ölüb.

– Serjin yoxa çıxdığı axırncı gün bacınız iştirak etmişdi?

– Yox. Bacım onda xəstəydi. Onun evi Normandiyadadır. Demək olar ki, qırx ildir orda yaşayırlar. Bizim ailəmizin işlər müdiri Jiqunov İlya Ustinoviç də iştirak eləmişdi. Onun valideynləri ter kazaklarından idi, Krimdən Vrangelin ordusuyla birgə çıxmışdılar. Jiqunov bizdə çoxdan işləyir. Mən onu artıq iyirmi ildir ki, tanıyıram. Vəssalam.

– Deməli, sizinlə bir yerdə səkkiz adam. Xidmətçiləri də üstünə gəlsək, daha üç nəfər. Düzdürmü?

– Hə. Amma gözətçi bütün axşamı giriş qapısında oturmuşdu. Həmin axşam hansısa futbol matçını göstərirdilər, onun da yanına dostu gəlmişdi.

– Siz bunu yoxlamışdınız?

– Əlbəttə. Onun azarkeşlik elədiyi komanda uduzmuşdu, onlar da bütün gecəni yas qurub içmişdilər. Mən bunu yaxşı xatırlayıram. İkinci qulluqçumsa həmin axşam məndən icazə almışdı.

– Bəs sürücü?

– Sürücü qarajdaydı, avtomobilə baxırdı.

– İstənilən halda, onların üçündən heç birinin konkret alibisi yoxdur, – Dronqo əminliklə dedi. –

Hamısını yoxlamaq lazım gələcək. Eviniz qarajdan uzaqdadır?

– Hə, xeyli uzaqdadır, təxminən əlli metr arası olar. Qaraj evdən görünür, ağaclar qabağını tutub, özü də boz rəngdədir.

– Parkınızda ağac çoxdur?

– Çoxdur. Bağa qulluq eləmək üçün bağban, ya da fəhlə tutmaq lazımdır. Buna isə daha pul yoxdur. Hərdən gözətçi bir az əl gəzdirir, ya da xidmətçi qız ağacları sulayır, ümumiyyətlə, bağ baxımsız qalıb.

– Eviniz çox böyükdür?

– Yox, elə də böyük deyil. İkimərtəbə evdir, hamısı bir yerdə on otaqdır. Yuxarıda qonaqlar üçün altı otaq var. Aşağıda, sol tərəfdəki küncdə mənim yataq otağıdır, bir də rəhmətlik ərimin kabinetini. Sağ tərəfdə – böyük qonaq otağı var, bir də kitabxana. Evə bitişik mətbəx, evin arxasında dəhlizə çıxan ərzaq damları var.

– Sizdə zirzəmi də var?

– Var, amma lap balacaqdır. Ərimin xoşuna gəlirdi ki, orda fransız şərəblərinin təzə çeşidlərini saxlasın. Müsyö Lejivr, siz bu işi boynunuza çəkirsiniz?

– Madam Polonskaya, siz konkret nə istəyirsiniz?

– Mən qəti bilmək istəyirəm ki, mənim Serjim... bir sözlə, mən xəstəyəm, çox ağır xəstəyəm. Mən öz vəsiyyətnaməmə təzədən baxmaq istəyirəm.

– Sizin qızınızın uşaqları var?

– Hə, qızımın iki uşağı var. Onlar artıq böyükdürlər. Böyük oğlu Borisin iyirmi iki yaşı var, Harvard universitetini bitirir. Çox qabiliyyətli, istedadlı uşaqdır, amma o, Polonski deyil. O, – Dolskidir. Mənim artıq birbaşa varisim yoxdur. Deyin görüm, siz bu işdən yapışırsınız?

– Siz doğrudanmı, ciddi olaraq belə hesab edirsiniz ki, sabah sizin kompaniyanızda şam eləməklə, mən sizin nəvənizin beş il qabaq hara itdiyini və onun ehtinal edilən qatilini müəyyənləşdirə bilərəm?

– Siz Allaha inanırsınız? – qadın qəfildən soruşdu.

– Bunun bizim işimizə bir aidiyyəti varını?

– Var, – deyə madam Polonskaya ciddi şəkildə cavab verdi. – Allah hər şeyi görür. Müqəddəs xaçı ölünün boynundan çıxartmaq olmaz. Sabah siz mənə

Serji kimin öldürdüyünü deyərsiniz.

– Siz niyə belə hesab edirsiniz ki, bu sizin yaxın adamlarınızdan birinin işidir?

– Başqası ola bilməz, – deyə madam Polonskaya qəti surətdə və əminliklə bildirdi. – Həmin axşam Serj çox içmişdi, bir qədər əsəbi, həyəcanlıydı. O, çığıra-çığıra hamını bərkdən söydü və öz maşınına minib getdi. Ondan sonra biz daha onu görmədik.

– O niyə söyürdü ki?

– İndi yadımda deyil. Əvvəlcə o, Jorja iyrenc şeylər dedi, sonra qonşumuz Morislə bərk davadalaş saldı. Jiqunov çox çalışdı ki, onu dayandırın, amma mümkün olmadı, o, sərt şəkildə onun da əlindən çıxdı. Sonra da maşına minib getdi. İqor onun dalınca qaçıb qaytarmaq istədi, amma nəticəsi olmadı. O vaxtdan biz onu görməmişik. Hə, belə oldu. Valideynlərinin ölümündən sonra Serj əsəb sarsıntıları keçirmişdi. Hər sabah axşam siz mənim evimdə olacaqsınızmi?

– Olacam, – nəhayət, Dronqo söz verdi. – Taksi üçün öz dəqiq ünvanınızı yazıb mənə verin.

Madam Polonskaya vizit kartını çıxarıb Dronqoya uzatdı. Sonra ayağa qalxdı. Dronqo da onun ardınca ayağa qalxdı.

– Axırncı sual, – deyə Dronqo artıq ayaq üstə dayanmış qadına müraciət etdi. – Nəvənin ölümü təsdiqləndiyi halda, sizin vəsiyyətnaməniz çoxmu dəyişmiş olacaq?

Qadın qorxdu, hə, qorxdu – bu, heyrətdən daha çox qorxuydu. Və masanın yanından aralanarkən tələsik dedi:

– Əlbəttə...

Masa arxasında tək qalandan sonra Dronqo sabahkı şam yeməyinə razılaşdığını dəhşət içərisində xatırladı. «Əlbəttə, qarı yazıqdır, – o düşündü, – amma çətin ki, ona kömək etmək mümkün olsun. Sadəcə, o, bu cəfəng fikri öz beyninə yeridib. Digər tərəfdən, onun qonaqlarına baxmaq çox maraqlıdır – bəlkə, doğrudan da, nəşə alına bilər».

O, çox oturdu, lap çox, nəhayət, ona artıq səkkizinci dəfə çay gətirən ofisiant üzrxahlıqla bildirdi ki, kafe bağlanır.

Bu vaxta qədərsə, artıq onun beynində hansısa plana oxşar bir şey yaranmışdı və sabah onu həyata keçirmək niyyətindəydi.

Taksi onun ardınca vaxtında gəldi. Düzdür,

Polonskilərin əldən-ayaqdan uzaq baxımsız mülklərini axtarıb tapmaq iki saat vaxt apardı. Heç kəs bu evin harda olduğunu bilmirdi, yaxşı ki, qəfilən Dronqo onların qonşularını – Lepelyelərin adını xatırladı. Dispetçerlə ratsiya əlaqəsi yaradan taksi sürücüsü axır ki, kifayət qədər bərbaad və baxımsız gündə olan köhnə parkı tapdı. Qoca gözətçi heç nə soruşmadan darvazanı açıb onları içəri buraxdı; görünür, o, qabaqcadan xəbərdar edilmişdi.

Paslanmış qapılar çox köhnəydi, hamısı da əllə açılırdı. Bütün malikanənin üzərində köhnəlik və bərbaadlığın aşkar möhürü vardı; o, bağlarla əhatə olunmuş və rahat qolf meydançasını xatırladan qonşuluqdakı çox səliqəli, abad parkdən kəskin surətdə seçilirdi.

Binanın böyründə Dronqonu təxminən əlli yaşlarında olan susqun, qaradınməz bir qadın qarşıladı; o, eləcə dinməz-söyləməz dayanıb Dronqonun maşından düşməsini gözlədi, qonağı yalnız başını tərpətməklə salamladı, sonra da heç bir söz demədən onu qonaq otağına apardı.

Əynində tünd yaşıl rəngli çox uzun paltar olan madam Polonskaya qonaq otağında artıq onun yolunu gözləyirdi; paltar, həqiqətən, çox uzun idi, ətəkləri az qala yerlə sürünürdü.

– Təşəkkür edirəm, – Dronqonun içəri girdiyin görəndə o, sadəcə, bunu dedi, – mən sizi necə təqdim etməliyəm?

– Anri Lejivr. Amma onları xəbərdar edin ki, mən fransızca danışmıram.

– Mütləq. Onlar hamısı gəliblər. Biz səkkiz nəfər olacağıq. Sizinlə doqquz.

– On iki, – Dronqo xatırlatdı, – xidmətçiləri heç vaxt hesabdən silməyin. Adətən, onlar biz düşündüyümüzdən daha çox şey görür və daha çox şey bilirlər. Məni qarşılayan qadın həmin axşam sizdə olmuşdu?

– Deyəsən, hə. Siz ona xüsusi diqqət yetirməyin; o, həmişə belə qapalıdır.

– Mən bunu hiss etdim. Sizin qonaqlarınız yuxarıdadır?

– Əlbəttə. Bizim üstümüzdəki otaqda Mariya öz əriylə qalır. Onların böyründə, küncdəki otaq İqorunkudur, o biri başda – Jorjun və Jiqunovun otaqlarıdır. Moris indicə zəng vurmuşdu ki, artıq çıxıblar; bir azdan onlar da gəlib çıxarlar. Yuxarıda

iki otaq boşdur, siz onlardan birinə qalxa bilərsiniz.

– Sağ olun. Amma mən əvvəlcə sizinlə bir neçə detallı aydınlaşdırmaq istəyirəm. Mənə diqqətlə qulaq asın və söz verin ki, indi sizə deyəcəklərimin hamısını edəcəksiniz. Məni demək olar ki, heç bir şansım yoxdur, biz sizinlə hansısa oyun oynamağa, məzhəkə çıxartmağa məcburuq. Bizim təhqiqatımız bu oyundan asılıdır. Söz verirsinizmi ki, dediklərimin hamısını yerinə yetirəcəksiniz?

Madam Polonskaya köks ötürdü.

– Sizi Allah özü mənə göndərib. Deyin, mən neyləməliyəm?

Dronqo öz planını madam Polonskayaya müfəssəl şəkildə izah elədi və imkan daxilində çalışdı ki, bu vaxt bədbəxt qarının əsəblərini yerindən oynadıb, ürəyini qoparmasın. Amma qarıya haqq vermək lazımdır – o, güclü qadın idi və Dronqonun niyyətini anlayıb dərhal bütün şərtlərlə razılaşdı.

Saat yeddiyə yaxın qonaqlar aşağı düşməyə başladılar. Qonaq otağına hamıdan qabaq İqor düşdü – bu, artıq pankə və roker «azarına» tutulmağa imkan tapmış cavanlardan idi. Onun əynində doxsanıncı illərin ortalarının dəbinə və ənənələrinə uyğun olan boz rəngli biryanlı kostyum və mavi köynək, boynunda qalstuk vardı. O, Dronqo ilə salamlayıb onun əlini yüngülcə və yumşaqca sıxdı. Onun ardınca qonşu Lepelyelər içəri girdilər.

Moris Lepelye qabarıq və kobud üz cizgiləri olan orta boylu, möhkəm bədənli, enlikürək bir kişiydi. Onun arvadı Terezasa, əksinə, zərif və miniatür görünüşlü, xurmayı saçlı bir qadındı. Deyəsən, o, özünün son dərəcə gözəl və biçimli qamətini hər vaxtlə bürüzə vermək istəyirdi, bu səbəbdən də olduqca dar paltar geyinmişdi; əynindəki şalvarlı kostyum qadının bədənində kip yapışmışdı. Qısa vurulmuş saçları və bir qədər dik burnunun üstündəki çillər ona dəcəl, şıltaq bir uşaq görkəmi verirdi.

Morisin əl sıxması xalis kəndçivari tərzdə oldu – ağır və möhkəm. Terezasa, sadəcə, göz vurub öz balaca ərini irəli uzatdı.

Mariyayla əri bir yerdə yox, ayrı-ayrılıqda aşağı düşdülər və masaya yaxınlaşıb özlərini təntənəli surətdə təqdim etdilər. Mariya artıq saçlarına dən düşməyə başlayan qırx yaşlı ucaboy bir qadın idi. Onun üz cizgiləri anasınınkindən daha kəskin

görünürdü, boyca da anasından bir qədər hündürdü, bununla belə, hansısa gözəgörünməz cizgilərlə o, hər halda madam Polonskayanı xatırladırdı. Mariyanın tarım qamətli hündürboy əri heç kəsə əl uzatmadan yalnız özünü təqdim etməklə kifayətləndi.

– Nikolay DolSKIY.

Əgər rus ad-soyadını hər necəsə ingiliscəyə çevirib söyləmək mümkündürsə, onda Nikolay məhz belə etmişdi – «a» hərfinin əvəzinə «ə» deməklə, həmçinin «y» və «yumşaq işarə» kimi sırf ruslara aid hərfləri dilində malalamaqla öz adını demək olar ki, ingiliscə söyləmişdi.²

Qonaq otağına axırını düşən Jiqunov oldu. Bu adam sanki bir neçə bilyard şarından düzəldilmiş kimi görünürdü – çəlləkvari sinə, necəsə yumrulaşmış ayaqlar və əllər, ideal kürə formalı naz kəllə, girdə və oynaq gözlər, qalın və ətli dodaqlar.

Madam Polonskaya hamını masaya dəvət etdi və yalnız bundan sonra Jorj de Ruvrua kitabxanadan çıxıb süfrəyə yaxınlaşdı. O, ucaboylu, çalsaç bir qocaydı və öz varlığında sanki köhnə Avropa kübarlığının izlərini yaşadırdı. Onun əl sıxması əsl hersoq de Ruvruaya yaraşan tərzdə möhkəm, lakin sakit idi. Qocanın xoş niyyətli aydın gözləri Dronqonun ilk baxışdan xoşuna gəldi.

Ənənəyə uyğun olaraq, ailə cütlükləri sol tərəfə keçdi – yəni, Tereza və Mariya öz ərləriylə birgə masanın sol tərəfindəki yerləri tutdular. Qrafinya Polonskaya və onun dostu Jorj de Ruvrua, həmçinin İqor, müsyö Lejivr və Jiqunov sağ tərəfdə əyləşdilər. Beləliklə, Dronqo ev sahibəsi və İqorun arasında oturmaqla tən ortaya, Tereza Lepelyeylə üzbəüz düşdü.

Əvvəlcə söhbət Yuqoslaviyada baş verən son hadisələr barəsində getdi.

Ev sahibəsi tərəfindən qabaqcadan xəbərdar edilmiş qonaqlar hamısı ingiliscə danışdı.

Təzəlikcə Xorvatiyadan qayıtmış Nikolay DolSKI (onun kompaniyasının filialı həmin ölkədə yerləşirdi) döyüşən tərəflərin şəhər və kəndləri darmadağın edərək necə viran qoyduğunu, hətta qadın və uşaqlara da rəhm etmədən bir-birini necə qırdığını hiddətlə nəql edirdi.

– Bu necə də dəhşətdir, – deyə Tereza Dronqoya kifayət qədər açıq-saçıq bir nəzər saldı. – Sonra hamısını televizorla göstərirlər. Orda o qədər meyit

var ki!

– Bu çox da dəhşətli deyil, – Dronqo razılaşmadı.
– Qətl aşkar surətdə baş verəndə, hərçənd iyrenc görünə də, amma çox da dəhşətli olmur.

– Hə, – Tereza canlandı; o aşkar fransız ləhcəsində danışdı, – bəs qətl nə zaman dəhşətli olur?

– Müəmmalı olanda, qatilin kimliyi naməlum qalanda.

– Çox maraqlıdır! Mister Lejivr, siz detektiv deyilsiniz ki? Sizin fransız soyadınız var. Mən bu adı hardasa eşitmişəm.

– Mənim əzizim, mister Lejivr çox tanınmış bir detektivdir, – nəhayət ki, madam Polonskayanın xırıltılı səsi eşidildi. – Ötən həftə bütün qəzetlər onun haqqında məqalələr yazıb. O, mister Harrisonun villasında baş vermiş iki qətlə üstünü açıb.

– Biz bunu oxumuşuq, – deyə Moris qaşqabaqlı halda təsdiq elədi. – Yadında deyil, orda, hətta mister Lejivrin portretini də dərc etmişdilər?

– Deməli, bu sizsiniz? – Tereza sevinc və heyrətlə dilləndi. – Necə də maraqlıdır!

– Həqiqətən də, o, sizsiniz? – deyə İqor başını Dronqoya tərəf çevirib soruşdu.

– Hə, mənəm. – Dronqo təmkinlə dedi. – Bu gün mən bura ev sahibəsi madam Polonskayanın dəvətiylə gəlmişəm.

– Güman edirəm ki, bu gün burada qətl gözlənilmir, – deyə Tereza zarafatla dedi, – yoxsa, şübhəli şahidlərin dəstəsinə düşmək o qədər də xoşagələn iş deyil. Hərçənd yəqin ki, bu çox maraqlıdır.

– Yox, elə də maraqlı deyil, – Dronqo razılaşmadı və gözlədi ki, həmin o qaradınməz qulluqçu onun nimçəsinə paşteti nə vaxt qoyub qurtaracaq. Sonra sözüne davam eləyib bir qədər ucadan bildirdi: – Məni bura ondan ötrü dəvət ediblər ki, yoxa çıxmış Serj Polonskinin axtarışıyla məşğul olum.

Çəngəl döşəməyə düşdü və möhkəm səs qopardı. Dolski əyilib çəngəli yerdən qaldırdı.

– Eybi yoxdur, əzizim, – o, arvadına sakitcə pıçıldadı.

Jorjun öz ovcunu qrafinya Polonskayanın əlinin üstünə necə qoyması Dronqonun nəzərindən qaçmadı.

– Siz bundan ötrü gəlmisiniz? – İqor soruşdu;

onun sifəti nəzərəcarpacaq dərəcədə qızarmışdı.

– Təkcə bundan ötrü gəlməmişəm, – Dronqo razılaşmadı, – mən onun qatilini tapınağa çalışacam.

Bu dəfə heç kəsdən səs çıxmada və araya çökmüş sükut kifayət qədər uzun çəkdi.

– Etiraf etməliyəm ki, mister Lejivr, sizin üslubunuz lap kimi istəsən şoka sala bilər.

– Siz niyə belə qərara gəlmisiniz ki, zavallı Serj qətlə yetirilib? Axı, bizim məlumatımıza görə o, hardasa Cənubi Amerika tərəflərdə yoxa çıxıb.

– Bu, blefdir. Cənubi Amerikadan gələn məktub saxta məktub idi. Sadəcə, kimsə onu Serjin adından göndərmişdi. Ekspertiza məktubun saxta olduğunu təsdiq edib.

Dronqo məclisdə iştirak edənlərin hamısına diqqətlə göz qoyurdu. Mariyanın halı pisləşdi. O, ərinin qoluna söykərib xahiş etdi ki, stəkanına su süzsün və dərhal da stəkanı birnəfəsə başına çəkdi.

– Qəfildən burda peyda olmaq və belə şeyi birbaşa bildirmək qəddarlıqdır, – o dedi. – Sizin əlinizdə dəlil-sübut varını?

– Var, – deyə Dronqo qabaqcadan qrafinyadan götürdüyü Serj Polonskiyə məxsus xaçı cibindən çıxartdı. Bax, bu xaç Sergin boynundan çıxarılıb. Serj bu xaçı doğulduğu gündən üstündə gəzdirirdi və heç vaxt da boynundan çıxartmırdı.

Effekt çox güclü oldu.

Tereza qəfildən qışqırdı. Moris Lepelyenin yumruqları sanki öz-özünə düyünləndi. Jorjun rəngi ağappaq ağardı. Heyrət və dəhşətdən donmuş İqorunsa ağzı açıla qalmışdı.

Mariya dözməyib hönkürdü; adına elə gəlirdi ki, qadın indicə huşunu itirəcək. Jiqunov başını buladı. Yalnız Dolski qaşlarını düyünləyib eləcə oturmuşdu.

– Müsyö Lejivr, siz bizə şam yeməyimizi haran ediniz, – deyə o, hiddətlə bildirdi. – Sizə elə gəlmirmi ki, öz məlumatınızı özünüzdə saxlamaq, ya da polisə bildirmək daha yaxşı olardı?

– Yox, elə gəlmir, – Dronqo birbaşa, qətiyyətlə hərəkət etdi; bilirdi ki, onun başqa şansı olmayacaq. – Sabah polis bizə bu xaçın mağazaya hansı şəkildə düşməsinə bildirəcək.

– Pərvərdigara! – deyə Mariya yerindən sıçradı və dərhal da qonaq otağından qaçıb çıxdı; əri nəse mızıldana-mızıldana onun araxasına getdi.

– Siz mənə müsyö Lejivr barəsində heç nə

dəməmişdiniz, – deyə Jorj de Ruvrua ev sahibəsini yüngülcə məzəmmət elədi.

– Elədir, əzizim, mən sizi narahat etmək istəmədim, – madam Polonskaya ona qısaca cavab verib, sonra bərkdən dedi: – Ördəyi gətirin!

– Belə bir məlumatdan sonra adamın iştahı da küsür, – deyə Jiqunov dodaqaltı mızıldandı.

– Siz niyə elə düşünürsünüz ki, xaç öldürülmüş adamın boynundan çıxarılib? – Moris Lepelye soruşdu. – Bəlkə oğlan onu, sadəcə, itirib?

– Lazım deyil, Moris, zəhmət olmasa... – kifayət qədər qorxmuş Tereza ondan nəsə xahiş elədi.

– Dayan görün, – əri hirsləndi, – mən bilmək istəyirəm ki, nəyə görə mister Lejivr onun öldürüldüyünü güman edir? Serj burdan çıxıb gedəndə bərk sərxoş idi. Ola bilər ki, xaçı o, sadəcə olaraq, hardasa itirib.

– Alınmır, – Dronqo razılaşmadı. – Serj xaçı sinəsinin üstündə gəzdirirdi və heç vaxt üstündən çıxartmırdı. Siz zəncirin nə qədər gödək olduğunu və necə özünəməxsus tərzdə bağlandığını görürsünüzmü? Bu bənd öz-özünə açıla bilməz, boynundan sürüşüb düşməsə, ümumiyyətlə, mümkün deyil. Onu kimsə Serj Polonskinin boynundan açıb çıxarıb.

– Dəhşətə bax! – Jiqunov ah çəkdi.

– Siz, həqiqətən, belə hesab edirsiniz? – deyə rəngi ağappaq ağarmış İqor Dronqodan soruşdu.

– Hər halda, mən belə düşünürəm.

– Amma o, bərk sərxoş idi! – Tereza qışqırdı. – Həmin axşam onun maşını pis işləyirdi, Serj də yanacaqoldurma stansiyasının yaxınlığındakı mağazadan daha bir şüşə içki almışdı.

– Tereza! – əri onun üstünə çəmkirdi.

Qulluqçu ördəyi gətirdi və dinməz-söyləməz bir-bir adamlara yaxınlaşdı. Yalnız qrafinyayla Jiqunov razılaşdılar, qalanlar hamısı ördəkdən imtina etdi.

– Siz onun mağazadan daha bir şüşə içki aldığını hardan bilirsiniz, – Dronqo Terezadan soruşdu, – axı, Serj evdən çıxandan sonra daha bura qayıtmamışdı?

– Hardan... mən... bilmirəm... – Tereza karıxmış halda yan-yörəsinə baxdı.

– Doğrudan da, siz bunu hardan bilirsiniz? – deyə Jorj de Ruvrua da ötkəm səslə bərkdən soruşdu.

Terezanın balaca burnu qırışdı və o ağlamağa

başladı. İşi belə görən Moris Lepelye sıçrayıb yerindən qalxdı.

– Mən heç kəsə icazə verimirəm ki, mənim arvadımı istintaqa çəksin.

– Onda bəlkə siz deyəsiniz, Serjin evi tərk edib gedəndən sonrakı hərəkətləri barədə arvadınızın hardan bildiyini bəlkə bizə özünüz danışasınız? – Dronqo təmkinlə dedi.

– Danış Moris, danış onlara, – deyə Tereza ərindən xahiş etdi. – İndi daha gizlətməyə gərək yoxdur.

Moris təzədən yerinə əyləşdi, şərabdən bir qədər içib, deyəsən, özünü sakitləşdirməyə çalışdı və nəhayət, danışmağa başladı:

– Bu cavan oğlan biləndə ki, avtomobili xarab olub, biləndə ki, nasaz maşınla heç yerə gedə bilməyəcək, təzədən geri qayıdıb gəlmişdi. Mən onda evdəydim, Terezanın qışqırığını eşidəndə cəld həyəət düşdüm. Üzr istəyirəm, qrafinya. Gözümlə gördüklərim məni sarsıtdı. Sizin nəvəniz elə bilmişdi ki, mən evdə yoxam və elə birbaşa bağdaca mənə arvadımı zorlamaq fikrinə düşmüşdü.

O, yumruqlarını düyünlədi.

– Sonra nə baş verdi? – Dronqo sakitcə soruşdu.

– Heç nə. Mən qaçıb onu qaldırdım, sifətinə də iki dənə yağlı şillə ilişdirdim. Əlbəttə, mən onu öldürmədim, axı bədbəxtin nə halda olduğunu görürdüm. O, demək olar ki, anlaşıqsız vəziyyətdəydi, heç nə dərk etmirdi. Bərk yağış yağırdı, o, təzədən düz palçıqın içinə yığıldı. Sonra qalxıb əllərini yelləyə-yelləyə söyməyə başladı. Yenə yığıldı. Bu, bir dəhşət idi. Axırda nəhayət ki, yerindən qalxıb birtəhər özünü tarazlaya bildi, səndələyə-səndələyə darvazaya tərəf getdi. Bax belə. Vəssalam.

– Madam Polanskaya, biz bunu sizə deməmişdik, dərdinizi təzələmək istəmirdik, – deyə Tereza cib dəsmalını çıxarıb hıçqırdı.

– Başa düşürəm, – madam Polonskaya ölgün səslə dilləndi. – Deməli, hər necə olsa, o, geri qayıdıbmı?

– Hə, qayıtmışdı. Amma sonra yenə getdi, – Moris ona cavab verdi və ayağa qalxıb tələsik çıxışa tərəf yönəldi: – Bağışlayın, qoy mən Tereza üçün su gətirim.

O, qapıdan çölə çıxdı.

Hamı karıxıb qalmış və sarsıntı içində

susmuşdu.

Sonra əlində stəkan tutmuş Moris Lepelye təzədən otaqda peyda oldu və Tereza onun gətirdiyi stəkanı alıb, suyu birnəfəsə başına çəkdi.

– Sağ ol, – deyə o, ərinin üzünə yüngülcə gülümsədi.

– Nəsə soyuqlaşmağa başlayır, – qrafinya dedi. – Jorj, əzizim, bəlkə siz kabinetdən mənim çiyinliyimi gətirəsiniz?

– Əlbəttə, əziz qrafinya, – deyə bu dəfə Jorj de Ruvrua qonaq otağından çıxmağa tələsdi.

İqor arxaya oturub, stulun söykənəcəyinə yayxandı.

– Bu da sənə Serjin yoxa çıxması. Moris, axı siz onu çoxdan öz arvadınıza qısqanırdınız. Yəqin o, içkili olduğu üçün zarafatla sizin arvadınızı öpmək istəyib, sizsə onu döymüsünüz.

– Qətiyyən belə deyil. Mən ona cəmisi iki şillə vurdum, – deyə Moris razılaşmadı. – Boş şeylər danışmaq lazım deyil. Mən də onun vəziyyətini başa düşürdüm.

– Hə, cəmisi iki şillə, bəs onda niyə Serjin gözünün altı bərk göyərmişdi? – deyə İqor acıqla dilləndi; görünür, Terezaya girişdiyi üçün o da qonşudan öz payını almışdı.

Bu vaxt Jorj de Ruvrua bürüncəyi gətirib gəldi və onu qayğıkeşcəsinə qrafinyanın çiyinə saldı.

– Bəlkə biz biz sobanı yandıraq? Bu lap yaxşı olardı.

– Qoy mən yandırım, bu dəqiqə gedib lazım olan hər şeyi özüm gətirərəm, – deyə Jiqunov yerindən qalxıb otaqdan çıxdı.

– İqor, – deyə Dronqo qəfildən soruşdu, – deyin görüm, Serjin gözünün altındakı qaraltını siz necə görmüşdünüz, bunu hardan bilirdiniz?

Cavan oğlan öz səhvini başa düşdü; dərindən və ağır-ağır köks ötürüb, əlləriylə başını qucaqladı.

– Necə də axmağam! – o, sakitcə dedi.

– Mən öz sualıma sizdən cavab gözləyirəm, – Dronqo ona xatırlatdı.

– Görmüşdüm, – məcburiyyət qarşısında qalmış İqor candərdi dilləndi. – Moris Lepelye onu az qala öldürəcəkdə, bundan sonra...

– Bu, yalandır... – Moris yenə də yerindən sıçrayıb qalxdı.

– Bundan sonra Serj mənim yanıma gəlmişdi, –

deyə İqor sözünü tamamladı.

Bu vaxt sobanı yandırmaq üçün odun və maşa gətirmiş Jiqunov içəri girdi, gətirdiyi şeylərin hamısını səliqəylə yerbəyer edib alışqanı çıxarmaq istəyəndə qrafinya Polonskaya qəfildən İqordan soruşdu:

– Bəs sən niyə bu barədə mənə deməmişdin? Axı, niyə məni çağırmamışdın?

– O elə bir vəziyyətdəydi ki... – İqor köks ötürdü.
– Sizi narahat eləmək istəmədim.

Jiqunov, nəhayət ki, alışqanı yandırıb sobanı qaladı. Soyuq otaq yavaş-yavaş isinməyə başladı və sanki ümumi ab-hava da bir balaca dəyişən kimi oldu.

– Serj sizin otağa qalxmışdı? – Dronqo soruşdu.

– Hə. Mən əvvəlcə ona parkda rast gəlmişdim. O, iki dəfə yerə yığılmışdı.

– Siz də onu öz otağımıza gətirdiniz, eləmi?

– Hə, mən onu öz otağıma gətirdim. Serj düş qəbul etməyə yollandı, amma ora çatmamış yadına nəsə düşdü, təzədən qızıqıb söyməyə başladı, deyirdi ki, hər şeyə görə ona cavab verəcəklər. Mən onu saxlamağa çalışdım, amma nə illah elədinsə, qulaq asmadı, məni kənara itələdi, qapını da arxasınca bərk çırpıb otaqdan çıxdı.

– O, sizə necə demişdi? – Dronqo dəqiqləşdirdi.

– demişdi ki, onlar hamısına görə cavab verəcəklər. Belə deyib getmişdi.

– Deyə bilməzsinizmi ki, hara? – Dronqo bir də soruşdu.

– Mənim yanıma, – qonaq otağına daxil olan Nikolay Dolskinin təmkinli səsi eşidildi. – Mariyanın vəziyyəti tamam pisdir, ona görə də mən onu yuxarıda qoymağa məcbur oldum, – deyə o, madam Polonskayaya qısaca məlumat verdi.

– Siz həmin gecə Serji görmüşdünüz? – madam Polonskaya soruşdu.

– Görmüşdüm. Mariya aşağıda, sizin yanınızda olan vaxt Serj bizim otağa soxulmuşdu. İçəri girib nəsə qışqırdı, bağırdı, hədələdi. Yaman çox içmişdi, əməlli-başlı sərxoş idi, həm də onun səs tonu, ümumiyyətlə, bütün görkəmi nəsə mənim xoşuma gəlmədi. Mən onu bayıra atdım.

– O, sizdən nə xahiş edirdi ki?

– Həmişə olduğu kimi, pul. Əlbəttə, mən ona pul verməkdən imtina etdim, özünü də qapıdan çölə

çıxardım.

– Allaha şükür, – madam Polonskaya bunu rahatlıqla, həm də rus dilində dedi, – Allaha çox şükür!

– Siz bununla nə demək istəyirsiniz? – deyə Dronqo da qrafinyadan rusca soruşdu.

– Mən bilirdim ki, Serj qayıdıb və Dolskinin yanında olub. Mən qorxurdum ki, bu odur. Onu fikirləşirdim – vəsiyyətnaməyə görə. Qulluqçu onların qışqırığını eşitmişdi.

– İndi siz belə düşünürsünüz?

– Axı, özü hamısını danışdı!

– Bu hələ heç nədən xəbər vermir.

Aralarındakı rusca dialoq bununla bitdi və Dronqo başını dikəldirək divarın yanında dayanıb gözləyən Dolskiyə baxdı.

– Siz onu otaqdan qovdunuz, vəssalam?

– Hə, sonra bir qədər sakitləşib aşağı düşdüm, Mariyanın yanına. O, anasının yanında idi.

Elə bu vaxt dəhşətli bir qışqırıq qopdu; bu, sanki cəhənnəm qışqırığıydı. Qışqırıq səsinə hamı yerindən dik atıldı.

– Mətbəxdə nəşə olub, – madam Polonskaya qorxu içində yavaşdan pıçıldadı.

Birinci Moris, Jiqunov və Dronqo ora cumdular, onların ardınca Dolskiy, Jorj və İqor özünü mətbəxə yetirdi. Qadınlar qonaq otağında qaldılar.

Qışqıran bu evdəki ən susqun qulluqçuydu. Masanın üzərində başı demək olar ki, tamamilə yerindən üzülmüş hansısa bir adam uzanmışdı, böyründə də qana bulaşmış balta vardı.

Dronqo yaxına gəldi.

– Kimdir bu adam? – deyə o, içəridəkilərdən soruşdu.

– Deyəsən, sürücüdür, Albertdir, – Moris meyitə diqqətlə baxıb dedi. – Bu bədbəxti kim bu günə qoyub?

– Tez darvazaya qaçın! – deyə Dronqo İqorla Morisə az qala əmr verdi. – Aınma ikiniz bir yerdə olun. Görün gözətçinin vəziyyəti yaxşıdır mı? Tez də geri qayıdın, orda yubanmayın. Sizsə, cənablar, mənə kömək edin.

Onlar Jiqunovla köməkləşib cəsədi bu üzə çevirdilər. Sürücü ölmüşdü; artıq onun nəfəsi gəlmirdi, amma hələ də süzülməkdə olan qandan Dronqo başa düşdü ki, ölümcül zərbəni o, cəmisi bir

neçə dəqiqə qabaq alıb.

– Sakit olun, özünüzü ələ alın, – Dronqo qışqıran qadına dedi, – deyin görüm, sizin aşpaz hardadır?

– Aşpaz anbara düşüb. Mən də onunla aşağı düşmüşdüm, biz desert üçün şərab seçməyə getmişdik.

Tosqun, pota aşpaz tənənfəs halda içəri girdi; Dronqo onun peşəsini elə yumşaq, lət sifətindən təyin eləmişdi.

– Hamınız burdan çıxın, – Dronqo içəridəkilərə dedi. – Cənab Dolski, siz polis çağırın, qalanlar qonaq otağına qayıtsın.

O, ölünün üzərinə əyilib aşpazı yanına çağırdı.

– Siz qalın.

Jorj kırımək bilinəyən qulluqçunu qonaq otağına apardı.

– Deyin görüm, bu zərbə peşəkar adamın zərbəsidir? – deyə Dronqo aşpazla ikilikdə qalan kimi soruşdu,

– Mən onu öldürməmişəm, – ingiliscəni yaxşı başa düşməyən pota aşpazın dili topuq vurmağa başladı.

– Bilirəm. Bilirəm ki, siz öldürməmişiniz. Siz qulluqçuyla bir yerdə aşağıda, anbarda olmusunuz. Mən zərbəni soruşuram, siz zərbəyə fikir verin, – Dronqo əliylə göstərdi, – diqqətlə fikir verin, bu, peşəkar zərbədir.

Aşpaz başa düşdü və gözlərini qıyıb aşağı əyildi. Əvvəl bir gözünü, sonra o biri gözünü açıb dedi:

– Hə, zərbə çox güclü və peşəkar zərbədir. Amma bunu mən etməmişəm, bu mənim işim deyil.

– Sağ olun. Onun üstünü bir şeylə örtün, döşəkağı salın, – Dronqo bunu deyib qonaq otağına qayıtdı.

Evdəkilərin hamısı artıq bura yığışmışdı – qrafinya Polonskaya özü, Jorj de Ruvrua, Nikolay Doski, çığırtını eşidib aşağı düşmüş onun arvadı Mariya, Jiqunov, İqor, ər-arvad Lepelyelər və bir də evin iki qulluqçusu. Hadisənin şahidi olan yaşca böyük qulluqçu hamıya nəyisə sübut edərək özünü möhkəm saxlamaqda davam edirdi. Bərk qorxu keçirən ikinci qulluqçu da dinməzcə yan-yörəsinə göz gəzdirirdi.

– Gözətçinin vəziyyəti yaxşıdır – Moris bildirdi. – Heç kim girməyib, heç kim də çıxmayıb. Biz onu polis gələcəyi barədə xəbərdar elədik.

– Bu, Allahın cəzasıdır, – qrafinya Polonskaya zarıdı. – Mən bilirəm, mənə qarabasma olmuşdu.

İçəri səs-küylüdü, baş verən hadisədən bərk həyəcanlanmış halda hamı eyni vaxtda danışırdı. Dronqo sobanın yanına çəkildi və burdakı stullardan birində oturub fikrə getdi.

Beləliklə, qətl törədilmişdi. Daha bir qətl. Qatil – bu otaqda olanlardan biridir. Buna şübhə yoxdur. Bayaqdan bəri qonaq otağından bayıra çıxan dörd nəfər olmuşdu – Nikolay Dolski, Jorj de Ruvrua, Jiqunov və bir də Moris Lepelye. Dolski bayırda hamıdan çox ləngimişdi. Şam yeməyi vaxtı, masa arxasında eşitdiyi hansısa məlumat qatili elə sarsıdıb ki, o dərhal hərəkətə keçib. Amma niyə sürücü? O, nəyi bilə bilirdi? Nəsə maşınla bağlıdır. Ya da sürücü qatilin ortağı olub, onunla əlbir imiş.

İstənilən halda, aydındır ki, bu Albert hansısa informasiyaya malik idi. Stop. Niyə yalnız informasiyaya? Hər şeydən göründüyü kimi, qonaq otağındakı bu cənabların hamısı kifayət qədər varlı-hallı adamlardır. Serjin xaçı qəşəng və zərif əl işi olsa da, elə də bahalı deyil, qiyməti beş yüz, uzağı yeddi yüz dollar olar; bundan çox olmaz. Burdakılar üçün bu çox cüzi məbləğdir; belə bir məbləğdən ötrü onların heç biri adam öldürməyə risk etməzdi. Deməli, qatilin ortağının olması da mümkündür, bu da ola bilər. Elə bir ortağ ki, beş yüz dollar onunçün böyük puldur. Oxşayır ki, bu gün Albertin bəxti gətirməyib, heç gətirməyib. Bundan başqa, nəzərə almaq lazımdır ki, həmin gecə Serj öz maşınıyla çox uzağa gedə bilməmişdi. Əgər fərz etsək ki, «Şevrole» qəsdən sıradan çıxarılıb – onda burada peşəkar sürücünün köməyi lazım gəlir. Cəld düşün, fikrini bir yerə cəmlə, yarım saatdan sonra burada artıq polislər olacaqlar, onda vəssalın. Kim bilir, burada bəlkə hələ bir ay da qalmalı olacaqdı; onu saxlaya bilərdilər. Hətta «İnterpolun ən yaxşı casusu» çələngi də xilas etməz.

Otaqdakılar aşağı-yuxarı gəzişə-gəzişə, bir-birinin sözünü kəsə-kəsə bərkədən mübahisə edir, qışqırırdılar, o isə susur və fikrini cəmləməkdə davam edirdi.

Jiqunovu odun gətirmək üçün göndərdilər.

Jorj de Ruvruanı çiyinliyin dalınca yolladılar.

Dolskinin otağı tərk etməsisə özünü yaxşı hiss etməyən arvadını yuxarı aparması səbəbəbindən

olmuşdu.

Bir sözlə, onların hamısının çölə çıxmaq üçün bəhanəsi, özü də şübhə doğurmayan əsaslı bəhanələri vardı.

Təkcə Moris Lepelye arvadı üçün su gətirməyə öz təşəbbüsüylə getmişdi. Tereza, deyəsən, heç bunu ondan xahiş etməmişdi. Dronqo Morisin onun əlini necə sıxdığını yadına saldı – güclü, möhkəm. Beləsi baltanın bir zərbəsiylə başı bədəndən qoparıb ata bilərdi. Həmin gecə Serjin onun arvadına girişməsi «qarşılıqlı» razılaşma əsasında da ola bilərdi. Terezadan bu, gözləniləndir; oxşayır ki, ondan belə iş çıxar. Onları bir yerdə tutan Morissə Sergi öldürmək istəyir, amma Serj öz evinə qaçır.

Sonra Moris geri qayıdır, Serji tapır və öldürür. Ağlabatandır. Tamamilə ağlabatandır. Amma sürücünün bura nə dəxli? Belə olan halda, ikinci qurbanlıq onun öz arvadı Tereza olmalıydı.

Pərvərdigara, bu qarı onu necə iyrənc bir işə, cəncəl bir oyuna salmışdı! O axı hələ dünən hiss eləmişdi ki, hər şey pis qurtaracaq. İndisə hər şey, doğrudan da, pisdir, çox pisdir. Hələ ortada bir meyit də var. Qatilsə burdadır, burada, lap yaxınlıqdadır və ona baxıb altından-altından qımışır, rişxəndlə gülür.

– Polis tezliklə gələcək, – Jorj de Ruvrua deyir.

– Heç nəyə toxunmaq olmaz, – bu, qorxmuş İqorun səsidir.

– Dəhşətə bax! – qulluqçulardan hansısa mızıldanır.

– Ümumiyyətlə, heç nə danışmaq lazım deyildi, – deyəsən, bunu da Moris öz arvadına deyir.

– Pərvərdigara, bizim evimizdə... – Mariya dua eləyir.

Bütün bu çığırtilar, qışqırıqlar, iniltilər, zarımlar, onun, əlbəttə ki, fikrini yayındırır. O, cəld kağızqələm çıxartdı.

Vərəqin üzərində 1 rəqəmini yazdı.

Kim mətbəxə gedə və qətl baş verən anda orda peyda ola bilərdi? Bu sualın qarşısında o, dörd nəfərin soyadını qeyd elədi.

Sonra vərəqin üstündə 2 rəqəmini yazdı.

Zərbəni kim endirə bilərdi?

Bir qədər fikirləşəndən sonra bu sualın qarşısında üç nəfərin soyadını qeyd elədi.

Sonra fikirləşib daha bir neçə sual yazdı.

Avtomobil barədə sürücülə kim danışa bilərdi?

Dörd soyad.

Serj Polonskiyə kim pul verə bilərdi? İki soyad.

Serjin xəttini dəyişməklə saxta məktub düzəldib qrafinyaya kim göndərə bilərdi? Beş soyad.

Serj Polonskinin ölümündə kim maraqlı ola bilərdi? Üç soyad.

Sonra bir qədar də fikirləşib vərəqə əlavə etdi: həmin axşam Serj Polonskiyə kim görüşməyib? Və sualın qarşısında yenə iki soyad yazdı.

Nəhayət, vərəqdə daha bir sual, qarşısında da bu dəfə cəmisi bir soyad yazdı.

Sonra qələmi cibinə qoydu.

O, artıq nə istədiyini təxmini bilirdi. Onun hərəkətlərinə göz qoyan qatil də qəfildən başa düşdü ki, Dronqo bilir.

Və canını dişinə tutub bütün iradəsiylə gülümsəməyə çalışdı. Oyun axıradək gədirdi. Oyundan çıxmaq gec idi. On dəqiqədən sonra polis gəldi.

– Siz bilirsinizmi ki, Serjin maşını xarab olacaq?

– Dronqo ev sahibinə yaxınlaşıb astadan soruşdu:

– Siz niyə soruşursunuz? – madam Polonskaya da öz növbəsində suala cavab verib, qaşqabaqla soruşdu:

– Mən sizə sual verdim, – Dronqo təmkinlə xatırlatdı.

– Bilirdim, – deyə qadın üzünü yana çevirdi, – mən onun getməyini istəmirəm.

– Bəs bu işi kimə tapşırmışdınız?

Qrafinya sakitcə ad çəkdi, Dronqo da başını tərpətdi.

Polis müfəttişləri bütün evi səliqəylə nəzərdən keçirdilər, meyiti müayinə etdilər, evdə olanların hamısını bir-bir dindirdilər. Onların ilkin versiyasına görə qatil evə parkdan daxil olan kənar qarətçilərdən biridir. Polis briqadasına rəhbərlik edən uzundraz, tündməzac, qaraqabaq Buye hər bir şahidi uzunuzadı istintiqa çəkdi, onların sözlərində ziddiyyət tapmağa çalışdı.

Dronqo kənarında əyləşmişdi və ətrafındakı hərcmərcliyə fikir vermirdi. O, demək olar ki, özü üçün hər şeyi aydınlaşdırmışdı.

Buye onun sənədlərinə kifayət qədər çox baxdı; müsyö Lejivrin ingilis dilini bilməməsi onu bərk təəccübləndirmişdi. Dronqo İnterpolu, yaxud Monpelyeyə – komissar Dyubuaya zəng vurmaq

təklifinin müqabilində yalnız pis-pis gülümsünüb özünün at dişlərinə bənzəyən heyvərə dişlərini ağartdı. Dronqo polisin bütün suallarına təmkinlə, vicdanla və yerliyataqlı cavab verdi, axırda, nəhayət ki, madam Polonskaya Dronqonun fotosu dərc olunan qəzeti gətirib göstərməli oldu və yalnız bundan sonra cənab Buvye ondan əl çəkdi.

– Bu adam məşhur detektivdir, – madam Polonskaya qəzeti bədxahcasına polis müfəttişinə uzatdı, – o, qatili sizin köməyiniz olmadan da tapa bilər.

– Çox gözəl, madam, onda bəlkə o, mənə sürücünü kimin öldürdüyünü də desin?

– Cənab Buvye, siz doğru istiqamətdə axtarırsınız, – Dronqo başını tərpətdi. – Bu iş, yəqin ki, yalnız kənar adamın işi ola bilərdi. Evdəki bütün kişilər qətl baş verərkən bu otaqdaydılar; gözətçi xeyli qocadır, aşpazsa həmin vaxt anbara düşmüşdü, özü də tək düşməmişdi, yanında adam olmuşdu. Ona görə də siz şübhələndiyiniz həmin o naməlum adamı axtarıb tapın!..

– Mən də elə eləyirəm, – cənab Buvye qaşqabaqla bildirdi, – amma istənilən halda, xahiş edirəm ki, siz sabah daha bir dəfə də şəhər komissarlığına baş çəkəsiniz.

– Aydınadır.

Səhərə yaxın polislər ilkin müayinəni başa çatdırıb getdilər, təbii ki, meyiti də özləriylə apardılar. Onların ardınca Lepelyelər də öz evlərinə getdilər. Tereza özünü çox pis hiss etirdi. Az sonra Mariya və Nikolay Dolski də öz otaqlarına qalxdılar. Amma arvadını yatağa uzadıandan sonra Nikolay Dolski təzədən aşağı düşdü. Beləcə, mənə arxasında indi onlar altı nəfər oturmuşdular: qrafinya Polonskaya, Jorj de Ruvrua, Nikolay Dolski, cənab Lejivr Jiqunov və İqor.

– Yaxşı, hər necə olsa da, deyin görək siz hansı qənaətə gəldiniz? – deyə Jorj de Ruvrua qəfildən dillənib gərgin sükutu pozdu. – Bu, həqiqətən də kənar adamın işiydi?

– Əlbəttə ki, yox, – Dronqo sakitcə cavab verdi, – mən bunu yalnız polis üçün deyirdim.

– Bəs bizimçün nə deyə bilərsiniz? – deyə Nikolay Dolski öz qırmızı gözlərini Dronqonun üzünə zillədi.

– Çox şey. Hətta qatilin adını da çəkə bilərəm.

– Eləsə siz niyə susursunuz? – madam Polonskaya kəskin tərzdə soruşdu.

– Mən bunu yalnız bir halda deyə bilərəm: siz mənə söz verməlisiniz ki, mənim dediklərim burada qalacaq, bu otaqdan çölə çıxmayacaq.

– Əlbəttə, – qrafinya hamının əvəzində cavab verdi, – hesab edin ki, bu adamlar hamısı söz verirlər.

Dronqo fincanı ehmalca masanın üstünə qoydu.

– Lap əvvəldən məlum idi ki, yoxa çıxmış Serj, onun tapılmış xaçı və bu saxta məktub bir-birinə uyğun gəlmir. Xaçı yalnız qarətçi oğurlaya bilərdi; amma sizin ölçülərinizlə götürsək, kifayət qədər az məbləğə tamah göstərən bir qarətçi. O ki qaldı saxta məktuba, bunu qrafinyanı sakitləşdirmək xatirinə yalnız qayğıkeş dost yollaya bilərdi.

– Maraqlı müşahidədir, – deyə Jorj de Ruvrua soyuq tərzdə bildirdi. – Və siz axırda hansı nəticəyə gəldiniz?

– Hər şeydən qabaq sizə bildirim ki, mən təsadüfi qatillərin mövcudluğuna inanmıram. Bu cür olmur. Deməli, dünən kimsə bu informasiyanı öyrənmişdi və bu, Albert üçün ölümcül zərbə oldu. Onda mənə öyrənmək qalırdı ki, bu nə informasiyadır, hansı məlumatdır? Amma mənim vaxtım az idi. Mən faktları təhlil etməyə, araşdırmağa başladım. Belə hallarda peşəkarın məntiq qaydası tətbiq olunur. Sualı düzgün tərtib etmək, artıq məsələni həll etməyin yarısıdır. Mətbəxdə gözəçarpmadan kim peyda ola bilərdi? Yalnız dörd nəfər: cənab de Ruvrua – qrafinya üçün bürüncək gətirməyə gedərkən; cənab Dolski – xanımının yanından aşağı düşərkən, cənab Jiqunov – soba üçün maşa gətirərkən və bir də öz arvadına su gətirmək üçün gedən cənab Lepelye. Bəs sürücüyə belə güclü zərbəni kim endirə bilərdi? Burada cənab de Ruvruanı istisna etmək lazım gəlir, bu məqsəd üçün o çox ixtiyar yaşdadır, üzr istəyirəm, müsyö.

– Yaşım heç vaxt mənimçün belə bir etibarlı alibi olmağa xidmət göstərməmişdi, – Jorj de Ruvrua soyuq tərzdə bildirdi.

– Sonra mən xatırladım ki, Serj pul istəmişdi. Adətən, kim ona pul verə bilərdi? Yalnız iki nəfər: cənab Dolski və cənab Jiqunov. Nəhayət, Serjin xəttiylə yazılmış saxta məktubu qrafinyaya kim göndərə bilərdi? Yalnız həmin uğursuz gecə Serjin

geri qayıtdığını bilməyən adam. Lepelyelər ailəsi bunu bilirdi. Bütün olanları öz arvadına danışan cənab Dolski də, şübhəsiz ki, Sergin qayıtdığını bilirdi. İqor öz qohumunu görmüşdü. Cənab Jiqunovsa, sadəcə, bilirdi ki, Serj heç yerə gedən deyil; qrafinyanın tapşırığıyla maşını bir qədər «nasaz» vəziyyətə salmağı Albertdən məhz elə cənab Jiqunov xahiş etmişdi. Məktubu göndərə biləcək yalnız bir adam qalırdı – bu, həmin gecə Serjin geri qayıtdığından xəbəri olmayan cənab Jorj de Ruvrua idi.

Hamı dönüb müsyö Jorj de Ruvruaya baxdı.

Qocanın rəngi gözəçarpacaq dərəcədə ağardı.

– Mən bunu qrafinyanın xatirinə etmişdim, onu sakitləşdirməyi fikirləşmişdim, – deyə o, günahkarcasına pıçıldadı.

– Sağ olun, mənim əziz dostum, – qarfinya öz ixtiyar yaşlı dostunun əlini sıxdı. – Mən sizi başa düşürəm.

– Amma siz, Serj Polonskini kim öldürdüyünü demədiniz, – Dolski saymazya bir ədəylə bildirdi.

– Məncə, mən hamısını dedim. Sizin xanımınızın qardaşı oğluyla həmin gün yalnız iki nəfər görüşməmişdi – cənab de Ruvrua və cənab Jiqunov. Mən özümə sual verdim: Albert axı niyə belə tələsik şəkildə öldürüldü? Deməli, qatil Albertə həyatı bahasına başa gələn nəsə bir şey öyrənmişdi. Onda mən özümə sonuncu sualı verdim – həmin gecə Serjin evə qayıtması və sonradan tapılmış xaç kiminçün yenilik olmuşdu ki, əvvəl bundan xəbəri yox idi? Axı, kişilərdən Moris Lepelye də, cənab Dolski də, İqor da Serjin geri qayıtmasını bilirdilər. Və bu suala cavab tapdım. Bu, siz idiniz, cənab Jiqunov.

Masa arxasında əyləşən bütün iştirakçıların gözdiklikləri Jiqunov sakitcə öz çayını içməyə davam edirdi.

– Hə, nolsun ki? – nəhayət o, başını qaldırıb soruşdu; aınma hər halda onun boynu qızarmışdı.

– Həmin axşam siz madam Polonskayanın tapşırığıyla Albertə belə bir göstəriş vermişdiniz: elə et ki, «Şevrole» çox da uzağa gedə bilməsin, yolda xarab olsun. Albert hər şeyi lazımı qaydasında elədi. Amma Serj geri qayıtdı. O, əvvəlcə qonşu Lepelyelərin bağına baş çəkdi, – hər necə olsa da, görünür, özünü cavan göstərən Terezayla aralarında

sevgiməhəbbət macərəsi yox deyildi, – sonra da evə gəldi. Onda siz Albertə göstəriş verdiniz ki, «Şevrole»ni gətirib qaraja salsın. Maşının ardınca gedən sürücü geri qayıdıb sizə məruzə elədi ki, cavan sahib taksiylə şəhərə gedib. Albertin yalan dediyini siz yalnız bu gecə bildiniz. Yalnız bu gecə siz öyrəndiniz ki, Serj evə qayıdıbmış. Nəhayət, onun evə qayıtmağından yalnız sizin xəbəriniz yox idi. Məhz buna görə də siz soba üçün ınaşa gətirmək bəhanəsiylə mətbəxə getdiniz. Orda Albertdən izahat tələb etdiniz ki, Serjin boynundakı xaç mağazada necə peyda ola bilərdi və nəyə görə o gecə Albert sizi aldadıb? Siz artıq başa düşmüşdünüz ki, Albert Serji qətlə yetirəndən sonra oğlanın xaçını boynundan çıxarıb. Albertdən ötrü bu böyük pul idi. Albert bilmirdi ki, Serji daha bir neçə adam görüb. Sizsə işin məğzini yalnız bu gecə anladınız və yəqin belə qərara gəldiniz ki, təcili məhkəmə adı məhkəmədən daha etibarlıdır. Hamısı doğrudurmu?

– O bizim oğlanımızı öldürübmüş, özü də bunu boynuna almaq istəmirdi, – Jiqunov xırıltılı səslə bildirdi. – Düzü, mən onu öldürməyi fikirləşməmişdim, sadəcə, qəfilən qan beynimə vurdu. Yazıq Serj, mən onu hələ uşaq vaxtı qucağımda gəzdirirdim.

– Bədbəxtliyə bax, – Dolski ciddi tərzdə dedi. – Siz nə etdiyinizi dərk edirsinizmi? İndi biz polisə bunu necə izah edək?

– Cənablar, unutmayın ki, mən sizin adınızdan söz vermişəm, – deyə madam Polonskaya vədini xatırlatdı.

– Amma nə illah eləsəm də, o mənə Serji harda basdırdığını demədi, – Jiqunov mızıldandı.

– Hardasa parkda, qarajın hündəvərində basdırmış olacaq, – Dronqo dedi. – Fəhlə tutarsınız, qoy qaraja yaxın yerləri qazıb yoxlasınlar.

– Siz qəribə adamsınız, mister Lejivr, – Jorj de Ruvrua bir qədər fikirli halda dedi. – Sizin burada peyda olmanız bizdə xeyli xatirələr oyatdı və iki ciddi cinayət baş verdi. Yəqin sizin həyatınız asan həyat deyil.

– Elədir ki, var, – Dronqo ciddi şəkildə təsdiq elədi. – Mənim həyatımın asan həyat olduğunu heç kəs demədi.

O, yerindən qalxdı.

– Yerdə qalanları mənsiz də həll edə bilərsiniz,

cənablar.

– Allah sizə yar olsun, – qrafinya dedi, – hərçənd, siz ona çox da inanmırsınız.

– İnsanın qurduğu məhkəmə Tanrının məhkəməsindən daha güclü çıxdı, – Dronqo xatırlatdı.

– Yox, – madam Polonskaya etiraz etdi, – sadəcə, Tanrı bizim dostumuzun əliylə hərəkət etdi. O, qatil deyil, ədalətli qisasçdır.

Qrafinya gözlərini yumdu.

– Mənim Serjim, – deyə o sakitcə pıçıldadı.

Dolski ayağa qalxıb pəncərəyə yaxınlaşdı.

– Deyəsən, taksi gəlib. Taksini kim çağırıb ki?

– Mən çağırmışam, – Dronqo qrafinyaya yaxınlaşdı. – Sağlaqla qalın, madam Polonskaya.

– Sizə minnətdaram, müsyö Lejivr. Bəlkə sizi narahat etdiyimə görə mən sizə nə qədərsə borcluyam? Soruşduğuma görə, üzr istəyirəm.

– Beş ildən sonra, – deyə Dronqo kədərli-kədərli gülümsündü, – beş ildən sonra məni yenə şam yeməyinə dəvət edərsiniz.

Jorj de Ruvrua Dronqoyla başını tərpətməklə xudahafizləşdi; o artıq qrafinyanın arxa tərəfində dayanmışdı.

İqor onun əlini bərk-bərk sıxdı.

Jiqunovsa üzünü yana tutub dayanmışdı.

«Mən daha burda artığam», – Dronqo fikirləşdi.

O, evdən çıxdı, taksiyə əyləşdi. Maşın yerindən tərpənəndə bir daha geriyyə dönüb baxdı. Ev ona nəşə boz və solğun göründü, sanki rəngi yuyulub getmişdi. Və bütün bunlar gerçəkliyyə dərli olmayan hansısa qeyri-reallıq barədə ümumi təəssürat yaradır, baş verənlərin keçiciliyi, ötəriliyi hissiyyatını aşılırdı.

O, oturacaqda yerini rahatlayıb kürəyini arxaya söykədi. Ehtiyatda hələ iki günü vardı. İlahi, elə et ki, qarşıdakı günlər sakit keçsin.

III EPİZOD

BANKİRİN ÖLÜMÜ

BİRİNCİ FƏSİL

Ofisdə hər şey bu cür müasir müəssisələrə uyğun tərzdə son dərəcə möhtəşəm və təmtəraqlıydı. Kondisionerlər səssiz işləyirdi, bütün dəhlizlər uzununu salınmış yumşaq xalçalar ora-bura qaçısan klerklərin tələsik addımlarının səsinə canına çəkib udurdu. Yalnız hərdən-hərdən liftlə mərtəbəyə qalxanların gəlişindən xəbər verən signal zənginin melodik cingiltisi səslənir və açılıb-örtülən kabinə qapılarının tanış səsi eşidilirdi. Burada yüksək hörmət ruhu və dəmir nizam-intizam hökm sürürdü.

Qəbul otağında iki nəfər oturmuşdu. Qapının girəcəyindəki stulda əyləşmiş cavan mühafizəçi Roman Nazarov bütün iradəsini səfərbər eləyib, özünə gümrah görkəm versə də, oğlanın darıxdığı açıq-aşkar görünürdü. Qəbul otağında müştəri olmayanda hərdən o, nəzərə çarpmadan yüngülcə mürgüləyib bir neçə dəqiqəliyə də olsa, gözünün acısını alırdı, amma bu vaxt qəfildən yuxulamaması üçün çalışırdı ki, gözlərini bərk yummasın.

Qapıdan sol tərəfdəki iri masanın arxasında, kompüterlərin və telefonların əhatəsində təxminən otuz yaşlarında cavan bir qadın əyləşmişdi; qadının geniş, hündür və düz formalı alnı, çox ciddi, az qala qədim romalılara məxsus düz, sivri burnu, nazik dodaqları, arxaya daranıb yığılmış açıq rəngli saçları, qəşəng və upuzun barmaqları vardı. Roman onu artıq ikinci il idi ki, görürdü. Birinci ay gözəl qadın ona yaxşı təsir göstərir, oğlanı sanki qıvrıq saxlayırdı, – amma bir ildən sonra hətta o da darıxmaqdan xilas edə bilməz. Düzdür, mühafizəçilərdən bir neçəsi qızın nazını çəkməyə cəhd göstərmişdi, amma hamısı da eyni qaydada nəzakətli, qəti rədd cavabı almışdı. Əgər nəzərə alsaq ki, bu katib xanımla danışmağa, ümumiyyətlə, icazə yoxdur, onda qapı ağzında bu cür növbətçiliyə məhkumluq, sadəcə üzücü, cansıxıcı və heç kəsə gərək olmayan lüzumsuz bir işə çevrilirdi. Bankda hökm sürən mövcud təlimata əsasən, Roman Nazarovun otağı tərk etmək, heç yerə çıxmaq hüququ yox idi. Əgər qəfil zərurət oğlanı öz postunu hətta on saniyəliyə tərk etməyə məcbur edərdisə, bu

halda Nazarov, aşağıda növbə çəkən mühafizəçilərdən hansınisa onu əvəz etmək üçün çağırmağa borclu idi. Nazarovun fikrincə, əslində, bütün bu fokuslar heç kəsə lazım deyildi, çünki aşağıda hər bir müştərini çox ciddi şəkildə yoxlayırdılar və heç kəs özüylə banka nə silah, nə partlayıcı maddə, nə də kənar bir əşya keçirə bilməzdi. Üstəlik də, aşağıda, vestibüldəki liftin yanında növbə çəkən ayıq-sayıq mühafizəçilərin böyründən nəzərəcarpmadan ötüb keçmək qətiyyənlə mümkün deyildi. Lakin Roman Nazarov heç də təlimatları müzakirə etməyə, üstəlik də onları pozmağa hazırlaşmırdı. Ən başlıcası, işə görə burada çox yaxşı zəhmət haqqı verirdilər.

Qəbul otağındakı selektorun hökmlü zəngi həmişəki kimi bərkədən səsləndi və demək olar ki, dərhal da bank prezidentinin ötkəm səsi eşidildi; Arkadi Borisoviç öz katibiylə məhz bu tərzdə ünsiyyət yaratmağa üstünlük verirdi:

– Kira, bu gün mənim yanıma daha kim gələcək?

Qadın üz-gözünü azacıq turşutdu; əlbəttə ki, qəbul otağında gözləmədiyi halda səslənən bu cür qəfil zənglər və ucadan söylənən amiranə sözlər çox da ürəyincə deyildi.

– Arkadi Borisoviç, daha iki müştəri var, – deyə o, sakit tərzdə məruzə elədi.

– Kim? – Görünür, bank prezidenti çox da qonaqxoşlayan deyildi.

– «Nezavisimaya»dan [3](#) jurnalist Qoryunova. Siz ona bu günə vaxt təyin etmişiniz. Bir də başqa bir qadın – Marina Levina. Siz ona da vaxtı bu günə təyin etmişiniz.

– Birinciyə on dəqiqə vaxt verərsiniz, – deyə Arkadi Borisoviç xırıltılı səslə bildirdi və bununla da səs kəsildi.

Kira bir qədər düşünüb, sonra özü danışıq kanalı üzrə cihazın düyməsini basdı. Yarın dəqiqədən sonra selektorda, nəhayət ki, Arkadi Borisoviçin səsi eşidildi:

– Sənə daha nə lazımdır? – o, bir qədər narazılıqla soruşdu.

– Arkadi Borisoviç, siz Levinaya nə qədər vaxt ayırdığınızı demədiniz.

– Demədim... hə, bu söhbətin gedişatından asılı olacaq. Düşünürəm ki, ona vaxt məhdudluğu qoymaq lazım deyil.

– Oldu, Arkadi Borisoviç, – Kira çox sakitcə razılaşdı.

O, qarşısına bir neçə vərəq kağız düzüb üzgözünü turşutdu və fikrini cəmləməyə çalışdı. Növbəti beş dəqiqə ərzində qəbul otağında tam sakitlik hökm sürdü. Sonra masanın üzərindəki telefon zəng çaldı. Kira daxili telefonun dəstəyini qaldırdı.

– Cənab Vorobyovun qəbuluna xanım jurnalist Qoryunova gəlib, – aşağıdan ona məruzə etdilər.

– Arkadi Borisoviç onu gözləyir, – Kira təsdiqlədi, – qoy yuxarı qalxsın.

Roman silkinib dikəldi, yerində qurcalanmağa başladı; indi heç olmasa, nəsə bir canlanma olacaqdı.

Bir dəqiqədən sonra dəhlizin uzaq küncündə qonağın gəlişi barədə xəbər verən liftin melodik signalı eşidildi.

Qəbul otağına saçlarını oğlan kimi qısa vurdurmuş təxminən qırx yaşlı, orta boylu bir qadın daxil oldu. O sanki enerji laxtası, qəfilcən qapalı bir yerə düşmüş ildırım parçasıydı.

– Vorobyovun kabineti burdadır? Nə yaxşı! Onun yanına nə vaxt keçmək olar? Birbaşa indi? Əla. Nə yaxşı oldu! Burada hər şey necə də maraqlıdır!

Kira onun hərəkətlərinə təbəssümlə göz qoyurdu.

– Zəhmət olmasa, çantanızı verin, – deyə Roman əlini irəli uzatdı; o, dərhal öz tələbkar mühafizəçi roluna girmişdi.

– Məni aşağıda yoxlayıblar, – Qoryunova eynəyini düzəldərək bir qədər hiddətlə bildirdi; amma mühafizəçinin hələ də əlini irəliyə uzatmış halda durub gözlədiyini görəndə, çantasını narazılıqla masanın üstünə qoydu. Roman Nazavrov çantanı tələsik yoxladı. Qeyri-adi bir şey yox idi – maqnitofon, mikrofon, kasset, dəsmal, kosmetika. Vəssalam.

O, çantanı təzədən jurnalist xanıma qaytarıdı.

– Sizin on dəqiqə vaxtınız var, – deyə Kira mehribancasına gülümsünüb bildirdi, – mənim arxamca gəlin.

Qadınlar ikisi də kabinetə keçdilər. Amma Kira kabinetdə çox ləngimədi, qonağı içəri ötürən kimi, özü demək olar ki, elə həmin dəqiqə çölə çıxdı və dərhal da öz masasının arxasına keçib daxili telefonun dəstəyini qaldırdı; bufetin telefon

nömrəsini yığdı.

– Arkadi Borisoviç üçün iki fincan qəhvə, – o, kimdənsə xahiş elədi, – onun qonağı var.

Roman Nazarov yenə öz stulunda əyləşdi. Əlbəttə, jurnalist xanımı yoxlamamaq da olardı. Amma o darıxırdı, bu işsə bir az əyləndiriciydi. Sonra ağ xalatlı bir qız qəbul otağına üstünə salfet örtülmüş sini gətirdi, sinini ehtiyatla masanın üstünə qoydu və Kiraya baxıb gülümsündü. Kira da qıza təbəssümlə cavab verib başını tərپətməklə minnətdarlığını bildirdi, sonra yerindən qalxıb sinini əlinə götürdü və qapıya tərəf yönəldi. Roman cəld yerindən sıçrayıb kabinetin qapısını açdı.

Kira təzəcə içəri girmişdi ki, açıq rəngli saçları olan ucaboy bir qadın inamlı addımlarla qəbul otağına daxil oldu. Qadın öz mavi gözlərini ciddi və sınaycı nəzərlərlə Romanın üzünə zillədi; Nazarov gözlənilməzlikdən az qala stuldan yıxılacaqdı. Bu bir başqası yox, Svetlana Viktorovna özüydü. Hə, məhz Svetlana Babiç – bank prezidentinin arvadı. Roman bir göz qırpımındaca dərhal yerindən sıçrayıb ayağa qalxdı: ağanın xanımını – xüsusən də, Arkadi Borisoviç kimi bir ağanın Svetlana Babiç kimi bir xanımını – tanımaq xidməti personalın borcuydu.

– Mən sizin necə gəldiyinizi eşitmədim, – Roman çaşqın halda mızıldandı.

– Mən o biri liftlə qalxdım, prezident liftindən istifadə etdim, – deyə qadın başdansıvdu cavab verdi.

Dəhlizin o biri başında yalnız bank prezidentinin istifadəsi üçün nəzərdə tutulmuş lift vardı; Arkadi Borisoviçdən başqa əks tərəfdəki həmin liftə minməyə heç kəs ürək eləmirədi. Aydınır ki, bu məsələdə Arkadi Borisoviçin xanımı istisna idi. Ümumiyyətlə, çoxları belə danışırdı ki, guya bankın əsas kapitalı məhz Svetlana Babiçə, daha doğrusu, onun atasına – vaxtilə Avropada qalmış sovet əmlakının satışından ağlagəlməz dərəcədə böyük sərvət ələ keçirməyi bacarmış general Viktor Babiçə məxsusdur; Svetlana Viktorovnanın atası Almaniyadakı Qərb qoşunları qrupu komandanının müaviniydi.

– Bu sizsiniz, – kabinetdən çıxan Kira qadını görəndə sakitcə dilləndi: Deyəsən, Svetlana Babiçin gözlənilməz gəlişinə o, çox da təəccüblənmişdi.

– Onun yanında qonağı var? – Svetlana Babiç

soruşdu.

– Jurnalist xanımdır, üç dəqiqədən sonra çıxır, – deyə Kira ona cavab verdi.

– Mənim gəldiyimi ona məruzə edin, – Svetlana Viktorovnanın səsindən onun tələsdiyi hiss olunurdu.

Kira başını tərpətib təzədən kabinetə keçdi; kabinetdənsə artıq ikilikdə çıxdılar – jurnalist xanımla bir yerdə.

– Mən elə səriştəsizəm ki, – deyə Tatyana Qoryunova pərt halda təəssüflə köks ötürdü. – Siz allah, məni bağışlayın ki, belə alındı, – deyə o, çantasını bağlamağa çalışdı.

Svetlana Babiç ona təəccüblə göz qoyurdu.

– Buyurun, Svetlana Viktorovna, – deyə Kira kabinetin qapısını açaraq dedi. Svetlana Babiç başını dik tutub daha heç kəsə baxmadan kabinetə daxil oldu; Kira onun arxasınca qapını yumşaqca bağladı.

– Xudahafiz, – deyə Tanya Qoryunova çıxışa tərəf yönəldi, – bir daha üzr istəyirəm.

– Narahat olmayın, hər şey qaydasındadır, – deyə Kira qadını sakitləşdirməyə çalışdı, – xudahafiz.

– Nolub ki? – jurnalist xanım qəbul otağından çıxar-çıxmaz Roman əlüstü soruşdu.

– Heç nə olmayıb, – deyə Kira əlini yellədi, – xüsusi bir şey yoxdur, sadəcə, mikrofonu yığışdıranda onun əli fincana toxundu, qəhvə masanın üstünə dağıldı, bir az da öz kreslosuna töküldü. Mən artıq silmişəm.

– Nəsə bir az qəribə qadındır, – deyə Nazarov köks ötürüb öz yerində oturdu.

Bu vaxt yenə daxili telefon zəng çaldı.

– Eşidirəm, – Kira dəstəyi qaldırıb dedi.

– Arkadi Borisoviçin qəbuluna bir nəfər də gəlib. Çox gözəl bir qadındır, – mühafizəçi özünü saxlaya bilmədi. – Marina Levina. Deyəsən, aktrisa, mən onu hardasa görmüşəm. Bircə onu bilirəm ki, belə qadınlardan daha dünyada qalmayıb.

– Qoy qalxsın, – Kira qəti şəkildə icazə verdi.

Mühafizəçi erməninin lap zırramasından idi və bütün şərqilər kimi, bilə-bilə ki, qarşısındakı gözəl xanım onun danışğını eşidir, yenə də ona kompliment söyləməkdən vaz keçə bilməmişdi.

Gözləniləyi kimi, tezliklə mərtəbədə dayanan liftin tanış melodiyası eşidildi. Növbəti qonaq qəbul otağının qapısından içəri girəndə Roman Nazarov

artıq öz postunda tam hazır dayanmışdı. Sarışın saçları çiyinə dağılmış gənc qadının gözəlliyinə həqiqətən söz ola bilməzdi. Onun son dərəcə düzgün sifət çizgiləri olduqca incə və zərif, çöhrəsinə təkrarsız məlahət verən qəşəng burnu azacıq dik idi. Havanın kifayət qədər bürkü olmasına baxmayaraq, qonaq nədənsə yayın istisində əyninə tünd rəngli bluzka və şümal ayaqlarının nə qədər düz olduğunu aydın büruzə verən boz rəngli qəşəng şalvar geyinmişdi.

– Zəhmət olmasa, çantanızı göstərin.

Qadının çiyindən asdığı bapbalaca çantası hədsiz gözəl idi və Roman Nazarovun çantanı yoxlaması əslində yalnız nizam-intizam xatirinəydi; o, çantanın içindəkiləri cəld gözdən keçirib onu əlbəəl geri qaytardı və bu vaxt çox çalışdı ki, hiss olunmadan əlini xanımın zərif barmaqlarına toxundursun.

– Zəhmət olmasa, bir az gözləyin, – deyə Kira qadından xahiş etdi, – Arkadi Borisoviçin yanında hazırda adamlar var.

Qonaq başını tərpətdi və keçib qəbul otağında kreslolardan birində əyləşdi. Roman da öz yerinə qayıdıb əyləşdi, amma dərhal da stuldan sıçrayıb ayağa qalxdı – Vorobyovun kabinetindən çıxan xanımı Svetlana Babiç qəfildən qapıda göründü və başını yüngülcə tərpətməklə Kirayla xudahafizləşib qəbul otağını tələsik tərk elədi.

– Buyurun keçin, – deyə Kira bu gözəl qadını Vorobyovun kabinetinə dəvət elədi.

Levina tələsmədən ayağa qalxdı, gözəl saçlarına yüngülcə əl gəzdirib, dəsmalını çıxartdı, üzünü silib, sonra kabinetə daxil oldu.

Kira yenə masanın üzərindəki kağızlara tərəf əyildi.

Beş dəqiqədən sonra Levina kabinetdən çıxdı. O, nəşə fikirli və kədərliydi.

– Xudahafiz, Kira, – deyə o, əlini katibə uzatdı. Kira da cavab olaraq ona əl uzatdı.

Levina qapıdan çıxarkən başını tərpətib Roman Nazarovla da xudahafizləşdi və az sonra mərtəbəyə qalxıb dayanan liftin signal səsi eşidildi. Kira masanın üzərindəki kağızları bir yerə yığdı və selektorla Vorobyova məruzə etdi.

– Arkadi Borisoviç, xahiş etdiyiniz materiallar mənədir, gətirmək olarmı?

Heç bir cavab almayıb, kağızları əlində səliqəyə saldı, sonra da kabinetə keçdi. Roman saata baxdı. Onun növbəsinin başa çatmasına yarım saat vaxt qalmışdı. Bu axmaq bekarçılıq onu lap əldən salıb zinhara gətirmişdi! Əlini ağdan-qaraya vurmada, heç nə eləmədən boş-bekar dörd saatın ərzində kabinetin qarşısında oturub gözləmək – adın lap dəli olardı! Qarovulxanada olduğu kimi, hətta kitab oxumaq, yaxud televizora baxmaq da olmazdı.

Kira kabinetdən çıxdı. O, keçib öz yerində, masa arxasında əyləşdi, saata baxdı və bu vaxt telefon zəng çaldı.

– Danışan kimdir? – Kira dəstəyi qaldıraraq soruşdu. – İndi mən sizi Arkadi Borisoviçlə birləşdirərəm.

O, danışmaq cihazının düyməsini basdı:

– Arkadi Borisoviç, sizə Maliyyə Nazirliyindən zəng vururlar. Siz demişdiniz ki, onlar zəng edəndə birləşdirim.

O, telefonu bank prezidentinin otağına keçirdi, özünə yorgun halda kağızları yığıb masanın üstünə qoydu, Nazarovu qəbul otağında tək buraxıb çölə çıxdı. Bir dəqiqədən sonra Kira təzədən geri qayıtdı.

«Yəqin tualetə gedibmiş, – Roman fikirləşdi. – Əlbəttə, ona olar, bizəsə olmaz».

Nəhayət, yarım saatdan sonra qəbul otağında başqa mühafizəçi – Valeri Koçkin peyda oldu. Nazarov öz stulunu – yerini məmnuniyyətlə ona verdi, özünə cibindən siqaret çıxarıb bayıra çıxdı. Əlbəttə, burada siqaret çəkməyə icazə verilmirdi, amma mühafizəçilərin əksəriyyəti imkan düşən kimi bu qaydanı məmnuniyyətlə pozurdular. Roman təzə siqaret qutusunun ağzını açmağa liftə tərəf getdi, amma hələ bilmirdi ki, bu onun azadlıqda ağzını açdığı sonuncu siqaret qutusu olacaq.

Qəbul otağındasa daxili telefonun möhkəm zəng səsi eşidildi.

– Kira, – kimsə dəstəkdə səbrsizcəsinə qışqırdı, – Arkadi Borisoviç niyə cavab vermir? Biz onunla saat beşdə zəngləşməyi danışıbmışıq, amma o, özünün birbaşa telefonunu götürmür.

– Arkadi Borisoviç hazırda bərk məşğuldur, – deyərək Kira izah etməyə çalışdı.

– Nə məşğuldur? Axı, bu telefonu həmişə özü götürür. Əgər kabinetdədirsə, qoy telefonu götürsün.

– Arkadi Borisoviç xahiş etdi ki, onu narahat etməyək.

– Birləşdir deyirəm, bu çox vacibdir.

Kira bərk tərəddüd içindəydi.

– Yaxşı, – o, nəhayət, dedi, – indi sizin zəng vurduğunuzu ona məruzə edəyəm.

Kira ayağa qalxıb kabinetin qapısına yaxınlaşdı. Koçkin onu baxışlarıyla müşayiət edirdi. Katib qapını açdı, kabinetin içərisinə tərəf iki-üç addım atandan sonra ondan qəfil inilti, yaxud çığırta qopdu. Koçkin bir sıçrayışla qapının qarşısında peyda oldu.

Masa arxasında düz başından güllələnmiş Arkadi Borisoviç Vorobyov əyləşmişdi; bankirin bütün sifəti qan içindəydi. Artıq onun nəfəsi gəlmirdi.

İKİNCİ FƏSİL

Həmin gün Dronqo Moskvaya uçmuşdu və müəyyən edilmiş ənənəyə əsasən, yeni tapşırıq və müvafiq sənədlər almaq üçün Vladimir Vladimiroviçin yanına gəlmişdi.

Mənzilə daxil olarkən o, otağın dərinliyində oturmuş bir adam gördü. Bu onu bir qədər təəccübləndirdi: qabaqlar heç vaxt bu otaqda kənar müştərilərlə rastlaşmamışdı.

Dronqo gözlənilməz görüşdən bir qədər karıxmış halda, içəri ehtiyatla keçdi, naməlum adamsa hətta başını geri döndərmədi və ona tərəf baxmadan mülayim səslə dilləndi:

– Hə, nəhayət ki, görüşdük.

Və yalnız bundan sonra o, Dronqoya tərəf döndü. Polkovnik Rodionovu tanımamaq mümkün deyildi, hərçənd ki, dostu xeyli qocalmışdı. Axı, gör nə vaxtdı görüşmüşdülər – onların axırncı görüşlərindən düz dörd il keçmişdi.

Əsl dostlar kimi möhkəmcə qucaqlaşdılar.

– Şadam, – Rodionov dedi, – səni görməyimə çox şadam, mənim əzizim. Doğrusu, fikirləşmişdim ki, qayıtmaya bilərsən. Ya da səni hardasa öldürəcəklər. Yenidən oyuna salarlar, təhlükə altında qoyarlar.

O, kifayət qədər qalın şüşəli eynəyinin altında gözlərini azacıq qıyıb gülümsündü. Düzür, baxışları uzağı görməyən aşkar qoca baxışlarıydı, bununla belə, nəzərləri iti və caynaqlıydı; sanki müsahibinin üzündə bütün detalları tutmaq istəyirdi.

– O, sizi lap səhər erkəndən gözləyir, – Vladimir Vladimiroviç bu sözləri artıq öz sevimli «firma» çayını dəmləmək üçün tələsik yollandığı mətbəxdən dedi.

– Nəsə baş verib? – Dronqo öz keçmiş rəhbəriylə üzbəüz kreslodə əyləşib soruşdu.

– Sənə məlum olduğu kimi, mən daha kəşfiyyatda deyiləm, – Rodionov izaha başladı. – Hə, mən ordan hələ bu hərc-mərclik təzə-təzə başlayanda aralandım; öz prinsipal təsəvvürlərimə, prinsipial baxışlarıma görə.

– Mənim yadımdadır, – Dronqo ciddi tərzdə dilləndi; o, yaxşı bilirdi ki, bu mövzu həmkarı üçün yaralı yerə toxunan çox ağır və ən çətin mövzudur.

Rodiolnov ağ saçlarına yüngülcə əl gəzdirib köks

ötürdü:

– O zaman fikirləşmişdim ki, sən daha Böyük Britaniyadan qayıtmayacaqsan. Sənin, ümumiyyətlə, heç bir şansın yox idi. Düzdür, sonradan öyrəndim ki, bəxtin əməlli-başlı gətirib. Hərçənd, bu əlbəttə ki, sırf bəxt məsələsi deyildi.

Dronqo susurdu; belə vəziyyətlərdə ən yaxşısı susmaq idi.

– Əvvəlcə işsiz çətin idi, bekar oturmaq adamı üzürdü, – deyə Rodionov sözünə davam elədi, – amma sonra məni vəkillər kollegiyasına götürdülər, necə deyərlər, hüquq təhsilim kara gəldi. Bax, indi üç ildir vəkillər kollegiyasının üzvüyəm.

Vladimir Vladimiroviç çay gətirdi.

– Qonaq olun, – o, qonaqpərvər bir təbəssümlə dedi; onları Rodionovla düz otuz beş illik dostluq telləri bağlayırdı.

– Başa düşürsən, – Rodionov çayın çox qaynar olduğunu görüb fincanı əlinə götürmədi, yalnız nəlbəkidən yapışib onu bir az özünə tərəf çəkdi, – iş belə gətirib ki, hazırda mən bir cinayət işini aparıram. Baş çıxardılması mümkün olmayan nəsə çox qarışıq, dolaşiq, qəliz, bir sözlə, anlaşılmaz işdir. Üstəlik də, hüquqlarını qoruduğum şəxsə məhkəmənin qərarıyla on beş il iş kəsilib. Hərçənd, özü and içir ki, heç bir adam öldürməyib. Mən də ona inanıram – heç bilmirəm nəyə görə, amma inanıram. Belə götürəndə, heç o yazığın adam öldürməsini təsdiqləyən sübutlar da yoxdur. Sadəcə, səs-küylü işdir, o boyda bankir kabinetindəcə öldürülüb, mərkəzi qəzetlər hamısı bu barədə aləmə car çəkiblər. İndi məhkəmə də oğlana on beş il həbs cəzası kəsib. Necə deyərlər, başqalarına görk olsun deyə. Bizim mühakimə üsulunun zorakılıq əleyhinə fəal mübarizəsinin parlaq nümunəsi kimi. Amma cinayət işinin heç bir şəraiti nəzərə alınmayıb. Oğlansa pis oğlan deyil, yazıq təzəlikcə evlənməyə hazırlaşır. Uşaq gözləyirdilər. Məhkəmə bu faktı onun günahının dolayı təsdiqlərindən biri kimi qeyd edib. Yəni, guya bankirin qətlinə pul ucbatından qol qoyulub. Amma heç oxşamır ki, oğlana pul çatmış olsun. Onun adaxlısı – əyalət qadınıdır. Əvvəlki kimi yenə yataqxanada yaşayır, indi daha ordan canını qurtaracağına ümidi yoxdur.

– Bu hələ heç nəyi sübut eləmir, – Dronqonun hərdən tanınmaz dərəcədə qəddar olmağı vardı;

sanki qəfildən başqa adama çevrilirdi. Və bu xasiyyəti, hər şeydən öncə, elə onun özünü qıcıqlandırır.

– Raziyam, – Rodionov nəhayət ki, fincanı əlinə götürdü və çaydan bir neçə qurtum alıb sözüne davam elədi, – amma başa düşürsənmi məsələ nədədir, qətlin törədildiyi silah tapılmayıb.

– Bu da səciyyəvi haldır, – Dronqo köks ötürdü, – buna oxşar bir iş mənə Fransada olmuşdu. Ancaq onda qatilə qətlə yetirilən özü kömək eləmişdi.

– Düşünürsən ki, bankir özü özünü güllələyib?

– Əlbəttə, yox. Mən axı adamın tapançanı öz əliylə gicgahına dirəyib atəş açmasıyla müəyyən məsafədən açılan atəş arasındakı fərqi bilirəm. Barıtın qoyduğu iz, yarıq yeri, dərinin xarakterik dəyişkənliyi – indi belə şeyləri bizə istənilən kriminalist deyə bilər.

– Onlar qəti qərar çıxarıblar – qətlidir, vəssalam. Və onların qəti inanmaları, əminlikləri əsasında da məhkəmə oğlana belə ağır cəza verib.

– Və silah da tapılmayıb?

– Elə məsələ də burasındadır ki, tapılmayıb. Oğlanı da sabah düşərgəyə göndərirlər. Nə deyim? Gö-rünür, daha heç nə eləmək mümkün deyil. Düzdür, mən Ali məhkəməyə kassasiya şikayəti vermişəm, amma ona ümid azdır, bu son dərəcə qalmaqallı cinayət hələ işə baxılmazdan qabaq hamıya bəlliydi.

– Siz istəyirsiniz ki, mən oğlanla danışım? – Dronqo onun nə istədiyini başa düşdü.

– Hə. Və əgər mümkündürsə, işin materiallarıyla tanış olardın. Başa düşürsən, bu çox vacibdir. Axı, sənin bizdə necə analitik işlədiyini mənim çox yaxşı yadımdadır. Bu işdəsə sənin analitik qabiliyyətin kara gələ bilər.

– Siz onun təqsirkar olduğuna inanmırsınız?

– İnanmıram, – Rodionov dərhal və kifayət qədər qəti cavab verdi.

– Biz həbsxanaya nə vaxt gedirik? Siz mənə buraxılış vərəqi yazdıra bilərsiniz?

Rodionov ev sahibiyə gözləşdi. Hər iki qoca peşəkarın üzü gülürdü. Dronqonun xasiyyətinə bələd olduqlarından, onun razılıq verdiyinə ikisi də əmin idi.

İki saatdan sonra Dronqo artıq Lefortovo həbsxanasında, dustaqlarla görüş otağında

əyləşmişdi və şəhər məhkəməsinin qərarını diqqətlə nəzərdən keçirirdi. Rodionov onun böyründəki stulda oturmuşdu. Qarşı tərəfdə üzbəüz oturmuş Roman Nazarov başını aşağı salmışdı. Onun üzü pis qırxılmışdı, gen paltarı da əynindən tökülürdü. Amma Dronqonun dərhal nəzərinə çarpan ən kədərli amil bu gənc dustağın gözləri oldu. Onun gözlərində sual dolu tanış ifadə, yaxud qəti etiraz, protest hissi vardı. Bu gözlərə aşkar laqeydlilik, hər şeyə inamsızlıq çökmüşdü ki, ən pisi də elə bu idi. Oğlan qəfildən başına enmiş bütöv bir mühakimə mexanizmindən sadəcə, təəssüf və peşmançılıq keçirməklə ötüşməmişdi. O, ruhən sındırılmışdı.

Dronqo məhbuslarla söhbət etməyi xoşlamırdı, üstəlik də vərmiş etməyi belə bir namünasib şəraitdə və insanı qətlə yetirməkdə ittiham olunan bir müttəhimlə.

Lakin Rodionov kimi, peşəkarlara xas olan hansısa altıncı duyğuyla o da dərhal hiss etdi ki, qarşısında oturmuş bu cavan oğlan belə bir soyuqqanlı qətlə törətməyə qabil deyil.

Amma bundan təəssüf hissi azalmır, əksinə daha da artırdı. Hər iki peşəkarın əminliyi, hətta onların hissiyyatına, yaxud şüurlarının alt qatına əsaslanırsa belə, hələ ciddi hüquqi şəhadətə dəlalət etmirdi və deməli, mühakimə olunan şəxsin müdafiəsi üçün faktlar axtarmaq lazım idi.

Məsələnin ən mürəkkəb tərəfiysə məhkum Roman Nazarovla görüş üçün icazə kağızının alınmasıydı və Dronqonu həbsxanaya buraxdırmaqdan ötrü Rodionova xeyli səy göstərmək, maksimum güc sərf etmək lazım gəlirdi.

Məhkəmə qərarını oxuyub qurtarandan sonra Dronqo qovluğu tələsmədən bağlayıb özündən aralı qoydu və yalnız bundan sonra söhbətə başladı.

O, artıq mühakimə olunmuş məhkum üçün həmin faciəvi günün təfərrüatlarını xatırlamağın nə qədər çətin olacağını başa düşürdü. Dərk edirdi ki, onsuz da tragik şəraitin ağırlığı altında büsbütün əzilmiş bu oğlan təfərrüatların müəyyən qismini ötürə bilər və mümkündür ki, vacib detallar onun yadından çıxmış olsun. Amma orası da var ki, son nəticədə Roman Nazarovun həyatı və taleyi məhz bu söhbətdən asılıydı. Ona görə də başqa çarə yoxdu, Dronqo öz suallarıyla zavallı oğlanı bezdirməyə, onu didib parçalamağa məcbur idi.

– Hamısını necə varsa, o cür də danış, amma diqqətli ol, çalış ki, heç nə yadından çıxmasın.

– Mən artıq hamısını təkrar-təkrar danışmışam, – Nazarov köks ötürdü.

– Eybi yox, bir dəfə də danışarsan, – deyə Rodionov əlbəəl söhbətə qarışdı, – özün də mübahisə eləmə, qətiyyən mübahisə eləmə. Başa düş ki, biz bunu səndən ötrü edirik. Ona görə mən öz yoldaşımdan xahiş eləmişəm ki, bura, həbsxanaya gəlsin. Elə bilirsən ona buraxılış kağızı almaq asan işdir?

Nazarov susurdu. «Yəqin onun üzqırxanı köhnədir, – Dronqo qəfildən fikirləşdi, – üzünü qırxanda dərinə bərk qaşayıb qıcıq yaradır. Rodionovdan xahiş etmək lazım gələcək ki, oğlana təzə üzqırxan gətirsin, ya da ülgüc alsın»

– Onu heç kəsin öldürməsi mümkün deyildi, – Nazarov sanki bu sözləri qabaqcadan əzbərləmiş kimi söyləməyə başladı. – Yəqin Arkadi Borisoviç özü özünü güllələyib.

– Bəs onda tapança hanı? – Rodionov tələsik onun sözünü kəsdi. – Sən bizə boş şeylər danışma. Ağzına gələn cəfəng şeylərin hamısını onsuz da məhkəmədə demisən, – o, Nazarovu qızıışdırdı. – Bax, belə boş şeylər danışırısan, ona görə də sənə on beş il iş kəsirlər.

Nazarov başını aşağı saldı. Qarşıda, həbs düşərgəsində onu gözləyən on beş ili keçirmək «perspektivi» oğlanı bərk qorxudurdu. Həbsxana şəraitində o artıq çox şeylərin dadını bilməyə imkan tapmışdı və indi əxlaqın daha «azad» olduğu cəza düşərgəsində nələr olacağını dəhşət içində gözləyirdi.

– Gəl ən əvvəldən başlayaq, – Dronqo ona dedi. – Sən səhər işə gəldin, doğrudurmu?

– Hə, – oğlan başını silkələdi, – hamıdan əvvəl.

– Sən Vorobyovun öz kabinetinə necə keçdiyini gördünmü? Bunu sən öz gözünlə gördün?

– Hə, – oğlan təəccübləndi. – Siz düşünürsünüz ki, onu mən gələne qədər öldürüblər? Amma bu ola bilməz. Mən deyirəm ki...

– Mən sənənin ifadələrinə baxmışam, – Dronqo başını tərpətdi, – amma sən çalış ki, mənim suallarına dəqiq cavab verəsən. Son dərəcə dəqiq. Deməli, sən Arkadi Borisoviçin işə necə gəldiyini görmüşdün?

– Görmüşdüm. Arkadi Borisoviç Kira gələndən on dəqiqə sonra gəldi.

– Deməli, Kira qabaqca gəlmişdi?

– Elədir. Kira ondan qabaq gəlmişdi. – Nazarov bir qədər canlanan kimi oldu, amma ürəyində tanımadığı və qəfildən peyda olmuş bu naməlum adamı özünü gicliyə qoymuş birisi sayırdı.

– Kira sən qapının ağzında öz yerini tutandan qabaq gəlmişdi?

– Yox, – Nazarov sualın mənasını başa düşmürdü, amma düzgün cavab verirdi, – yox, Kira məndən sonra gəldi.

Rodionov anladı: o, elə fikirləşir ki, kimsə silahı hələ Roman Nazarov iş yerinə gəlməmişdən qabaq gətirə bilirdi. Bu, əlbəttə ki, mümkündür, amma onda bəs o lənətə gəlmiş silah hara yoxa çıxdı?

– Sonra nə oldu?

– Sonra iş başlandı.

– Bunu mən bilirəm. Onlar sonra neylədilər?

– Vorobyov zəng vurdu və soruşdu ki, bu gün onun qəbuluna daha kim gələcək.

– O, bunu necə soruşdu, sən özün eşitdin?

– Kiranın masasının üzərində danışmaq cihazı var. Vorobyov danışanda hamısı eşidilirdi. Səs bərk çıxır.

– Yaxşı, – Dronqo aydın başa düşdü ki, oğlan belə sınaqlar üçün çox kütbeyindir, – sonrası necə oldu?

– Arkadi Borisoviç soruşdu ki, onun qəbuluna kim gələcək.

– O, bunu necə, nə tərzdə soruşdu?

– Dedi ki... – oğlan bayaqdan bəri ilk dəfə alnını qırışdırdı; ona bu cür konkret sualları heç kəs verməmişdi. – Arkadi Borisoviç belə soruşdu: onun yanına daha... kim gələcək?

– Lap dəqiq yadına sal.

– O dedi: «Kira, bu gün mənim yanıma daha kim gələcək?» İndi dəqiq oldu.

– Bəs niyə «daha»? Bəyəni həmin gün orda bundan əvvəl də müştərilər olmuşdu? Ya da bəlkə, Arkadi Borisoviç liftə kiminləsə rastlaşmışdı?

– Yox, Arkadi Borisoviç liftə heç kəslə rastlaşa bilməzdi, – deyə Nazarov cavab verdi. – Onun özü üçün xüsusi prezident lifti vardı. Qalan adamların hamısına soldakı adi liftə gəlirdi. Yox, həmin gün onun yanında başqa adam olmamışdı. Bu, dəqiqdir.

– Sonra noldu?

– Sonra «Nezavisimaya» qəzetindən jurnalist qadın gəldi. Deysən, Qoryunova. Onu məhkəmədə dindirmişdilər.

– Mən soruşmuram ki, məhkəmədə kimi dindiriblər, kimi dindirməyiblər, – Dronqo Nazarova tələsik düzəliş verdi. – Mən onu bilmək istəyirəm ki, sonrası oldu.

– Heç nə, Qoryunova gəldi, mən də onun çantasını yoxladım. Çantada elə bir şey yox idi. Kabinetə keçib Arkadii Borisoviçdən müsahibə götürdü. Sonra bufetdən onlar üçün qəhvə gətirildilər. Qəhvəni Lena gətirmişdi, məhkəmədə onu da dindirdilər. Amma qəhvəni Lena özü hazırlamamışdı, liftlə yuxarı qalxanda da çoxlu şahidlər olub. Lena sinini gətirib Kiraya verdi, Kira da sinini götürüb içəri, Vorobyovun kabinetinə apardı.

– Sininin üstü salfetlə örtülmüşdü?

– Bəli, örtülmüşdü, amma orda tapança yox idi, – Nazarov qətiyyətlə bildirdi.

– Sən hardan bilirsən? – Rodionov hirsləndi. – Mütləq gərək elə öz fikrini ortaya dürtəsən.

– Qəhvədən idi, iki dənə də balaca qəhvə fincanı, – Nazarov dediyindən dönmədi. – Mən gördüm.

Orda başqa heç nə yox idi. Ona görə də deyirəm. Kira podnosu içəri apardı, demək olar ki, elə həmin dəqiqə də çölə çıxdı. Bu vaxt prezident liftində bizim mərtəbəyə Svetlana Viktorovna qalxmışdı... Arkadii Borisoviçin, deməli, indi mərhumun arvadı.

– Arvadı Vorobyovun prezident liftindən istifadə etmişdi? – Dronqo dəqiqləşdirdi.

– Bəli. Svetlana Viktorovna qəbul otağına girdi, Kira da onu kabinetdən çıxanda gördü və soruşdu ki... yox, soruşmadı, dedi ki, içəridə adam var, jurnalist var.

– Bəs Svetlana Viktorovna içəri keçmədi?

– Yox, o dedi ki, gözləyəcək. Amma Kiradan xahiş etdi ki, onun gəlişi barədə Vorobyova məruzə eləsin.

– Svetlana Viktorovna əvvəllər sizə tez-tez gəlirdi?

– Bəli, hərdən gəlirdi.

– Hər dəfə gələndə də, xahiş edirdi ki, onun gəlişi barədə ərinə məruzə eləsinlər? – deyə Dronqo bir qədər kinayəylə bildirib qımışdı; bu nəşə varlı bankirin arvadına xas hərəkət deyil.

– Arkadi Borisoviçin yanında müştərilər olanda

Svetlana Viktorovna həmişə qəbul otağında gözləyirdi. Ümumiyyətlə, Arkadi Borisoviç içəri icazəsiz, qabaqcadan xəbər vermədən girməyə heç kəsə icazə vermirdi, hətta arvadına da. Çox ciddi adam idi.

– Aydınadır. Aradını danış. Sonra noldu?

– Jurnalist qadın çıxdı və Svetlana Viktorovna kabinetə keçdi.

– Sonra.

– Sonra yurnalist qadın sağollaşdı. Hə, yadıma düşdü, o qadın içəridə olarkən ehtiyatsızlıq eləyib öz qəhvəsini dağıtmışdı; mikrofonu yığışdıranda təsadüfən əli fincana toxunmuşdu, fincan aşmışdı, qəhvə də masaya dağılmışdı. Buna görə hələ Kiradan bir neçə dəfə üzr də istədi. Sonra Kira mənə dedi ki, qəhvəni silib-təmizləyim.

– Aydınadır. Sonra?

– Sonra həmin o gözəl aktrisa gəldi, Marina Levina. Svetlana Viktorovna kabinetdən çıxanacan o, qəbul otağında bir qədər oturub gözlədi, sonra içəri keçdi. Amma o da kabinetdən tez çıxdı – beş-on dəqiqəyə. Tez də çıxıb getdi. Sonra Kira hansısa kağızları içəri apardı.

– Deməli, Vorobyovu axırınıca dəfə sağ görənlər Kira olub?

– Elədir. Amma ondan sonra Maliyyə Nazirliyindən zəng vurmuşdular və Kira da Arkadi Borisoviçi nazirliklə calaşdırılmışdı. Onlar danışanda Kira qəbul otağından çölə çıxdı. Kira qayıdandan sonra mən bayıra çıxdım – mənə əvəz eləyən Koçkin artıq gəlmişdi. Amma mən liftlə birinci mərtəbəyə düşəndə gördüm ki, hamı çığırışmağa, ora-bura qaçışmağa başlayıb. Məlum oldu ki, bəs Arkadi Borisoviç öldürülüb.

– Necə getdiyinizi, zəhmət olmasa, bir qədər ətraflı danışın. Deməli, Arkadi Borisoviç telefonla danışdı, sonra Kira harasa çıxdı.

– Yəqin tualetə çıxmışdı.

– Ola bilər. Sonra noldu? Hamısını diqqətlə yadınıza salın.

– Deməli, belə. Kira otağa qayıtdı. Mən siqaret çəkmək istəyirdim, amma buna imkan yox idi. Ona görə də gözüm saatda qalmışdı, hər dəqiqə saata baxırdım. Koçkin gələn kimi mən siqaret çıxartdım, öz yerimi ona təhvil verib bayıra çıxdım, liftə tərəf getdim.

– Hansı liftə tərəf?
– Əlbəttə ki, xidməti liftə, adi liftə tərəf.
– Bu vaxt dəhlizdə heç kəslə rastlaşmadınız?
– Rastlaşdım. Denisovu orda gördüm. Ayaqqabısının bağını bağlayırdı. Mən onu gözləmək istədim, amma o, əlini yellədi ki, sən get.

– Kimdir bu Denisov?
– Plan şöbəsinin işçisi. Onun əlli yaşı var, amma canısuludur hələ. Hətta deyirlər, saçlarını da boyayır.
– O da məhkəmədə çıxış etmişdi?
– Hə, onu da dindirdilər. Amma Denisov bizim qəbul otağına girməmişdi. Bu, dəqiqdir.
– Deməli, liftə siz aşağı tək düşdünüz?
– Bəli. Birinci mərtəbəyə çatanda gördüm ki, hamı qışqırır. Vəssalam. Bütün faktlar üzrə günahkar mən çıxıram.

Nazarov başını aşağı salladı. Dronqo qabaqcadan hazırladığı bir qutu siqareti ona uzatdı.

– Çəkin.

Nazarov siqareti alışıdırıb, tüstünü acgözlüklə ciyərlərinə çəkdi. Dronqo ona qarışıq təəssüf hissi və anlaşılmazlıqla baxırdı. Onun bu oyuna hansı şəkildə salınması, təhlükə altında necə qoyulduğu aydın deyildi, lakin Nazarov bankirin qətl planını bu cür hiyləgərcəsinə düzüb-qoşan və qətli bu cür təssəvvürəsiğmaz bir asanlıqla törədə biləcək soyuqqanlı qatil rolu üçün qətiyyəən yaramırdı. Yox, burada nəşə uzlaşmırdı və Dronqo bunu hiss edirdi.

Onlar daha on beş-iyirmi dəqiqə ərzində danışdılar, nəhayət, Dronqo oğlana bir qutu da siqaret verib istintaqı yekunlaşdırdı.

– Sağ ol, Roman, – axırda Dronqo dustağa təşəkkürünü bildirdi, – düşünürəm ki, sən mənə çox kömək elədin.

Nazarov yerindən qalxdı. O artıq bilirdi ki, vəkilin kassasiya şikayətinə baxmayaraq, sabah onu yatabla düşərgəyə göndərəcəklər. Həbsxanalar ağzınacan doluydu və həbsxana rəhbərliyi «haqlı» olaraq belə hesab edirdi ki, şikayət ərizəsinin cavabını məhbus düşərgədə də gözləyə bilər. Başqa heç bir ümid yeri qalmamışdı. Nazarovun gözlərində bütün yaşantılarından indi yalnız qorxu və ağrı qalmışdı.

– Sizə daha heç nə lazım deyil? – o, Dronqodan soruşdu.

– Sağ ol, daha heç nə lazım deyil, – Dronqo

cavab verdi.

Nazarov qıç olmuş kimi dəsmalını çıxarıb alnını sildi.

– Bu dəsmal səndə hardandı? – Dronqo onun cib dəsmalına nəzər salıb soruşdu; Nazarovun bu cür yaxşı pambıq dəsmalı ola bilməzdi.

– Kira gətirib, – Nazarov günahkarcasına dedi, – mənə yazığı gəlir.

Daha heç nə danışmadılar. Yalnız çıxmazdan qabaq Nazarov bir də geriyyə boylanıb baxdı və necəsə günahkar tərzdə gülümsündü, daha doğrusu, gülümsəməyə cəhd göstərdi, elə bu səbəbdən də onun sifəti nəsə əzabkeş bir görkəm aldı; beləcə otaqdan çıxdı.

– Hə, de görüm nə düşünürsən, bu işdən ağlın nə kəsir? – deyə Rodionov dərhal Dronqodan soruşdu və onun çox təmkinli cavabını eşitdi.

– HələlİK bir şey aydıdır, – Dronqo dedi, – bu oğlan heç kəsi öldürməyib. Qatili axtarmaq lazımdır.

ÜÇÜNCÜ FƏSİL

Onların Dronqonun təklifiylə gətirdikləri kinostudiyaya düşmək həbsanaya keçməkdən daha çətin oldu. Belə ki, kinostudiyanın keçmiş pavilyonlarını bərk-bərk zəbt etmiş kommersiya strukturları hərbişmiş mühafizə hesabına etibarlı sipərlər düzəltmişdilər və mühafizə olunan obyektə heç bir kənar şəxsi buraxmırdılar. Hara və nə məqsədlə gətirdiklərini heç nə eşitmək və anlamaq istəməyən mühafizəçilərə qandırmaq xeyli uzun çəkdi.

Yalnız studiyanın ərazisinə keçəndən sonra onlar başa düşdülər ki, lazımi adamın axtarışına bütün günlərini sərf edə bilərlər. Hələ də qalmaqda olan kadrlar şöbəsinə üz tutmaq lazım gəldi. Orda oturmuş xoşqılıq qarı mehribancasına bildirdi ki, şöbədə çoxdandır başqa heç kəs işləmir; lakin qarı Marina Levina haqqında hər şeyi bilirdi və onun sözlərinə görə, hazırda İqor Kreonovun filminə çəkilən aktrisa qəfilən xəstələnmişdi, rejissor özüsə bundan bərk narazıdır. Qarı Kreonovun hətta baş rolun ifaçısını dəyişmək fikrinə olduğunu, bu barədə indi çoxlarının danışdığını da sözarası onlara çatdırdı.

Kreonovu tapmaq zərurəti yarandı və rejissorun axtarışına təxminən bir saat vaxtları sərf olundu. Nəhayət, onu iri və boş pavilyonda qaşqabaqlı halda oturub dərin düşüncələrə qərq olmuş vəziyyətdə tapdılar. Maestronun kefinin olmaması aşkar görünürdü. Arxa tərəfində addım səslərini eşidərkən o heç geriyə qanrılıb baxmadı da.

– Sizə nə lazımdır? – deyə rejissor narazı şəkildə soruşdu; görünür, gələnlərin onun assistentlərindən hansı birininsə olduğu gümanındaydı.

– Bağışlayın, – Dronqo üzrxahlıq elədi, – biz sizinlə danışmaq istərdik.

Kreonov yalnız bundan sonra başını geri döndərib baxdı və oturduğu stuldan ayağa qalxdı.

– Jurnalistsiniz siz yəqin? – deyə o, xırıltılı səslə soruşdu və sanki sualına özü də cavab verməyə başladı. – Amma oxşamır. Yoxsa, siz növbəti cəfəng ideyayla təşrif buyurmuş kommersantlarsınız? Amma buna da oxşamır. Yaxşı, kimsiniz və sizə nə lazımdır?

Kreonov dünya səviyyəli məşhur rejissorlardan idi. Onun çal «kirpi» saçları yaxşı tanındığı ən nüfuzlu kinofestivallarda çox tez-tez gözə «batırdı».

– Bağışlayın, – Dronqo bir də dedi, – biz sizin aktrisanızı, Marina Levinanı axtarıq. Siz bizə kömək edə bilərsiniz?

– Mən, ümumiyyətlə, sizə axı neyçün, nəyə görə kömək etməliyəm? – rejissor açıq-aşkar əsəbiləşdi. – Bu utanmaz, bu həyasız iki həftə qabaq yoxa çıxıb, heç kəsə də heç nə deməyib. İndi də siz mənim başımın üstünü kədirirsiniz və onu axtardığınızı deyirsiniz. Elə mən özüm də onu axtarıram. Amma bu tərəfiərə gəlmir axı!

– Xəstələnib?

– Bilmirəm, bilmək də istəmirəm. Siz kimsiniz axı?

– Biz vəkilik, – Rodionov söhbətə qatıldı, – hazırda bir cinayət işinin təhqiqatını aparırıq.

– Hm, vəkil. Amma siz vəkilə nəyə oxşamırsınız. Daha çox «siçan paltolu» yoldaşlara oxşayırsınız, – Kreonov hər necə olsa kinayəsini gizlədə bilmədi və səsinə azacıq sezilən rişxəndlə cavab verdi. – Amma mən onun hara yoxa çıxdığını, doğrudan da, bilmirəm. Kim bilir, bəlkə növbəti sevgilisi yenə onu Kanar adalarına aparıb?

– Bəyəni Marina Levina qabaqlar Kanar adalarında olub? – Dronqo tələsik soruşdu.

– Olub. Üç ay qabaq. Hansısa bank onun xərclərini ödəmişdi. İndisə əlli-ayaqlı yoxa çıxıb. Bəlkə yenə kiməsə qoşulub qaçıb. Siz necə fikirləşirsiniz?

– Bilmirəm, – Dronqo gülümsündü; bu rejissorun özü də, çəkdiyi filmlər də onun xoşuna gəlirdi. – Amma düşünürəm ki, siz haqlısınız: istənilən halda bu biabırçılıqdır.

– Siz lağ edirsiniz...

Bu yerdə Kreonova haqq qazandırmaq lazımdır; o, səsdəki ən cüzi intonasiyanı da tutmağı bacarırdı.

– Əlbəttə ki, yox. Sadəcə, o, bizə, həqiqətən də, çox lazımdır.

– Hə, – rejissor ətrafa göz gəzdirdi və qəfildən bərkdən qışqırdı: – Saşa! Saşa, sən hardasan?

Küncdəki yeşik qalaqlarının arxasından gənc assistentin səsi eşidildi:

– Mən burdayam, İqor Nikolayeviç.

– Levinanın ünvanını və telefonunu bu

cənablara tap ver. Amma tez elə. Və qoy daha mənə heç kəs işdən ayırmasın. Xoş gəldiniz, cənablar. Amma siz, hər necə olsa, vəkilə oxşamırsınız.

Bu sözləri deyəndən sonra rejissor təzədən arxasını onlara tərəf çevirib yerində əyləşdi.

Onlar ünvanı götürəndən sonra dərhal pavilyonu tərk edib küçəyə çıxdılar. Dronqo saatına baxıb dedi:

– Mənə köməkçilər lazım olacaq.

– Hə? – Rodionov təəccübləndi. – Nə köməkçi?

– Nazarovu sabah saat neçədə düşərgəyə yollayacaqlar?

– Deyəsən, gündüz saat ikidə. Sən niyə soruşursan ki?

– Hə, onda sabah gündüz saat ikiyə qədər nəse fikirləşməyə imkan tapmaq lazımdır.

– Başa düşmədim.

– Deyəsən, mənim beynimdə hansısa plan əmələ gəlib. Amma mənə köməkçilər lazımdır. Yaxşı olar ki, iki nəfər. Sizin köməkçiləriniz var?

– Əlbəttə ki, yox. Hərçənd, hazırda bizdə iki tələbə praktika keçir. Amma indiyə işdən getmiş olurlar, artıq saat yeddidir.

– Siz onları tapa bilərsiniz?

– Çalışaram. Nə deyim onlara?

– Və edin ki, maraqlı bir işin təhqiqatında iştirak edəcəklər. Belə praktika tələbələrin yalnız xeyrinə olacaq. Qoy bir saatdan sonra mərkəzdə harasa gəlsinlər. Məsələn, Mayakovskinin heykəlinin yanına. Tapa bilərsiniz onları?

– İndi bu artıq mənim borcumdur, gərək tapım. Yaxşı, narahat olma. Sənə iki köməkçi veriləcək. Uzaqbaşı, bacım oğlanlarını çağıraram. Onlar dərrakəli uşaqlardır. Biri arxeoloqdur, hər şeyi qazıb tökməyə vərmiş eləyib; o birisinin ixtisası da uyğun gəlir – həkimdir.

– Çox gözəl. Belə hətta daha yaxşı olar, – Dronqo sevindi. – Onların adları necədir?

– Biri Kolyadır, o biri – Semyon.

– Onda siz onları taparsınız, mənə Kiragilə gedirəm. Onunla üzbəüz, ikilikdə danışmaq istəyirəm.

– Sən bilirsən Kira harda yaşayır?

– Mən axı məhkəmənin qərarını oxudum. Orda şahidlərin də ünvanı göstərilmişdi.

– Danışdıq. Deməli, iki saatdan sonra mənim evimdə görüşürük. Sən mənim mənzilimi hələ

yaddan çıxartmamısan?

– Yox, yaddan çıxartmamışam. Mütləq gələcəm.

Rodionovdan ayrıldıktan sonra Dronqo metroya düşdü. İçəri yaman qələbəlik idi, hamı bir-birini itələyirdi. Bu vaxtlar gərək heç ümumiyyətlə, metroya minməyəsən, amma taksiyə də ümid az idi. Moskva bütün dünyada yeganə nəhəng şəhərdir ki, burada şəhər taksiləri az qala yerli-dibli mövcud deyil, «xüsusi» maşınlarsa yaxın düşülsə deyil – gedişhaqqı məsələsində bəzən onlar lap ağıni çıxarıb, bütün əndazələri aşırıdılar. Metroda bir-birini itələyə-itələyə işdən sonra evə tələsən adamların arasında sıxılmaq lazım gəlirdi. Bir neçə stansiya getdikdən sonra taksi saxlatmadığı üçün təəssüflənsə də, amma axıracan əzmlə dözməyə qərar verdi.

Təyinat yerinə çatandan sonra o, Kiranın evini bir xeyli gəzib soraqlamalı oldu, evi tapandan sonra da məsələ bitmədi – hər bloka girib-çıxmaqla bir xeyli vaxt da mənzilin özünü axtarmaq lazım gəlirdi. Aşağıda heç bir lövhəcik yox idi, ona görə də səksən doqquzuncu mənzili tapmaq üçün növbəylə hər bloka baş vurmaqdan başqa əlac yoxdu. Nəhayət, qətlə yetirilmiş bank prezidentinin katibinin mənzilini tapdı. Amma qapını onun üzünə Kira yox, hansısa cavan bir oğlan açdı.

– Üzr istəyirəm, – Dronqo oğlana dedi, – mən Kiranı axtarıram. Bankdan gəlmişəm, onunla vacib işim var.

– Bu mümkün deyil, – cavan oğlan gülümsündü, – Kira artıq bir həftədir ki, burada yaşamır. İndi bu mənim mənzilimdir.

– Bağışlayın, mən sizi başa düşmədim. O bu evi sizə satıb?

– Elədir ki, var. Özü də bir həftə bundan qabaq köçüb gedib. Deyəsən, Kaunasa. Orda onun qohumları yaşayır.

– Bizzə fikirləşirik ki, görəsən, niyə bu qız işə gəlmir, – Dronqo öz təəccübünü gizlətmək üçün mızıldandı.

– Bəyəni Kira işdən çıxmayıb? – Oğlan geriye boylanıb kimisə çağırırdı. – Valya, bəri gəl. Burada evin əvvəlki sahibəsini soruşurlar.

Cavan oğlanın böyründə çirkli xalata və saçları pırtlaşıq otuz yaşlarında yöndəmsiz bir varlıq peyda oldu.

– Hə, nədi? Nə lazımdı?
– Siz bilmirsiniz Kira hara gedib?
– Bilmirəm, bilmək də istəmirəm. Bu mənzilə biz qanuni yolla almışıq. Hamısını lazım olan qaydada rəsmiləşdirmişik. Pulunu da keçirmişik.
– O, buna görə gəlməyib, – oğlan araya girdi.
– Lap qoy buna görə gəlsin. Burada nə var ki? Bizdə hər şey qanunidir. Mənzil də bizimkidir.
– Bəs, Kira hara gedib?
– Heç bilmək də istəmirəm ki, hara gedib. Demişdi ki, Litvaya gedəcək. Ona yaxşı yol. Qoy hara gedir getsin. Əlbəttə, elə ki, onun ağasını, çörək verənini öldürdülər, dərhal qaçıb aradan çıxdı. Mənim onluq nə işim var?
– Bu adam bankdan gəlib. Kiranı axtarır, – deyə evin sahibi arvadı qandırmağa çalışdı.
– Bankdan nəyə oğurlayıb? – deyə bu qərribə məxluq üz-gözünü nifrətlə qırışdırdı.
– Yox, heç nə oğurlamayıb, sadəcə, mənə onun özü lazımdır, Kira özü lazımdır, – Dronqo, nəhayət, onu qandırdı. – Siz bu mənzili çoxdan almısınız?
– Deməli, hər halda, mənzili soruşmağa gəlmisən, – deyə arvad yenə qızışdı.
– Yox, mənə Kira lazımdır.
– Yoxdu Kira, yoxdu. Bir də bizə gəlməyin! Yoxdu, vəssalam!
Arvad ərini qapının ağzından geri çəkdi və qapını var gücüylə çırpıb örtüdü.
Əgər Roman Nazarovun gözlərini yada salmasan, onda bu tragik situasiya məzhəkəyə çevrilir və gülməli bir vodevil xarakteri alırdı. O isə Nazarovun gözlərini unuda bilmirdi; oğlanın baxışlarını xatırlayırdı və heç də əlinin arxasını yerə qoyınağa hazırlaşınırdı. Amma burada o, başqa heç bir şey aydınlaşdıra bilmədi və təzədən metroya qayıtmaq lazım gəldi.
Bu dəfə o, vaqondan kifayət qədər az güc sərf etməklə çıxıb bildi. İşdən sonrakı gur axın vaxtının ağır yükü artıq səngimişdi və metroda adamlar elə də çox deyildi. O, iki dəfə vaqonu dəyişib, hardasa yaxınlığında jurnalist Qoryunovanın evi yerləşən lazımi stansiyaya çatanacan ümumilikdə on bir stansiya yol qət etməli oldu. Küçəni də, evi də demək olar ki, dərhal və çox asanlıqla tapdı, çünki axtardığı xanımın mənzili metronun çıxdığı küçənin düz qonşuluğundakı küçədəydi.

Mənzilin qapısını Tanya Qoryunova özü açdı. Onun gözündə eynək vardı və bu, qadının sifətinə nəsə ciddi görkəm verirdi, hərçənd bu ciddilik jurnalist xanımın oğlansayağı vurulmuş qısa saçlarıyla, əynindəki sürtülmüş cinslə və yəqin ki, yalın əyinə keçirtədiyi toxunma sviterlə uyğun gəlmirdi.

– Sizə kim lazımdır? – qadın şən və güləruz ovqatla soruşdu.

– Tatyana Qoryunova sizsiniz? – Zərurət yarandıqda Dronqo öz məlahətiylə qadınları ovsunlayıb, onlarda özünə qarşı yaxşı təəssürat yarada bilirdi.

– Bəli, mənəm. Bağışlayın bəs siz kimsiniz?

– Mən xüsusi xəfiyyə agentliyindənəm. Mənim adım... – O, ağına gələn ilk soyadı dilinə gətirdi. – Mən sizinlə danışmaq istərdim.

– Buyurun, keçin içəri, – qadın çiyinlərini yüngülcə qısıb, onu içəri buraxdı və eyni vaxtda bayıra çıxmağa hazırlaşan pişiyi ayağıyla kənara itələdi.

Dronqo mənzilə daxil olub, iri qonaq otağına keçdi. Jurnalist qadın anasıyla və yekə bir siam pişiyiylə yaşayırdı. Mənzildə kişinin və uşaqların olmaması sanki hansısa enerji qıtlığı şəklində hiss olunurdu; sanki bu otaqlardakı boşluğun içərisindən keçən bir neçə enerji xətti hansısa zəruri kütləylə doldurulmamışdı.

Sanki nəsə çatışmırdı və Dronqonun oturduğu iri qonaq otağında zaman dayanmış kimi görünürdü. Qoryunovanın bütün enerjisinə baxmayaraq, yəqin ki, mənzildəki şərait altmışıncı illərin sonlarından bəri dəyişdirilməmişdi.

Qonaq otağına gələn anası da eynən Qoryunovanın özünə oxşayırdı; sadəcə, ananın üz cizgiləri daha mülayim idi və o, qızından fərqli olaraq, eynəksiz idi.

– Axşamınız xeyir, – yaşlı qadın Dronqonu mehribancasına salamladı; görünür, qızının qəfildən peyda olan gecə qonaqlarına adət etdiyindən o, bu gəlişə çox da təəccüblənmirdi. – Siz bizimlə çay içəcəksinizmi?

Sakit və mülayim təbiətli bu xoşqılıq qadın Dronqonun dərhal xoşuna gəldi.

– Hökmən, – deyə Dronqo gülümsündü.

Nəhayət, Tatyana Qoryunova özü də qonaq

otağında peyda oldu. Yaşı təxminən qırx olardı, amma işdə də, evdə də onu eləcə Tanya çağırır, sanki bununla qarımış qızlığın ağır yükünü bir qədər yüngülləşdirirdilər. Qoryunova talantlı jurnalist və həyatı alınmamış bir qadın idi. Hər dən belə də olurdu və işdə od parçasına dönən jurnalist, evdə ömrünü kitablar arasında eşlənməklə çürüdən adi pedant qadına çevrilirdi.

– Mən sizə nə kömək edə bilərəm? – Qoryunova divanda əyləşib soruşdu.

– Mən bankir Vorobyovun qətl işiylə əlaqədar gəlmişəm.

– Arkadii Borisoviçin, – Qoryunova əlbəəl canlandı, – əlbəttə, bu necə də mənim ağıma dərhal gəlmədi. Amma o bədbəxt oğlana on beş il iş verilər.

– Siz nəyə görə onun bədbəxt olduğunu fikirləşirsiniz?

– Axı, o öldürməyib, – Qoryunova hiddətlə bildirdi, – bunu bilməyə nə var? Açıq-aşkar görünür ki, onun işi deyil. Mən onu görmüşəm. Adi kəndçi balasıdır, iki gedişi qabaqcadan görmək qabiliyyəti olmayan birisidir. Doğrudanmı, siz elə düşünürsünüz ki, mən onun günahkar olmasına inana bilərəm?

– Hər halda, sizinlə danışmaq çox maraqlıdır, – Dronqo da canlandı, – belə hallarda, deyəsən, bu cür demək lazımdır. Onda bəs qatil kimdir?

– Bilmirəm, kimi desən inanaram, amma o deyil, – Qoryunova öz oğlansayağı vurulmuş saçlarını silkələdi.

Bu vaxt anası qədimi fincanlarda çay gətirdi; ola bilsin, üstü naxışlarla bəzədilmiş bu iri, gözəl fincanlar onlara əcdadlarından vərəsəliklə keçmişdi.

– Qonaq olun, – qadın mehribancasına gülümsünüb və sakit addımlarla tələsmədən otağı tərk elədi; heç şübhəsiz ki, düşüncəli qadın idi, haqlı olaraq belə hesab edirdi ki, onların evinə belə gec vaxtı qonaq gəlmiş kişinin daha konkret maraqları ola bilər.

– Onda tapança hara yox olub? – Dronqo soruşdu.

– Bilmirəm, amma tapançanı qatillər götürə bilərdi. Orda nə baş verir-versin! Amma istənilən halda bu, Nazarovun işi deyil. Mən məhkəmədə onun gözlərini gördüm.

– Bu hələ sübut deyil.

– Bilirəm sübut deyil, amma hiss edirəm ki,

məsələ nəyə ayrı cürdür, burada nəyə qaranlıq mətləb var.

– Siz onun yanına hamıdan tez gəlmişdiniz, elədirmi?

– Deyəsən, hə. Hər halda, mən gələndə Arkadii Borisoviçin qəbul otağında ayrı heç kəs yox idi. Əlbəttə, onun katibindən başqa. Kiranı deyirəm, çox qəşəng qızıdır. Bir də bu bədbəxt oğlan idi, vəssalam. Başqa adam yox idi.

– Bankirin kabinetində olarkən gözünüzə nəyə şübhəli bir şey sataşmadı ki?

– Yox, əlbəttə. Məndən bunu müstətiqlər də soruşmuşdular. Amma qeyri-adi bir şey yox idi, mən orda elə bir şey görmədim. Biz masa arxasında əyləşdik, danışdıq, söhbəti bitirdik və mən kabinetdən çıxdım. Çayınızı için, yoxsa soyuyar.

– Sağ olun. Siz, deyəsən, orda qəhvəni dağıtmışdınız...

– Hə, bu... – Qoryunova bir qədər qızardı. – Hə, necə oldusa, əlim təsadüfən fincana toxundu, qəhvə də masanın, kreslonun üstünə dağıldı.

– Bağışlayın, siz qəhvəni öz üstünüzə dağıtdınız.

– Belə də demək olar. Mən, adətən, cins şalvarda oluram. Hərçənd cəld tərپənib kənara sıçraya bildim, qəhvə öz kresloma töküldü, daha orda oturmaq mümkün deyildi.

– Siz dərhal kabinetdən çıxdınız?

– Mənə dedilər ki, onun xanımı gəlib, mən də çıxdım.

– Siz qəbul otağına girəndə Roman Nazarov sizin çantanızı yoxlamışdı?

– Əlbəttə. Hamısını şəxsən yoxladı. Hərçənd mühafizəçilər məni ondan qabaq aşağıda da yoxlamışdılar. Yeri gəlmişkən, çox diqqətlə yoxlamışdılar, elə bil hiss etmişdilər ki, həmin gün sahiblərini öldürəcəklər.

– Sizin müşahidə qabiliyyətiniz pis deyil...

– Bizim peşələrimiz oxşardır. Mən çıxdım, onun xanımının içəri necə girdiyini də gördüm. Yeri gəlmişkən deyim ki, ətiacı qadındır. Adama yapışmır. O, məhkəmədə heç mənimlə salamlaşmadı da, guya həmin gün məni görməmişdi. Amma Marina Levina kimi məşhur aktrisa məni dərhal tanıdı. Biz axı onunla həmin gün aşağıda, birinci mərtəbədə, liftin böyründə görüşmüşdük.

– Siz Levinanın nə geyindiyini, necə geyindiyini

mənə deyə bilərsiniz?

– Əlbəttə, deyə bilərəm. Onun əynində açıq rəngli boz şalvar və tünd rəngli bluzka vardı. Məncə SenLoran firmasındandır. Svetlana Viktorovnasa tünd rəngli qəşəng paltardaydı. Üstündən də yüngül plaş geymişdi, hərçənd həmin gün hava kifayət qədər istiydi.

– Bəs Vorobyovun arvadının əlində nəyə vardı?

– Hə, Svetlana Viktorovnanın əlində çanta vardı. Çox qəşəng çantaydı. Bilmədim hansı firmanın çantasıydı, amma qəşəngliyinə söz yoxdu. Belə çantalar yəqin ki, o qiyətinədir.

Qoryunova bu barədə rahatlıqla danışdı və səsində hansısa paxıllıq-filan hiss olunmurdu. Onun başqa niyyəti yox idi, sadəcə, faktları etiraf edib müəyyənləşdirirdi.

– Marina Levinanın çantasına toxunma çantaydı. Üstündə incə zənciri olan balaca «a-lya Şanel» çantasından.

– Bəs sizdə hansından idi?

– Məndə öz jurnalist çantam idi. Bu çanta mənə düz səkkiz ildir xidmət göstərir. Mənim paltarım da sizi maraqlandırır?

– Yox, – deyə Dronqo gülümsündü. – Sizin paltariniz məni hər şeydən az maraqlandırır, çünki siz insan kimi daha maraqlısınız, hər hansı paltarinizin müzakirəsindən qat-qat maraqlı. Gurultulu, təmtəraqlı adlar məni nəyə az maraqlandırır.

– Sağ olun. Siz, həqiqətən, xüsusi agentlikdənsiniz?

– Oxşamıram?

– Həvəskar üçün sizin intelligentiniz həddən artıqdır.

– Hesab edək ki, siz mənə öz kompliment borcunuzu qaytarınız. Ananızdan xahiş etmək olarmı ki, mənə bir fincan da çay süzsün?

Qoryunova gülümsünüb ayağa qalxdı və mətbəxə tələsdi.

Rodionovun mənzilinə Dronqo yalnız üç saatdan sonra, artıq gecə yarısı gəlib çıxdı. Gec olmasına baxmayaraq, vəkilin hər iki bacıoğlu oturmaqda onu gözləyirdi.

– Sən nəyə öyrənə bildin? – Rodionov ondan soruşdu.

– Kira bankdan çıxıb, özü də Moskvadan gedib.

İşdən azad olunması barədə dəqiq bir söz deyə bilmərəm, amma Moskvanı tərk etməsi – dəqiqdir. Özüm yoxladım.

– Düşünürsən ki, hər necə olsa, onun işidir? – Rodionov bir qədər inamsızlıqla üz-gözünü turşutdu.

– Hələlik hər şey güman şəklindədir. İstənilən halda, onun bu cür tələsik gedişi – hələ sübut deyil. Amma Qoryunovadan bəzi maraqlı təfərrüatlar öyrənə bildim. Düşünürəm ki, əgər biz sabahki günü yaxşı işləyə bilsək, bəzi şeyləri aydınlaşdırmağa bilərik. Deməli belə, uşaqlar, mənə diqqətlə qulaq asın: sən sabah nazirliyə gedəcəksən, sənsə – turizm agentliyinə. Amma əvvəlcə bankda öyrən ki, onlarla məhz kim əməkdaşlıq edirdi, mərhum Vorobyovla konkret kim işləyirdi. Sonra hər ehtimala qarşı xəstəxanaya da baş çəkərsən. Bu da ünvan.

Rodionov diqqətlə qulaq asırdı, intəhası heç nə başa düşmürdü.

– Və sən sabah mənə qatilin kim olduğunu deyə biləcəksən?

– Qatilin adını mən sənə lap bu gün də deyə bilərəm. Amma mənə həlledici sübutlar lazımdır. Həmin sübutlarısa mən yalnız sabah, saat on ikidən sonra alacam.

Ertəsi gün Rodionov banka getdi – Dronqo gündüz saat on bir tamamda onu orda gözləməliydi. Saat düz on birə beş dəqiqə qalanda aşağıda, mühafizəçilərin yanındakı telefon zəng çaldı – hansısa naməlum adam hollada əyləşib gözləyən cənab Rodionovdan «Pekin» mehmanxanasına gəlməsini xahiş edirdi; burada vəkili onun dostu gözləyəcəkdi.

Belə qeyri-adi zənglə maraqlandırılmış Rodionov Dronqonu daha yarım saat gözlədi və yalnız bundən sonra mehmanxanaya yollandı. Mehmanxananın hollunda onu artıq Dronqonun özü gözləyirdi.

– Bu gizli oyunlar nədən ötrüdür? – Rodionov onu görcək təəccüblə soruşdu. – Niyə özün zəng vurmadın?

– Başım çox qarışıq idi, – Dronqo gülümsündü. – Gedək restoranda nahar eləyək. İndi sənin uşaqların gəlməlidir.

– Bəs zəng vuran kim idi?

– Mən özüm.

– Bəs məni niyə telefona çağırmadın?

– Mənə kiçik bir eksperiment etmək lazımdır.

Deyəsən, mən onu keçirdim. İndi mən artıq bankirin necə öldürüldüyünü demək olar ki, bilirəm. Amma gedək nahar eləyək və sənin bacın uşaqlarını gözləyək.

Onlar restorana keçdilər. Rodionovu burada demək olar ki, hamı üzdən tanıyırdı, «Pekin» mehmanxanası əvvəllər SSRİ Dövlət Təhlükəsizlik Komitəsinin kurasiyasındaydı və Moskvaya legal şəkildə ezamiyyətə gələn qonaq zabitlərin əksəriyyəti burada yerləşdirilirdi. Bu səbəbdən, polkovnik Rodionov qonaqlarla görüşmək üçün mehmanxanaya tez-tez baş çəkməli olurdu.

Onlar masa arxasına keçdilər. Rodionov özü üçün yüngül qəlyanaltılar sifariş verdi; belə erkən vaxtda nahar etməyə meyli yox idi.

– Sən demək istəyirsən ki, Vorobyovun qatilinin kimliyi sənə artıq məlumdur?

– Məncə, hə.

– Və sən silahın hara yoxa çıxdığını dəlil-sübutla izah edə bilərsən?

– Əlbəttə.

– Onda bəs nəyi gözləyirsən? Özün bilirsən ki, bu teatral effektlərdən mənim zəhləm gedir.

– Eybi yoxdur. Bax, sizin bacınız oğlanlarından birincisi gəldi. İndi eşidək görək Nikolay bizə nə deyir.

İçəri girən cavan oğlan restoranın kəndərində ayaq saxlayıb inamsız halda ora-bura göz gəzdirir, sanki irəli getməyə ürək eləmir. Dronqo onu əl işarəsiylə yanına çağırır.

– Hə, cavan oğlan, – Dronqo ona ciddi şəkildə dedi, – buyurun bizə öz uğurlarınızdan danışın.

– Nazirlikdə oldum. Bankla əlaqədar olan bütün şöbələrə baş çəkdim. Həmin gün heç kəs zəng vurmayıb. Mən həmin bankla əlaqəsi olan bütün əməkdaşları bir-bir yoxladım. Heç kim həmin zəng barədə heç nə bilmir, heç nə də xatırlamır.

– Çox yaxşı. Sonra.

– Siz xahiş etdiyiniz kimi, mən xanım Babiçin ofisinə getdim. Onun katibəsiylə danışdım. Katibəsi bildirdi ki, qadınlar qətləndən iki gün qabaq orda görüşüblər.

– Bu həmin qadın olub? Katibə səhv edə bilməzdi ki?

– Yox. Dəqiq həmin qadın olub. Heç bir səhv yoxdur.

– Siz məni başa sala bilərsinizmi ki, burada nə baş verir? – Rodionov özünü saxlaya bilmədi. – Mən hələ heç nə anlamıram. Hansı qadıncadan söhbət gedir, kimdir o qadın? Qadınlar kiminlə görüşüblər, harda görüşüblər?

– Bir az səbr lazımdır, – Dronqo glümsündü. – İndilərdə sizin ikinci bacınız oğluda gəlməlidir.

On dəqiqədən sonra, həqiqətən də, pokovnik Rodionovun o biri qohumu – praktika keçən cavan həkim tələsik restorana daxil oldu; görünür, vacib məlumat gətirmişdi, çünki tənəffüs idi, amma üzündə gizlədə bilmədiyi qalib bir ifadə vardı.

– Hamısını öyrəndim, – deyə o, özünü masaya yetirən kimi sevincək bildirdi. – Deməli, «Altay» turist şirkəti. Onlar bankla çoxdan əməkdaşlıq edirlər. Bu şirkət üç ay qabaq öz şəxsi vəsaitindən bir cütlük üçün «lüks» dərəcəli turist gəzintisinin haqqını ödəyib. Ərizədə göstərilib ki, bu, cənab Vorobyov Arkadi Borisoviçin sifarişi əsasında edilib.

– Əhsən, – Dronqo onu təriflədi, – bəs sən bu sənədlərə necə baxa bildin?

– Mənimlə eyni sinifdə oxumuş yaxın bir tanışım «Altay» şirkətində direktorun müavini vəzifəsində işləyir. Hamısını o mənə göstərdi. Sənədlərdə hətta Kanar adalarındakı apartamentin qiyməti də göstərilmişdi. Səfərin bütün xərcləri altı min səkkiz yüz dollar təşkil edir. Amma əlbəttə ki, bu məbləğə adanın özündəki xərclər aid deyil.

– Aydındır. Bəs xəstəxanada oldun?

– Oldum. Qadın, həqiqətən də, orda qeydiyyatda durub. Həmin xəstəxanada bütün uşaqlar mənim tanışlarımdır. Mən də onlardan hamısını soruşub öyrəndim. Əvvəlcə demək istəmədilər, amma sonra dedilər. Qadın onların xəstəxanasında yatıb.

– Abort eləyib?

– Əksinə, uşağı saxlamaq istəyib. Amma alınmayıb, heç cür mümkün olmayıb.

– Bax, bu yenilikdir, – Dronqo sakitcə dedi, – deyəsən, burada intuisiyam mənə bir balaca dönük çıxıb.

– Sən bütün məlumatları aldın? – Rodionov ondan soruşdu.

– Hə, aldım.

– Bəlkə onda nə baş verdiyini bizə də deyəsən? – polkovnikin hirsələnməsi artıq aşkar hiss olunurdu.

– Əlbəttə, deyərəm. Bizim hələ saat yarım

vaxtımız var, – deyə Dronqo saatına baxıb bildirdi. – Bundan başqa, mən bir zəng də gözləyirəm. Mənə bura, restorana zəng edəcəklər.

– Tapmacalarla danışmağı boşla. De görüm, nə aydınlaşdıra bilmisən?

– Əvvəla ondan başlayaq ki, tapançanın qətl baş verən vaxt kabinetdə olmalı olduğunu, sonrasa ehtimal olunan qatilin onu özüylə apardığını mən lap əvvəldən başa düşmüşdüm. Amma bunu Nazarovun etməsi heç cür mümkün olan iş deyildi. Silahı kabinetdə, yaxud qəbul otağında gizlətməyəsə onun heç bir şansı yox idi – orda hər yeri səliqəylə yoxlayıblar. Mən hadisə yerinin müayinəsi barədəki protokolları diqqətlə oxumuşam. Deməli, tapançanı kimin aparmasını güman etmək qalırdı. Amma məhz kim? Onu kim apara bilərdi? Roman dünənki söhbət vaxtı deyəndə ki, bəs Vorobyov səhər öz katibəsinə zəng vurub və ondan «daha kim?» deyə soruşub – bax, bu məni açmadı. Necə yəni, «daha kim?» Axı, həmin vaxta qədər Arkadi Borisoviçin yanında heç bir müştəri olmamışdı. Kira Vorbyova demişdi ki, Levina və Qoryunova gələcək. Arvadının gələcəyi barədə heç bir söz olmamışdı. Deməli, bankir arvadının həmin gün onun yanına gələcəyindən qabaqcadan xəbərdar idi. Müvafiq olaraq, aydındır ki, bunu onun arvadı da bilirdi. Görünür, onların hansısa mühüm görüşləri olmalıydı. Onda mən başa düşdüm ki, banka silahı yalnız bankirin öz xanımı keçirə bilərdi. Öz çantasında. Aydındır ki, bank sahibinin arvadını heç kəs yoxlamırdı. Levina və Qoryunovanın çantalarına diqqətlə yoxlanılmışdı.

– Siz düşünürsünüz ki, onu öldürən arvadıdır! – Rodionov təəccübləndi.

– Silahı heç şübhəsiz ki, arvadı gətirib. Amma atəşi o, özü açmayıb. Məsələ burasındadır ki, Svetlana Viktorovna tapançanı Kiraya vermişdi, o da öz «çörəkverəninə» atəş açmışdı. Yeri gəlmişkən, Arkadi Borisoviç haqqında bu «çörəkverən» ifadəsini mən Kiranın mənzilini alan adamların dilindən eşitmişəm. Görünür, bankir vaxtilə Kira üçün həmin mənzilin alınmasına kömək etmişdi.

– Bəs sonra tapança hara yoxa çıxdı?

– Kira arada bir dəqiqəliyə çölə çıxmışdı və tapançanı onu dəhlizdə gözləyən Svetlana Babiçə vermişdi. O isə silahı çantasına qoyub özüylə sakicə bankdan çıxartmışdı, evə gedən yolda da, yəqin ki,

ondan can qurtarmağa yer tapmışdı. Svetlana Viktorovna ərinin qətlindən ikicə gün qabaq öz ofisində Kirayla görüşüb, bu faktdır. Hərçənd «katibə» sözündən daha çox mənim «katib» sözü xoşuma gəlir, amma razılaşın ki, gözəl katibə qızlar öz rəislərinin arvadlarıyla işdən kənar vaxtlarda heç də tez-tez görüşürlər.

– Bütün bunlar sübut deyil, – Rodionov razılaşmadı, – bizim əlimizdə hələ heç bir fakt yoxdur. Yalnız quru mühakimələrdir, vəssalam. Lap nə qədər orijinal və maraqlı görünsələr də, amma bu versiyaların heç biri dəlil-sübut deyil.

– Doğrudur. Amma həmin gün qatillərin qabaqcadan görə bilməyəcəyi daha bir hadisə baş verib. Jurnalist qadın Qoryunova Arkadi Borisoviçdən müsahibə götürərkən təsadüfən əli fincana toxunub və qəhvə onun oturduğu kresloya dağılıb. Demək olar ki, fincandakı qəhvənin hamısı dağılıb. Bir fincan qəhvə. Belə bir incə detal heç bir ssenaridə qabaqcadan nəzərdə tutula bilməz. Onun gəlişindən və Svetlana Babiçin qəfil peyda olmasından sonrasa Vorobyovun kabinetinə Marina Levina daxil olub. Həmin Marina Levina ki, özünün bütün ifadələrində məhz həmin kreslodə oturduğunu təsdiqləyir... Siz məni başa düşürsünüz? Axı bu heç cür ola bilməzdi! Həmin gün Levina açıq rəngli boz şalvardaydı. Belə olan halda, o, şalvarını bulaşdıra bilərdi.

– Bu artıq bir qədər konkretir, – Rodionov razılaşdı, – burda heç olmasa konkret fakt var.

– Ardına qulaq asın. «Altay» turist agentliyi üç ay qabaq Vorobyovu... Marina Levinayla bir yerdə Kanar adalarına istirahətə yollayıb. Marina Levinanın itməsi məhz onda olmuşdu. Səhər mən yoxlaya bildim – onun pasportunda ispan vizası vardı. Svetlana Babiçsə, əksinə, heç vaxt Kanarda olmayıb. Tuta bilərsiniz? Levinayla Vorobyov bir yerdə olublar və Levina bankirdən uşaq gözləyirdi. Düşünürəm ki, Arkadi Borisoviç bu uşağın doğulmasını heç də arzu eləmirdi; öz mövcudluğuyla onu nüfuzdan, etibardan sala biləcək uşaq onun çox da ürəyincə deyildi. Əvvəl mən elə fikirləşmişdim ki, Levina da bu fikirdə olub. Amma indi bilirəm ki, o bu uşağı gözləyirmiş, sadəcə, mümkün olmayıb, uşağı saxlamağı bacarmayıb. Semyonun bizə danışdıqlarından göründüyü kimi, Levina öz uşağını

təxminən altı ay qabaq itirib. Son vaxtlar bankir çox içirmiş və bu onun səhhətində öz sözünü deyə bilərdi. Onda hər şey öz yerini aldı. Ərinin hoqqaları barəsində çox şey bilən Svetlana Viktorovna ondan çoxdan xilas olmaq istəyirdi. Görünür, öz «qoca» ağası Kiranın da çox ürəyincə deyildi. Marina Levinasa ümumiyyətlə, ona nifrət etməliydi. Bu səbəbdən də, həmin gün cinayətin qeyri-ixtiyari iştirakçısı olmağa qərar vermişdi. Tapançanı həmin gün banka öz çantasında Svetlana Viktorovna şəxsən özü gətirmişdi, atəşisə Kira açıb. Yeri gəlmişkən, o qızın çox yaxşı atıcılıq qabiliyyəti var, hətta atıcılıq üzrə namizədlilik normativlərini də yerinə yetirib. Vorobyovun qətlə yetirildiyinə əmin olandan sonra Babiç silahı aparıb. Amma bu vaxt alibini təmin etməli olan Levina qəbul otağında peyda olur. O, kabinetə girəndə Arkadi Borisoviç artıq ölmüşdü. Amma Levina yalnız kabinetə girmişdi, masaya yaxınlaşmamışdı və kreslodə də əyləşməmişdi. Axı, ölüyə yaxınlaşmaq onun əsla ürəyincə deyildi. Marina Levina, sadəcə, qapının ağzında dayanıb gözləmişdi və alnından gülləylə vurulmuş öz keçmiş sevgilisinə tamaşa eləmişdi. Bu vaxt zavallı Levinanın heç ağına da gəlməmişdi ki, istəsə belə kreslodə otura bilməzdi, çünki Tatyana Qoryunovanın qəhvə dağıtması səbəbindən kreslo hələ yaş idi. Beləcə, ayaq üstə bir neçə dəqiqə dayanandan sonra Levina kabinetdən çıxmış və xudahafizləşib getmişdi. Bu vaxtsa Svetlana Babiç Kiraya zəng edib kommutatora ötürmüşdü ki, bəs guya Arkadi Borisoviçlə danışmaq istəyirlər. Onun səsini tanıyan yox idi, çünki Svetlana Viktorovna adətən ya ərinin birbaşa telefonuna, ya da avtomobilinə zəng vururdu. O arxayınca zəng vurmuşdu və xahiş etmişdi ki, onu Kirayla birləşdirsinlər; bildirmişdi ki, onları Maliyyə Nazirliyinin əməkdaşları narahat edir. Yoxlamalardan görüldüyü kimi, həmin günlər nazirliyin heç bir əməkdaşı banka zəng vurmayıb. Deməli, zəng saxta olub, Kira üçün, eyni zamanda həm də Marina Levinanın özü üçün daha bir yalançı alibi düzəltməkdən ötrü edilib. Axı, həmin vaxt Vorobyov artıq ölmüşdü. Dairə qapanmışdı.

İfadə verən Nazarov özü təsdiq edir ki, Kira çölə çıxmazdan qabaq bankir Maliyyə Nazirliyinin işçiləriylə telefonla danışır. Əlbəttə, Roman belə də

bilirdi, axı o, danışığın özünü eşitmirdi. Sadəcə, Kira selektorla zəng vurub içəri bilirmişdi ki, bəs guya Arkadi Borisoviçlə danışmaq istəyirlər. İndi, artıq onun da alibisi təmin olunandan sonra, Kira çölə çıxmışdı və bədbəxt Nazarov bir neçə anlığa qəbul otağında tək qalmışdı. Mümkün deyildi ki, həmin müddətdə o, kabinetə daxil olub bankiri qətlə yetirsin və silahı da gizlətsin. Bax, bu da sizə bu müəmmalı cinayətin açması. Mənim məlumatıma görə Kira hazırda Kaunasda yaşayır. Bank Kira üçün Kaunasa yüz min dollardan artıq pul köçürüb. Razılaşın ki, susmaq üçün bu heç də az məbləğ deyil.

Bu vaxt ofisiyent onların masasına yaxınlaşdı və yüngülcə təzim edib bildirdi:

– Orda, deyəsən, sizlərdən kimisə telefona çağırırlar.

Dronqo tələsik addımlarla inzibatçının masasına yaxınlaşıb dəstəyi götürdü. Hansısa məlumatı dinləyəndən sonra, başını razılıqla tərpəlib dəstəyi yerinə qoydu və öz yerinə qayıtdı.

– Heç demə, Kira biz düşündüyümüzdən daha sentimental imiş. O, hətta Roman Nazarova həbsxanada da baş çəkib, sanki onun qarşısında öz günahını yumağa cəhd göstərib.

– Təcili olaraq Vorbyovun arvadının yanına getmək lazımdır.

– Gecdir, – Dronqo köks ötürdü.

– Nə gecdir? – Rodionov başa düşmədi.

– Şeremetyevo aeroportundan zəng vurmuşdular. Svetlana Babiç elə indicə Hollandiyaya uçub. Haçan qayıdacağı da məlum deyil.

– Bəs Marina Levina?

– Bədbəxt qadın. Düşünürəm ki, o, hər şeyi təsdiq edər. Uşaq itkisi onu ifrat addım atmağa sövq etdi və o, gələcəkdə mərhumun dul qadınının iltifatına ümid edərək Svetlana Babiçlə Kiranın oyununda iştiraka, onlarla əlbir olmağa razılaşdı.

– Hamısı necə də sadədir, – Semyon dedi. – Axı bunu təhqiqat aparən müstəntiqlər niyə başa düşə bilməyiblər?

– Onlar düzgün mühakimə yürütmüşdülər, – Dronqo razılaşınadı, – amma heç kimin ağına gəlməzdi ki, birdən-birə üç qadın öz aralarında dil tapıb sövdələşə bilər. Bu, ümumiyyətlə, qadınlara, üstəlik də, bir-birlərinə rəqib olan qadınlara qətiyyətlə xas olmayan, onlardan gözlənilməyən şeydir. Amma,

görünür, mərhum öz sevgililərinin bir-bir hamısını bezdiribmiş, qadınlar da ondan kollektiv şəkildə yaxa qurtarmaq yolunu seçiblər. Ona görə də bu qəliz üsula əl atıblar. Amma iki xırda detal işə mane olub. Əvvəlcə – Vorobyovla təcili şəkildə danışmağı tələb edən onun öz müavininin gözlənilməz telefon zəngi; ikincisi də, məhz qonaqların əyləşdiyi kresloya dağılan qəhvə. Və bu qədər gözəl hazırlığın çat verməsi üçün bu iki xırda detal tamamilə kifayəti etdi. Bax bu da sizin bütün cinayət. Düşünürəm ki, Marina Levina artıq ifadə verməyə hazırdır.

– Hə, biz Nazarovun düşərgəyə göndərilməsini saxlatdıra bilərik, – deyə Rodionov yerindən qalxdı. – Sənə, sadəcə, əhsən! Hər şeyi necə də gözəl hesablaya bilmisən.

– Əhsən sənənin bacın oğlanlarına düşür, – Dronqo gülümsündü, – sən təşəkkürünü onlara bildir. Mənsə, sadəcə, bir qədər baş sındırıb düşünmüşdüm, vəssalam.

– Siz həmişə bu cür düşünürsünüz? – Nikolay soruşdu.

– Yalnız kimisə xilas etmək lazım gələndə, bir də öz dostuma kömək etmək istəyəndə, – deyə Dronqo çox ciddi şəkildə cavab verdi.

Bu vaxt ofisant yaxınlaşıb nahar yeməyinin hesab qəbzini onlara uzatdı.